

DIADA DE SANTA ÚRSULA / 82 / 86

L'inici de la Segona Època d'Or: una etapa gloriosa per als Xiquets de Valls

**VALLS REVALIDA EL TÍTOL D'UNIVERSITAT
DELS CASTELLS HOMINALS**

Una piramidal jornada castellera

CONCURS DE CASTELLS - TARRAGONA 1982

**La Colla Vella dels Xiquets de
Valls, brillantíssima guanyadora**

**Brillants actuacions de les colles
Vella i Jove de Valls en les
seves darreres actuacions**

**La colla Joves descarregà per primer cop
el tres de nou en una jornada històrica**

Institut Antoni de Martí i Franquès
Nil Bertran Sans
Departament de Llengua Catalana i Literatura
Maria Font Ferran
Gener 2024

AGRAÏMENTS I RECONeixEMENTS

En primer lloc, vull agrair a la meva tutora del Treball de Recerca, Maria Font, per la seva orientació constant i ajuda, que han estat essencials.

També agraeixo la col·laboració de totes aquelles persones que han participat en el meu projecte: Guillem Bartolí, Francesc Piñas, Juan Romero, Julià Bascuñana, Francesc Montserrat, Federico Gormaz, Enric Pujol, Eloi Miralles, Josep Galofrè, Xavier Pons, Ian Gallart, Maria Roig, Roser Olivé, Jordi Bertran i Noemí Sans. També agrair a la Colla Vella dels Xiquets de Valls i la Colla Joves Xiquets de Valls les facilitats donades en tot moment i la cessió d'arxius.

Per últim, vull agrair molt especialment el suport a totes les persones que han estat al meu costat durant la realització d'aquest treball: a la família i als amics.

Els castells se senten com un impuls atàvic, profund, de força gairebé religiosa, que incita als homes de la nostra comarca a alçar torres humanes que es drecen cap al cel.

Pau Casals i Delfilló

RESUM/ABSTRACT

A finals dels anys seixanta i durant la dècada dels setanta el món casteller experimenta un important creixement, ja que es recuperen els folres i construccions del segle XIX, com el cinc de vuit carregat, el dos de vuit amb folre o el pilar de set amb folre. Anys més tard, en la diada de Santa Úrsula de 1981, la Colla Vella va descarregar el primer quatre de nou amb folre del segle XX i la Colla Joves feu el mateix amb el cinc de vuit. Amb aquella jornada les colles vallenques i el món casteller van fer un pas enorme recuperant castells que no es feien des del segle XIX. Amb aquella diada va començar la Segona Època d'Or, però això no va quedar aquí. Una diada, per molt important que sigui, no pot ser l'única referència de tot un període. És per això que van ser els anys següents, les fites següents, juntament amb el quatre de nou amb folre i el cinc de vuit, les que van donar lloc a la Segona Època d'Or. Aquest treball descriu aquella dècada, més concretament els tres de nou amb folre carregat i descarregat dels anys 1982 i 1986 per part de la Colla Vella i la Colla Joves. Els dos castells van desencadenar la culminació de l'inici de la Segona Època d'Or.

In the late 1960s and during the 1970s, the world of human towers experienced significant growth, as the "folres", and constructions of the 19th century were recovered, such as the "cinc de vuit", the "dos de vuit amb folre" or the "pilar de set amb folre". Years later, in 1981, at the Santa Úrsula festival in Valls, the Colla Vella achieved the first "castell" of nine floors of the 20th century, the "quatre de nou amb folre", and the Colla Joves did the same with the "cinc de vuit". From that moment on, the teams of Valls and the world of human towers took a huge step in recovering "castells" that had not been built since the 19th century. With that day, the Second Golden Age began, but it didn't stop there. A festival, no matter how important it's, can't be the only point of reference for an entire period. That's why it was the following years, the following milestones, along with the "quatre de nou amb folre" and the "cinc de vuit", which gave rise to the Second Golden Age. This project describes that decade, more specifically the "tres de nou amb folre carregat" in 1982 by the Colla Vella and the same tower "descarregat" in 1986 by the Colla Joves. The two "castells" triggered the culmination of the beginning of the Second Golden Age.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ.....	6
2. BREU HISTÒRIA DELS CASTELLS.....	7
2.1. PRECEDENTS. Segle XVII-1790.....	7
2.2. INICIS I EXPANSIÓ. 1791-1850.....	8
2.3. ÈPOCA D'OR. 1851-1893.....	8
2.4. DECADÈNCIA. 1894-1925.....	9
2.6. REPRESA I ESTANCAMENT. 1939-1968.....	10
2.7. RECUPERACIÓ DELS FOLRES. 1969-1980.....	10
2.8. SEGONA ÈPOCA D'OR. 1981-1992.....	11
2.9. L'EXCEL·LENCIA CASTELLERA I LA POST-PANDEÀMIA. Des de 1993 fins a l'actualitat.....	11
3. ANTECEDENTS AL TRES DE NOU AMB FOLRE CARREGAT.....	13
4. EL PRIMER TRES DE NOU AMB FOLRE CARREGAT DE LA SEGONA ÈPOCA D'OR DELS CASTELLS.....	16
4.1. Preparació.....	16
4.2. La diada de Santa Úrsula del 1982.....	17
5. EL PRIMER TRES DE NOU AMB FOLRE DESCARREGAT, QUATRE ANYS MÉS TARD.....	22
5.1. Antecedents.....	22
5.2. Preparació.....	23
5.3. Santa Úrsula del 1986.....	24
5.4. Els anys posteriors: el lideratge de la Joves.....	27
6. BIOGRAFIES I TESTIMONIS.....	28
Bartolí Balañà, Guillem.....	28
Piñas Brucart, Francesc.....	29
Romero Martínez, Juan, <i>Juanacho</i>	30
Bascuñana Quirós, Julià, <i>Bascu</i>	30
Gormaz Grimaldos, Federico, <i>Fede</i>	31
Montserrat i Retamal, Francesc, <i>Xesco</i>	32
7. REPERCUSSIÓ EN LA PREMSA.....	34
8. DIFERÈNCIES EN LA PREPARACIÓ, L'ESTRUCTURA I ELS CASTELLS D'ARA RESPECTE DE L'ANY 1982 I 1986.....	38
9. PART PRÀCTICA: EL DOCUMENTAL.....	40
9.1. Definició.....	40
9.2. EL DOCUMENTAL: <i>LA CURSA PER LA CONSOLIDACIÓ DELS CASTELLS DE NOU</i>	40
10. CONCLUSIONS.....	42
FONTS D'INFORMACIÓ.....	43
ANNEXOS.....	45
Annex 1: Cronologia essencial dels castells i la muixeranga.....	45
Annex 2: Entrevistes.....	57
Annex 3: Resultats dels concursos de castells de l'any 1982 i 1986.....	131

1. INTRODUCCIÓ

Aquest Treball de Recerca analitza els primers tres de nou amb folre del segle XX, més concretament el primer carregat el 1982 per part de la Colla Vella dels Xiquets de Valls i el primer descarregat el 1986 per la Colla Joves Xiquets de Valls.

L'objectiu és anar més enllà de les simples fites històriques i elaborar una exhaustiva investigació de totes les curiositats, dades o característiques relacionades amb la consecució d'ambdós castells.

He triat aquest tema perquè soc un apassionat dels castells: formo part dels Xiquets de Tarragona i m'interessa la història casteller. A més a més, quan vaig haver de triar la temàtica del treball, feia poc que s'havia celebrat el quarantè aniversari del primer tres de nou amb folre carregat del segle XX i crec que no se li va donar la importància real que va tenir.

La hipòtesi del treball és la següent: **Els tres de nou amb folre carregat i descarregat dels anys 1982 i 1986 van resultar la culminació de l'inici de Segona Època d'Or dels castells.**

Aquest treball s'ha realitzat amb més fonts històriques orals que escrites, principalment, entrevistant castellers de la Colla Vella i la Colla Joves que participaren d'una manera o una altra en la consecució dels primers tres de nou amb folre del segle XX. Sovint, les fonts orals i escrites estan posicionades amb una colla, tal com es pot observar al llarg del treball. Així doncs, he hagut de destriar la informació real i la informació posicionada, sobretot en els titulars.

2. BREU HISTÒRIA DELS CASTELLS

2.1. PRECEDENTS. Segle XVII-1790

Coincidint amb una sèrie d'interrelacions festives, teatrals i folklòriques amb el País Valencià, esteses a altres territoris de la península Ibèrica, a finals del segle XVII apareixen al Camp de Tarragona les primeres notícies del ball de valencians, mostra folklòrica considerada l'antecedent dels castells. Al llarg del XVIII aquest ball s'instaura a moltes poblacions de la Catalunya Nova. La seva torreta, com a apoteosi final del conjunt de coreografies i danses, va arribar fins als sis pisos d'alçada. La primera referència escrita del ball de valencians a Catalunya la trobem el 1687, quan a les festes de Santa Tecla de Tarragona va participar-hi el ball de valencians de Bràfim. Anys més tard, el 1692, a les festes de la mateixa localitat, un ball

1672. La “danza del castillo” al Corpus de Madrid, la imatge més antiga datada d'una muixeranga o ball de valencians.

Il·lustració: Archivo de Villa, Madrid.

estava compost per homes que pujaven els uns sobre els altres, i alhora un dels grups forasters provenia del Regne de València. Durant el segle XVIII, més de vint pobles i ciutats de Catalunya van tenir ball de valencians propi o el contractaven de fora per grandejar les festes o rebre alguna personalitat rellevant. A més a més, a finals del segle XVIII, hi ha diversos fets rellevants a destacar. L'any 1770 es documenta una actuació a l'Arboç de quatre balls de valencians i la crònica destaca el del Catllar per haver alçat un castell de sis “sostres”. Entre 1771 i 1786, l'Arquebisbat de Tarragona i el corregidor de Vilafranca del Penedès van prohibir aquest ball, ja que s'hi oposaven. L'any 1786 apareix el primer testimoni gràfic d'un ball de valencians català, amb un pilar de tres coronat per un xiquet, dibuixat per un

seminarista de Tarragona nascut a Duesaigües. Finalment, s'ha confirmat que el 1790 hi havia un ball de valencians propi a Valls.

2.2. INICIS I EXPANSIÓ. 1791-1850

A finals del segle XVIII i durant la primera meitat del segle XIX, Valls és una de les localitats catalanes demogràficament més importants de l'època. Hi evoluciona la tradició d'alçar torres humanes en una comunitat dividida ideològicament a causa de dues tendències contraposades, que originen la formació de dues colles castelleres: Pagesos i Menestrals. La rivalitat entre aquestes dues colles, junt amb una millora tècnica dels castellers, les va portar a assolir els primers castells de vuit pisos així com elevar aquestes construccions a altres places del territori. A partir de 1841, Tarragona, Valls i Vilafranca formen el triangle casteller per excel·lència i el 1849 es documenta, per primera vegada, el nom "Xiquets de Valls".

2.3. ÈPOCA D'OR. 1851-1893

Es denomina Època d'Or el període comprès entre el 1851 i el 1893, dates en què es documenten el primer i l'últim, respectivament, castell de nou del segle XIX. El 1851, per les festes tarragonines de Santa Tecla, una colla sense determinar va aconseguir descarregar el tres de nou amb folre al segon intent, després de carregar-lo en el primer, entenent els termes descarregar i carregar amb el sentit actual. Com que al segle XIX un castell no es considerava assolit si no s'aconseguia descarregar, la colla hi va tornar i el completà a la segona temptativa. Més tard, l'aparició del còlera, que es va estendre per gran part del territori, va provocar un breu estancament en la progressió del món casteller. Tot i això, el 1858 es documenten els primers pilars de vuit emmanillats, descarregats per les dues colles vallenques. Durant tota aquesta segona meitat de segle, les colles de Valls aixequen habitualment les construccions de màxima dificultat en les diverses actuacions que fan Valls, Tarragona, Vilafranca i altres poblacions considerades tradicionalment històriques. Més tard apareixen, entre d'altres, noves colles a Montblanc, Igualada, Tarragona, Torredembarra i l'Espluga de Francolí, i el fet casteller s'introdueix en diferents àmbits de la cultura. El 1862 apareix la primera referència a la denominació de Vella aplicada a una colla de Valls, usada per la premsa tarragonina. Per contraposició, l'altra passarà a denominar-se Nova. Aquests termes substituiran els

de Muixerra i Roser, respectivament. L'any 1881 les colles dels Xiquets de Valls van protagonitzar les millors actuacions de l'època, amb castells com el quatre i el tres de nou "nets" i el dos de vuit "net". L'any 1893, per la Festa Major del Vendrell, es documenta el darrer castell de nou del segle XIX.

2.4. DECADÈNCIA. 1894-1925

1902. Reproducció d'un pilar de 6 de la Colla Vella dels Xiquets de Valls el 7 de setembre a l'Arboç.

Foto: Arxiu Pere Català.

La Decadència és el període en què els castells passen pel seu pitjor moment. Aquesta etapa comença amb l'últim castell de nou pisos del segle XIX i es dona per acabada l'any 1925, que per diversos factors apareix un clar punt d'inflexió ascendent pel que fa al nombre d'actuacions, els castells assolits i l'activitat de les colles. A finals del segle XIX, certs sectors de la societat veuen els castells com una activitat anacrònica i poc adient. Paral·lelament, la crisi de la fil·loxera, l'auge de la indústria, el decantament dels joves per noves activitats de lleure, així com l'envelliment dels líders castellers, van afectar negativament els

castells que van quedar relegats en un paper pràcticament testimonial. Els Xiquets de Valls van anar disminuint la seva presència a moltes places i, d'aquesta manera, algunes poblacions recuperen puntualment el costum d'alçar castells pels aficionats locals.

2.5. RENAIXENÇA. 1926-1936

Aquest període comença l'any 1926, època en què es recupera el nivell de les construccions i l'activitat castellera. La creació dels Xiquets de Tarragona i els Nens del Vendrell el 1926 va suposar un punt d'inflexió dins el panorama casteller. L'inici de l'activitat castellera d'aquestes dues colles, alçant els primers castells de set, va esperonar als Xiquets de Valls a recuperar fites com ara el dos de set i el quatre de vuit, i carregar el tres de vuit, cosa que va suposar el relleu i el desenvolupament imparable dels castells. Totes les colles del moment van mantenir una progressió ascendent fins que l'esclat de la Guerra Civil el 1936 ho va trasbalsar tot.

2.6. REPRESA I ESTANCAMENT. 1939-1968

Acabada la Guerra Civil, les autoritats franquistes van identificar les colles castelleres com un element purament folkloritzat al servei del règim que el va utilitzar com una eina propagandística. Per imposició de l'alcaldia, les dues colles vallenques van ser unificades en una de sola. Tant al Vendrell com a Tarragona, els castellers que van sobreviure al conflicte van formar també una única colla. Tot i aquesta nova realitat, a poc a poc es va recuperant l'activitat castellera i s'assoleix el punt més àlgid a cavall dels anys quaranta i cinquanta, amb el tres de vuit com a protagonista. A més a més, el 1947 reapareix la dualitat vallenca amb els noms de Colla Vella i Muixerra i el 1951 es recupera la dualitat tarragonina amb els noms de Colla Vella i Colla Nova dels Xiquets de Sant Magí. Tanmateix, l'activitat castellera tornarà a experimentar un nou defalliment, pel fet que les colles es mostraven poc receptives a canviar els seus estatus. Així i tot, els concursos de Barcelona esdevenen un altaveu per al fet casteller.

2.7. RECUPERACIÓ DELS FOLRES. 1969-1980

Amb la rivalitat entre la Colla Vella dels Xiquets de Valls i els Nens del Vendrell, es recuperen construccions del segle anterior com el cinc de vuit carregat, el dos de vuit i el pilar de set, aquests dos afegint el folre. El 1970, a Tarragona, es recupera el concurs de castells amb un duel apassionat entre la Colla Vella de Valls i els Nens del Vendrell, amb victòria dels vendrellencs descarregant el primer dos de vuit amb folre del segle XX. Els Castellers de Vilafranca i la Colla Joves Xiquets de Valls s'incorporen a l'elit de les colles castelleres i el nombre de grups continua

augmentant significativament. A més a més, s'incorporen grups de joves, els castellers adults deixen de cobrar i apareixen els primers grups de gralles propis de les colles.

2.8. SEGONA ÈPOCA D'OR. 1981-1992

La Segona Època d'Or ve marcada per la recuperació dels castells de nou i el cinc de vuit. L'any 1981, en la diada de Santa Úrsula, la Colla Vella i la Colla Joves Xiquets de Valls van descarregar, respectivament, el primer quatre de nou amb folre i el primer cinc de vuit del segle. L'any següent la Colla Vella va carregar el primer tres de nou amb folre de la centúria, però aquest no fou descarregat fins al 1986, per part de la Colla Joves. A finals de la dècada els Castellers de Vilafranca i els Minyons de Terrassa es van sumar al selecte grup de colles de nou. Les colles també van fer un pas endavant en incorporar la dona, alhora que es modernitzen els sistemes d'assaig i l'àrea administrativa.

2.9. L'EXCEL·LÈNCIA CASTELLERA I LA POST-PANDÈMIA. Des de 1993 fins a l'actualitat.

2022. Primer pilar de nou amb folre, manilles i puntals carregat pels Castellers de Vilafranca.

Foto: Castellers de Vilafranca.

L'any 1993 els Minyons de Terrassa carreguen l'inèdit dos de nou amb folre i manilles, i la Colla Vella dels Xiquets de Valls el descarrega l'any següent. A partir d'aquest moment, les colles de nou experimenten una progressió espectacular i es continuen recuperant castells del segle XIX. A més a més, se'n creen d'inèdits, com el tres de deu amb folre i manilles, el quatre de deu amb folre i manilles o el tres de nou amb folre i agulla. El nombre de colles creix exponencialment i apareixen colles fora de Catalunya, des de Xile a la Xina, i es manifesten les primeres colles universitàries. La implantació del casc o els estudis mèdics omplen de contingut la Coordinadora de Colles Castelleres per

defensar els interessos comuns. L'any 2019 la Colla Vella i la Colla Joves Xiquets de Valls carreguen, en la mateixa diada, el tres de nou sense folre. L'any següent esclata la pandèmia de la Covid-19 i, en conseqüència, es paralitza l'activitat casteller. L'any 2021 es reprèn a poc a poc l'activitat, limitant el nombre d'assistents als assajos i establint un seguit de mesures sanitàries. Ràpidament, les colles més grans, recuperen l'estat de forma i l'1 de novembre de 2022 els Castellers de Vilafranca carreguen l'inèdit pilar de nou amb folre i manilles. L'últim castell inèdit vist a plaça ha estat el nou de nou amb folre carregat per la colla vilafranquina en la diada de Tots Sants de 2023.

3. ANTECEDENTS AL TRES DE NOU AMB FOLRE CARREGAT

A finals de la dècada dels seixanta i principis dels setanta “es va obrir una petita escletxa en el temps”. Per ella s’entreveia la possibilitat de tornar a fer realitat construccions que s’havien bastit durant l’Època d’Or dels castells del segle XIX. El 12 d’octubre de 1969, la Colla Vella va carregar el primer cinc de vuit del segle. Aquest castell, en aquell moment considerat llegendari, es produí en el context de lluita pel lideratge del món casteller entre la Colla Vella de Valls i els Nens del Vendrell. Després d’anys d’assoliments inèdits i polèmiques enceses, el 27 de setembre de 1970, davant d’una gran expectació, van coincidir a Tarragona per oferir una actuació que va marcar el futur dels castells. Considerat “el concurs del segle”,

els Nens del Vendrell van ser els guanyadors després d’una llarga jornada en què la rivalitat Nens-Vella va protagonitzar una jornada històrica. La Colla Vella, que va quedar en segona posició per darrera dels vendrellencs, va carregar el dos de vuit amb folre, el pilar de set amb folre i el pilar de sis, a més de deixar en intent el quatre de vuit amb el pilar. Per altra banda, els Nens del Vendrell, van carregar el pilar de set amb folre i van descarregar el pilar de sis i el dos de vuit amb folre; aquest últim, descarregat per primera vegada al segle XX, fet que els faria adjudicar-se el concurs. Durant la dècada dels setanta reapareix la dualitat vallencs en crear-se la Colla Joves i, un any més tard, es funden els Bordegassos de Vilanova. A més

1970. Primera torre de vuit amb folre descarregada del segle XX pels Nens del Vendrell al Concurs de Tarragona.

Foto: Arxiu Comarcal del Baix Penedès.

Fons Jaume Domingo Mulet.

a més, incrementa la rivalitat casteller amb la incorporació dels Castellers de Vilafranca i la Joves Xiquets de Valls a l'elit casteller.

Les memorables fites viscudes el darrer tram de la temporada del 1980, el nou local de la Colla Vella al carrer de l'Església, el concurs, l'ambient casteller que respirava la ciutat, l'ambició de la colla... Tot plegat va anar fent que les paraules que el cap de colla, Guillem Bartolí¹, va pronunciar al dinar de germanor, no fossin titllades d'agosarades i la colla tingués ganes de recuperar els castells de nou. D'aquesta manera, l'objectiu fixat per la temporada 1981 era clar: el quatre de nou amb folre.

1981. Primer quatre de nou amb folre descarregat per la Colla Vella dels Xiquets de Valls, per la Fira de Santa Úrsula a Valls.

Foto: Masip / Arxiu CVXV.

La temporada va començar ben aviat per les colles de Valls. Les Festes Decennals de la Mare de Déu de la Candela van suposar l'inici d'un gran any per la Colla Vella, amb l'objectiu del quatre de nou amb folre. El 31 de gener es va celebrar la trobada de colles castelleres d'arreu del país, sota el fred propi dels mesos d'hivern. L'exhibició casteller que havia de generar expectació era la del 2 de febrer. Amb Jordi Pujol² al balcó de la Casa de la Vila, la Colla Vella va tornar a fer història i va descarregar el dos de set, el quatre i el tres de vuit; l'actuació esdevindria la millor del segle en unes Festes Decennals de Valls. Durant el transcurs de la temporada, els rosats van anar

rodant els castells de vuit per totes les places del territori. Bartolí i el seu equip van anar perfeccionant el quatre de vuit que havia de constituir l'estructura del quatre de

¹ Bartolí Balaña, Guillem (1935): Cap de colla de la Colla Vella dels Xiquets de Valls (1979-1989).

² Pujol i Soley, Jordi (1930): President de la Generalitat de Catalunya del 1980 al 2003.

nou amb folre. El 25 d'octubre de 1981 passarà amb lletres d'or a la història dels castells. Aquell diumenge, la Colla Vella dels Xiquets de Valls va aconseguir descarregar el quatre de nou amb folre. Era el primer que s'assolia en aquell segle i era, també, el primer castell de nou pisos de la centúria. Per conèixer la magnitud i què va suposar aquella diada, només cal recordar que l'últim castell de nou pisos s'havia fet el 1889. És a dir, feia més de cent anys que les places castelleres no presenciaven un castell d'aquesta alçada. La idea del quatre de nou amb folre partia pràcticament de zero, ja que hi havia poques referències dels castells folrats del segle XIX i l'única experiència aconseguida era del dos de vuit amb folre. Setmanes abans de la diada es van intensificar els assajos del folre, un folre en què van pujar trenta-dos castellers, amb la particularitat de fer-hi pujar "guillotines", un home sota els braços entrecreuats de cada segon que feia de reforç. Aquesta diada de Santa Úrsula té una importància enorme dins la història dels castells, ja que sol ser agafada com a punt de partida del que s'anomenaria Segona Època d'Or dels castells. Aquesta època representa la recuperació de construccions mítiques del segle anterior, principalment dels castells de nou. Realment, aquesta diada era la culminació de la clara progressió ascendent que vivien els castells. Aquest creixement arrencava a finals dels anys seixanta i principis dels setanta, quan el frec a frec entre la Colla Vella dels Xiquets de Valls i els Nens del Vendrell per l'hegemonia va fer revifar, d'una banda, l'interès i afició del públic i, de l'altra, va permetre recuperar construccions com el cinc de vuit carregat, el dos de vuit amb folre, el pilar de sis i el pilar de set folrat. Un altre fet històric d'aquella mítica diada del 1981 és el cinc de vuit descarregat per part de la Colla Joves Xiquets de Valls. Igual que el quatre de nou amb folre, era un castell que no es descarregava des del segle anterior. Aquest, però, conegut com la "Catedral dels castells", ja es va recuperar l'any 1969 per la Colla Vella, tot i que només va quedar en carregat. Aquesta construcció formava part del grup de castells de màxima dificultat assolits durant la centúria anterior, juntament amb el dos de vuit amb folre, el tres i el quatre de nou amb folre, el pilar de sis i de set, el quatre de vuit amb el pilar i el tres de vuit aixecat per sota.

4. EL PRIMER TRES DE NOU AMB FOLRE CARREGAT DE LA SEGONA ÈPOCA D'OR DELS CASTELLS

4.1. Preparació

L'any 1982, després de descarregar el quatre de nou amb folre l'any 1981, es va començar a especular sobre el tres de nou amb folre, això sí, sense gaire convenciment. La temporada de la Colla Vella va començar el darrer cap de setmana de febrer amb dues actuacions a Lorca i Conca, assolint castells de set. El dia 11 d'abril va tenir lloc la primera actuació de l'any a Valls, on es va poder veure el primer castell de vuit de la temporada: el quatre de vuit. Durant aquell estiu, la Colla Vella va plantar castells gairebé cada cap de setmana en localitats d'arreu del territori: Reus, Roquetes, la Masó, Valls, els Monjos, la Garriga, la Bisbal del Penedès o l'Arboç, entre d'altres. El 30 d'agost, malgrat ser dia laborable, era un dia marcat en vermell en el calendari dels castellers de la colla. Aquell dia, la Colla Vella va descarregar el dos de vuit amb folre (el primer de la temporada) i el quatre de vuit i va deixar en carregat el tres de vuit. Abans dels pilars de comiat, els rosats van tirar el pilar de sis aixecat i baixat per sota, tot i que el van deixar en carregat.

El 24 de setembre de 1982, amb motiu de les Festes de la Mercè de Barcelona, la Colla Vella va anar a fer-hi castells. Després de l'actuació on la colla va descarregar el quatre de vuit, el tres de vuit, el dos de set i dos pilars de cinc, en la xerrada que va fer Guillem Bartolí en acabar de dinar, va donar ànims als seus castellers per guanyar el concurs de castells i va anunciar, per primera vegada, el tres de nou amb folre per Santa Úrsula. A més, tal i com diu el senyor Bartolí en l'entrevista realitzada: "I recordo que hi havia un, un xicot ja molt més gran, dues o tres cadires més enllà i quasi burlant-se es va posar el tovalló al cap i jo al veure'l vaig dir: «I si no guanyem el concurs, també!»" A l'hora de preparar el castell, a un mes vista de Santa Úrsula, l'experiència de l'any anterior amb el quatre de nou amb folre va ser un factor clau. A més a més, el concurs de castells de Tarragona va tornar a les vitrines de la colla, nou anys després de la darrera vegada (tot i que només amb un concurs entremig. Aquell dia sempre serà recordat per la polèmica que hi va haver amb el quatre de vuit amb el pilar de la Colla Joves que, per irregularitats en la descarregada del castell, el jurat el va donar per desqualificat. La Colla Vella s'acabaria proclamant guanyadora del concurs amb el dos de vuit amb folre, el quatre de vuit, el tres de vuit i el quatre de nou amb folre carregat, a més de deixar

en intent el cinc de vuit. A principis d'octubre tota la colla es va involucrar per descarregar un altre dels castells mítics del segle anterior: el tres de nou amb folre. La primera prova del castell es va fer el 12 d'octubre a Igualada. A la vila de l'Anoia es van descarregar el dos de set, el quatre de vuit, el quatre de set amb el pilar, el tres de set aixecat per sota i un pilar de cinc a la Verge del Pilar. Abans de dinar, tot i no ser gaires castellers, van pujar damunt la pinya part del folre i de l'estructura. Com a novetat, en aquest castell ja no hi pujaven "guillotines" o "ajuts", sinó que Francesc Piñas³ va col·locar dues crosses per a cada segon, sis en total. En els assajos previs a la diada de Santa Úrsula, havent-hi poc marge des de la primera prova a Igualada, la Colla Vella va centrar-se a trobar l'encaix entre pinya, folre i terços, principalment. La gran multitud de castellers que es va aplegar en els dos darrers assajos va permetre a la tècnica de la colla realitzar bones proves de folre.

4.2. La diada de Santa Úrsula del 1982

El 24 d'octubre de 1982, Valls es va despertar al so de les gralles. Per a la Colla Vella, la jornada començava gairebé com feia un any. Els castellers van treure la camisa de l'armari, els pantalons blancs, van cordar-se les espadenyes i, amb la faixa sota el braç, van anar rumb al local situat al carrer de l'Església. Els nervis i l'emoció regnaven entre els hereus de Rabassó⁴, però, segons les converses mantingudes amb els senyors Bartolí i Piñas, no dubtaven que sortirien guanyadors de la diada de Santa Úrsula. A un quart d'una del migdia, la colla va sortir en cercavila cap a la Plaça del Blat. Un riu de camises rosades, atrapades en la responsabilitat i les ganes de fer castells, estaven disposades a enfrontar-se a un castell inèdit en el segle: el tres de nou amb folre.

Els dos darrers assajos de la Colla Vella havien estat multitudinaris. El folre del tres va adoptar una sèrie de canvis respecte al del quatre de nou amb folre de l'any anterior. Bartolí i el seu equip tècnic, d'entre els quals es trobava Francesc Piñas, van creure oportú posar-hi crosses als segons. Piñas destaca que el quatre de nou amb folre no l'havien pogut fer amb crosses perquè no havien trobat setze castellers que poguessin fer aquesta funció. En canvi, tractant-se d'un tres i no d'un quatre,

³ Piñas Brucart, Francesc (1942): Dirigent innovador, tant en l'àmbit casteller com social, de la Colla Vella dels Xiquets de Valls.

⁴ Tondo i Ballart, Isidre (1842-1918): Conegut com "Isidre de Rabassó", fou el cap de colla més llarg de la Colla Vella dels Xiquets de Valls (del 1876 al 1918).

suposava posar-hi dotze crosses entre pinya i folre i no setze com les que necessitava l'estructura d'un quatre. Bartolí va confiar en la majoria dels homes que havien descarregat l'any anterior el primer quatre de nou amb folre del segle i va dissenyar un tronc preparat per assolir l'objectiu.

Un cop les dues colles es van situar en els seus respectius espais de la plaça es va celebrar el sorteig d'ordre d'actuació i l'atzar va afavorir a la Colla Vella, que decidí que serien ells qui obririen plaça, amb el tres de nou folrat. Els baixos es van agafar amb tensió de les camises i Piñas quadrà el castell. Al crit de "Segons dalt!", Josep M. Poblet, Manuel Marcó i "Sebiu de la Gallineta"⁵ van pujar damunt la pinya ovacionats pel públic de la Plaça del Blat, que presenciava el primer intent de tres de nou del segle. Homes del darrera, crosses i primeres mans van enfilarse a la pinya per deixar que es col·loquessin, a continuació, els terços del castell. Un cop col·locats, van pujar els laterals, els daus i la resta del folre. Amb terços agafats, "Cisco de la Gallineta"⁶, Rafel Banderas i "Juanacho"⁷ van situar-se al pis de quarts. Bartolí donà les ordres als quints perquè comencessin a enfilarse i la melodia de les gralles va donar validesa a l'intent. El Km 0 del món casteller ja era testimoni del primer intent de tres de nou amb folre del segle. La Colla Vella estava disposada a escriure una altra pàgina d'or en la història dels castells. L'intent de tres de nou amb folre va pujar a poc a poc, però sense pausa. Quints i sisens van col·locar-se amb valentia i coratge, després els dosos van alçar-se i, agafats amb tensió, van deixar que el menut Flori Martín es col·loqués d'acotxador. Amb acotxador col·locat, només quedava que en Josep Martínez coronés el castell. Enmig de crits i aplaudiments de la plaça, es carregava el primer tres de nou amb folre del segle. En sortir l'enxaneta, l'estructura va patir una forta batzegada que no va poder suportar i el castell va fer llenya de forma sobtada. Tot i no haver-lo descarregat, la colla va esclatar d'alegria i van repetir una celebració semblant a la de l'any anterior, ovacionats per la multitud de la plaça del Blat. La diada de Santa Úrsula de 1982 esdevindria, a partir d'aquell moment, una nova jornada històrica per al món casteller. La Colla Vella no posava punt final a la seva ambició en la diada. En la segona ronda va quedar clar que la

⁵ Domingo Forès, Eusebi (1929-2020): Conegut com "Sebiu de la Gallineta", segon dels primers castells de nou del segle XX i cap de colla (1968-1978) de la Colla Vella dels Xiquets de Valls.

⁶ Domingo Molina, Eusebi (1960): Conegut com "Cisco de la Gallineta" o "Sebiet", fill d'Eusebi Domingo Forès i habitual dels troncs de la Colla Vella.

⁷ Juan Romero Martínez, "Juanacho" (1949): Cap de colla de la Colla Vella (1994-1996) i habitual dels troncs de la colla.

colla rosada estava disposada a oferir al seu públic la millor actuació en molts anys. Quatre segons sobre la pinya i altre cop es presenciava un folre a la plaça vallenca. Feia gairebé cent anys que una colla no intentava dos castells de nou en una mateixa diada. Res feia pensar que aquell castell quedaria en intent (i menys, després de carregar-lo feia unes setmanes al concurs de Tarragona). El quatre va pujar ferm, però entrant dosos, l'estructura es va precipitar i no van aconseguir assolir els dos castells bàsics de nou en una mateixa diada. La Colla Vella es va refer de les dues caigudes descarregant el quatre de vuit i, per completar l'exhibició, descarregant el tercer dos de vuit amb folre de la temporada, demostrant que eren els únics que el tenien a l'abast. Finalment, arrodonirien l'actuació amb un pilar de cinc. A l'altra banda de la plaça, la Colla Joves carregava el quatre de vuit amb el pilar i descarregava el cinc de vuit i el tres de vuit. En acabar la diada, la colla rosada va enfilars al local amb música de festa celebrant una de les històriques fites del segle. Els hereus d'Isidre de Rabassó havien carregat un castell inèdit del segle i, per tant, al local social, se celebraria l'actuació durant tota la tarda. Al vespre, la festa continuaria a la Masia Vallense, on es trobarien prop de dues-centes persones en un sopar típic després d'una gran diada.

La Colla Vella va tancar la temporada castellerà de l'any 1982 amb les darreres sortides a Tarragona, una actuació suspesa a Vila-rodona a causa de la pluja, i a Vilallonga del Camp⁸, localitat de procedència de molts castellers de la colla.

⁸ Vilallonga del Camp: Localitat de procedència de molts castellers i castelleres de la Colla Vella, encara actualment.

1982. Primer tres de nou amb folre carregat del segle XX per la Colla Vella dels Xiquets de Valls, per la Fira de Santa Úrsula a Valls.

Foto: Arxiu CVXV.

Integrants del tronc del primer tres de nou amb folre carregat del segle XX | Diada de Santa Úrsula | 24 d'octubre de 1982

Baixos: Carles Pallarès Ibàñez (24); Celedonio González Garcia, "Cele" (41); Jordi Esteve Ribé (23). Segons: Josep M. Poblet Fortuny (35); Manuel Marcó Mir, "Marcos de Vilanova" (32); Eusebio Domingo Forés, "Sebiu de la Gallineta" (53). Terços: Joan Francesc Rosich Barberà (33); Rafel Migó Ciurana (39); Ramon San Nicolàs Truques, "Ramonet" (44). Quarts: Joan Romero Martínez, "Juanacho" (33), Rafel Banderas Delfa (31); Francesc Domingo Molina, "Cisco de la Gallineta" (24). Quints: Joan Josep Leiva Arànega, "Joan de la Farmàcia" (21); Florenci Torrijos Arànega (22); Antonio Linares Fuentes (24). Sisens: Domingo López Garcia (16); Josep Menor Pérez (12); Raül Martín Bonamusa (13). Dosos: Emili Menor Pérez (10); Miguel Àngel López Garcia (11). Aixecador: Flori Martín Bonamusa (6). Enxaneta: Josep Joan Martínez Lozano (11).

*La xifra entre parèntesis correspon a l'edat que tenia cadascun dels components en el moment de fer el castell.

5. EL PRIMER TRES DE NOU AMB FOLRE DESCARREGAT, QUATRE ANYS MÉS TARD

5.1. Antecedents

Entre el 1981 i el 1985, la Colla Vella va obtenir el monopoli dels castells de nou, ja que era l'única colla que els feia. Durant aquestes quatre temporades, els rosats van carregar fins a quatre vegades el quatre de nou amb folre i dos cops el tres de nou amb folre, a més de descarregar el primer quatre de nou amb folre del segle en la diada de Santa Úrsula de 1981. Això sí, a partir d'aquell memorable moment, cap colla va aconseguir descarregar cap castell de nou durant les quatre temporades posteriors.

Però a partir de 1986, la Colla Vella va veure com el seu regnat començava a perillar. Els castells de nou van deixar de ser patrimoni exclusiu de la colla, ja que la Colla Joves, liderada des de la temporada anterior per Julià Bascuñana⁹, va prémer l'accelerador i va fer un cop sobre la taula. En el concurs de castells de 1986, tot i la victòria de la Colla Vella, la Colla Joves va competir freqüentment amb la colla rival. Després de carregar el dos de vuit amb folre, fer un intent de cinc de vuit i descarregar el tres i el quatre de vuit, la Colla Joves va decidir apostar pel quatre de nou amb folre. Tal i com expliquen en les entrevistes els castellers de la colla, el folre d'aquell castell es va dissenyar a la sorra de l'antiga Plaça de Toros, coneguda actualment com Tarraco Arena. El castell va quedar en carregat, però era el primer castell de nou amb folre de l'història de la colla. Davant aquest fet, Bartolí no va dubtar a apostar pel tres de nou amb folre després de descarregar el dos de vuit amb folre, el cinc de vuit i el tres de vuit. El tres mantenia més serenitat i s'anava consolidant pis a pis. A simple vista, es veia que aquell tres tenia més opcions de ser descarregat que el de Sant Fèlix a Vilafranca unes setmanes abans. En el moment de fer l'aleta, tots els components del castell van començar a celebrar la victòria, però amb l'enxaneta i l'acotxador fora del castell, el tres de nou amb folre es va trencar. Uns segons més de tranquil·litat i concentració haurien fet veure a Tarragona el primer tres de nou amb folre descarregat del segle. Així i tot, Guillem Bartolí va pujar a la llotja de la plaça de toros i va rebre, de mans del president Jordi Pujol, el trofeu que els acreditava com a guanyadors del certamen, sent aquesta la

⁹ Bascuñana Quirós, Julià, "Bascu" (1940): Cap de colla de la Colla Joves Xiquets de Valls (1985-1987).

tercera victòria consecutiva. La Colla Vella sortia de plaça demostrant el seu lloc en el món casteller, tot i haver perdut la condició de ser l'única colla de nou.

L'inici de la Segona Època d'Or va coincidir amb la primera era daurada de la Colla Joves. A principis de la dècada dels vuitanta, la colla va descarregar el primer cinc de vuit del segle XX per Santa Úrsula de 1981, el seu primer dos de vuit amb folre carregat del segle durant la Diada Nacional de 1983 i descarregat a la de 1984, i el seu primer quatre de nou amb folre carregat a l'era moderna durant el concurs de castells de Tarragona de 1986. Aquesta bonança de la Colla Joves només havia fet que començar i va continuar durant les següents temporades.

5.2. Preparació

Els assajos previs van ser multitudinaris (ni molt menys com avui dia), ja que s'havia fet un gran paper al concurs de castells, carregant el primer quatre de nou amb folre del seu historial, i s'acostava la diada de Santa Úrsula. A més a més, des de principis dels anys vuitanta, la colla estava experimentat un increment de camises, sobretot de gent jove. Així doncs, el bon paper en el concurs de castells, el primer quatre de nou amb folre del seu historial i l'auge de castellers va provocar que la colla fixés com a objectiu el tres de nou amb folre per Santa Úrsula. Tal i com afirma Julià Bascuñana en l'entrevista realitzada, ell ja pensava amb el tres de nou amb folre des de l'any 1985. En aquell any, ja van intentar el quatre de nou amb folre però el van desmuntar un cop col·locats dosos. Ell, en aquell moment, ja va veure que podien ser capaços d'assolir els castells de nou. Una de les dificultats que tenia la Colla Joves per assajar el castell era la poca afluència de gent a assaig. Tot i que anteriorment s'ha esmentat que van entrar nous castellers a la colla, no eren els suficients per assajar regularment els castells de nou amb folre. Així doncs, sovint assajaven el castell amb poc folre o feien el tres de vuit folre terra, és a dir, enlloc de posar-se tota la colla a la pinya només es posaven els que anirien al folre i els altres s'ho miraven a pocs centímetres. En l'assaig previ a Santa Úrsula, que a més va ploure, van fer una prova de tres de nou fins el pis de quarts. Els quarts d'aquell castell diuen que era un tema de sensacions i que, si a plaça l'agafaven igual que aquell dia, segur que aniria bé. El senyor Bascuñana comenta que, a més, tenien els castellers ideals per fer aquell castell i que eren molt bons tècnicament.

5.3. Santa Úrsula del 1986

El concurs de castells va fer que la diada de Santa Úrsula agafés una dimensió i perspectiva completament diferent. Mitjans de comunicació i aficionats omplien de gom a gom la plaça del Blat. La Colla Vella dels Xiquets de Valls no amagava quin era el seu objectiu: descarregar el tres de nou amb folre. Els assajos previs havien estat multitudinaris i hi havia ganes de descarregar, per fi, el primer tres de nou folrat del segle.

Aquell matí, el cap de colla dels del carrer d'en Gassó va fer una arenga abans d'anar cap a plaça en què animava als seus castellers a descarregar el tres de nou amb folre. El sorteig de la diada va afavorir la Joves, que van decidir sortir primers; aquest fet es va convertir en decisiu de cara al desenvolupament de tota l'actuació. I la sorpresa de la diada no es va fer esperar gaire, la Colla Joves intentaria, en primera ronda, el tres de nou amb folre. Gairebé ningú esperava que l'atac al castell de nou arribaria a la primera ronda per part de la Colla Joves, però la plaça del Blat estava a punt de viure una nova memorable fita castellera. Després de fer un peu desmuntat, la Colla Joves va fer sonar les gralles en el segon intent. Els rosats, en un tancar i obrir d'ulls, van veure com la colla rival descarregava el tres de nou folrat, el primer de la seva història, al primer intent, el primer del segle i el primer de la Segona Època d'Or. A les dues bandes de la plaça es vivien dues històries completament diferents. Davant l'alegria i l'eufòria de la Colla Joves, els castellers de la Colla Vella es trobaven enfonsats i moralment molt tocats. La colla rosada, des del primer tres de nou amb folre carregat del segle XX a la diada de Santa Úrsula de 1982, havia intentat diverses vegades el castell sense haver aconseguit descarregar-lo. La colla sabia que recuperar-se passava per descarregar, també, el tres de nou amb folre. Segons i folre van pujar damunt la pinya, i la melodia de les gralles donava validesa al castell. De bon principi, l'estructura no es veia amb suficients garanties per descarregar-lo i, en el moment d'entrar l'acotxador, es va trencar pels pisos superiors.

Passada una bona estona i recuperada la canalla, la Colla Vella va apostar pel dos de vuit amb folre, castell que havien de descarregar per recuperar els ànims de la colla i refer-se de la caiguda. A l'altra banda de la plaça, la Colla Joves aconseguia descarregar un cinc de vuit molt treballat. A continuació, els rosats apostarien pel mateix castell. Havent-ne assolit sis durant tota la temporada, feia pensar que la

colla també aconseguiria descarregar-lo en aquella diada. Però no va ser així. Després de les dues aletes, el castell es va trencar. Estava clar que aquell dia la sort no acompanyava els rosats. Empesos pels resultats, la Colla Joves va apostar pel quatre de nou amb folre. El castell presentava molt bones mides i a mesura que pujava cada vegada era més ferm, però al final va acabar cedint. Finalment, la Colla Vella, sabedors que ja no era possible superar-los, tancarien l'actuació amb el tres de vuit i un pilar de cinc de comiat. Acabada la diada, la colla va enfilear cap al local. No només s'havia perdut l'hegemonia dels castells de nou, sinó que la Colla Joves havia descarregat el castell inèdit i havia sortit vencedora de la diada més significativa a Valls. D'aquesta manera, es tancava un cicle de cinc anys de regnat rosat i una de les etapes més glorioses de la Colla Vella dels Xiquets de Valls. D'altra banda, la Colla Joves Xiquets de Valls havia descarregat el primer tres de nou amb folre del segle, havia aconseguit ajuntar dos castells de nou en una mateixa diada i havia fet la millor actuació del segle fins el moment.

Malgrat la desfeta, la vesprada va ser concorreguda a la seu social de la colla i a la Masia Vallense. Bartolí i Piñas encara expliquen que un dels moments més durs per ells com a castellers va ser que la Colla Joves descarregués aquell tres de nou amb folre.

Integrants del tronc del primer tres de nou amb folre descarregat del segle XX | Diada de Santa Úrsula | 26 d'octubre de 1986

Baixos: Josep Serrano (30); Rafel Sans (32); Jordi Balaña (34). Segons: Joan Benedicto (22); Fernando Porcel (30); Joan Expósito (34). Terços: Adolfo Martínez (32); Jordi Saperas (28); Joan Pallarés (38). Quarts: Josep Mª Estil·les (30); Salvador Ramon (26); Magí Güell (27). Quints: Federico Gormaz (20); Tomás Gormaz (24); Lluís Güell (21). Sisens: Jordi Muñoz (12); Sergi Roig (15); Francesc Pallarés (12). Dosos: Miquel de Haro (11); Pedro Baena (13). Aixecador: Pedro Rico (8). Enxaneta: Pedro de Haro (9):

*La xifra entre parèntesis correspon a l'edat que tenia cadascun dels components en el moment de fer el castell.

1986. Primer tres de nou amb folre descarregat del segle XX per la Colla Joves Xiquets de Valls, per la Fira de Santa Úrsula a Valls.

Foto: Arxiu CJXV.

5.4. Els anys posteriors: el lideratge de la Joves

La diada de Santa Úrsula de 1986 va ser l'inici d'una etapa gloriosa per a la Colla Joves Xiquets de Valls. Després de descarregar el primer tres de nou amb folre del segle el 26 d'octubre de 1986, la Colla Joves va portar a plaça diverses vegades els dos castells de nou i va guanyar tres concursos consecutius: 1988, 1990 i 1992. En el de 1992, a més de sortir vencedors, van descarregar la primera tripleta màgica¹⁰ del segle.

Per altra banda, la Colla Vella va patir una baixada que la va desbancar de la primera posició del panorama casteller. Tot i així, l'any 1988 van descarregar el tres de nou amb folre després d'haver-lo carregat en nombroses ocasions des del primer, al 1982. Quatre anys més tard també van assolir la tripleta màgica en la diada de Santa Úrsula.

¹⁰ Tripleta màgica: Combinació d'un tres de nou amb folre, un quatre de nou amb folre i un cinc de vuit carregats i/o descarregats per la mateixa colla en una mateixa actuació.

6. BIOGRAFIES I TESTIMONIS

Bartolí Balaña, Guillem

Figuerola del Camp (Alt Camp), 12 octubre 1935

Cap de colla de la Colla Vella dels Xiquets de Valls (1979-1989), quan va aconseguir descarregar el primer castell de nou del segle XX, el quatre de nou amb folre.

Bartolí va ser cap de colla onze temporades consecutives, durant les quals la colla protagonitzà una de les fites més transcendents de l'època moderna: l'assoliment del primer castell de nou amb folre de la centúria, el 25 d'octubre de 1981, en la diada de Santa Úrsula. L'any següent, els rosats també van carregar el primer tres de nou amb folre de la Segona Època d'Or. Nascut a Figuerola del Camp, l'any 1957 es traslladà a viure a Valls. Uns anys més tard, a causa d'una bona amistat amb Miquel Terreu i la revifalla del món casteller després del concurs de 1970, va entrar a formar part de la Colla Vella. Com a casteller, va fer de segon a castells de set i el quatre de vuit. Després d'exercir de vocal a la Junta i de vicepresident, l'any 1979 va ser elegit cap de colla. Tot i la seva escassa trajectòria a la colla, ja havia destacat per la seva intel·ligència, compromís i defensor dels seus ideals. La primera meitat de dècada que va ocupar el càrrec va ser una etapa gloriosa plena de fites memorables per a la història de la Colla Vella: el primer quatre de nou amb folre descarregat del segle (1981), el primer tres de nou amb folre carregat de la Segona Època d'Or (1982), tres vegades consecutives guanyadors del concurs (1982-1984-1986), el primer cinc de vuit descarregat del segle (1984) i el primer tres de nou amb folre descarregat per la colla en la centúria (1988). Casteller constant de la colla, l'any 2021 va rebre el VIII Premi Isidre de Rabassó d'Identitat Castellera atorgat per la Colla Vella dels Xiquets de Valls.

Piñas Brucart, Francesc

Valls, 30 maig 1942

Casteller i dirigent innovador, tant en l'àmbit casteller com social, de la Colla Vella dels Xiquets de Valls.

Durant els més de cinquanta anys formant part de la colla rosada, Piñas ha estat considerat un dels personatges més determinants en l'evolució de la seva colla i de tot el món casteller: la definició de la figura del cap de pinyes, l'ideòleg dels primers folres o la redacció d'uns estatuts i la legalització de la colla són alguns dels àmbits en què ha contribuït exhaustivament. Aficionat als castells des de petit i procedent de família castellera, Piñas entrà a la colla l'any 1962 ja com a secretari per aportar ordre i meticulositat a la institució. Tot i exercir aquesta funció, aviat s'adonà de la falta d'organització i detallament de les pinyes i va mirar de posar-hi remei, definint i creant algunes posicions i assignant cada una a perfils concrets. El 1974 va esdevenir oficialment cap de pinyes i folres de la Colla Vella, malgrat que ja feia anys que exercia les funcions d'un càrrec que no estava ni tan sols definit. Va mantenir aquesta responsabilitat a petició del nou cap de colla, Guillem Bartolí, quan aquest va agafar la direcció tècnica l'any 1979. Ells dos, juntament amb Josep Maria Domènech de president, van formar un equip que va fer créixer la colla en tots els aspectes. Òbviament, Piñas va ser l'encarregat de dissenyar el folre del primer castell de nou del segle XX, el quatre de nou amb folre descarregat per Santa Úrsula de 1981. Com a innovació, va optar per un folre sense agulles ni crosses, i en canvi va posar-hi quatre homes entre els braços entrecreuats dels segons. Aquesta posició es va batejar més tard com a "guillotines", una solució als pocs castellers que podien exercir de crossa. En canvi, en el tres de nou amb folre que van carregar l'any següent, va optar per posar-hi crosses des del principi. L'any 1989 Piñas, juntament amb Bartolí i Domènech, va plegar i va posar fi a 27 anys pràcticament ininterromputs amb responsabilitats a la colla. Des de llavors, no ha tornat a exercir cap més càrrec oficial però s'ha mantingut com un casteller més a la pinya. L'any 2012 va rebre el Premi a una Trajectòria de la *Revista Castells*, i l'any següent la Creu de Sant Jordi concedida per la Generalitat de Catalunya.

Romero Martínez, Juan, “Juanacho”

Las Navas de Tolosa (Jaén), 1 de gener 1949

Cap de colla de la Colla Vella dels Xiquets de Valls (1994-1996) i quart del primer tres de nou amb folre carregat del segle XX (1982).

Romero arribà a la capital de l'Alt Camp l'any 1961 amb la seva família procedent de las Navas de Tolosa, un petit poble de Jaén. Des del mateix dia de la seva arribada a la localitat va rebre la visita de la Colla Vella, i posteriorment de la Colla Joves, per iniciar-se als castells. Amb dotze anys, i en companyia del seu pare, Nicasio Romero Martínez, i més endavant dels seus germans José, “Joselín” i Nicasio, va començar a fer castells a la colla rosada. La seva família no era l'única procedent de Jaén que participava en la colla, hi havia altres castellers originaris de la província com Rafael Banderas, Miguel López o Julián Trujillo. A partir del 1961 començà en la posició de dosos en castells de 7, fins a esdevenir un dels castellers més fixos a les alineacions de la Vella durant les següents dècades. Com ell mateix afirma, quan pujava als troncs de la colla, donava tanta confiança que l'any 1980, a Terrassa, va fer un dos de set i un cinc de set amb “els dos canells enguixats”. En la històrica diada de Santa Úrsula de 1981, “Juanacho” va pujar al terç del primer castell de nou descarregat del segle XX, el quatre de nou amb folre, i l'any següent aniria al quart del primer tres de nou amb folre carregat. Després d'anys formant part de diversos equips tècnics, va esdevenir cap de colla l'any 1994. Algunes de les fites assolides amb ell al capdavant dels rosats són el primer dos de nou amb folre i manilles descarregat l'any 1994 i, també, el primer cinc de nou amb folre assolit del segle i la recuperació del pilar l'any 1996. Aquell mateix any, va renunciar al càrrec per motius personals i familiars. Els següents anys va continuar col·laborant amb diversos equips tècnics i l'any 2021 va rebre el Premi a una Trajectòria atorgat per la *Revista Castells*.

Bascuñana Quirós, Julià, “Bascu”

Cadix, 21 setembre 1940

Casteller de la Muixerra i de la Colla Vella dels Xiquets de Valls i cap de colla de la Colla Joves Xiquets de Valls (1985-1987).

De ben petit, va arribar a Valls amb la seva família, procedent de Cadis. L'any 1948 va entrar a formar part de la Muixerra, però l'any 1952 el trobem a la Colla Vella pujant de dosos al tres de vuit que la formació rosada va carregar per Santa Úrsula i al primer quatre de vuit carregat per la colla després de la seva reorganització (Vilafranca, 1954). Va tornar als castells el 1958 amb la Muixerra, on es va mantenir fins a l'última actuació de la colla (Santa Úrsula 1964). Durant els següents anys va pujar algunes vegades amb els Minyons de l'Arboç i va entrar a la Colla Joves Xiquets de Valls tan bon punt aquesta començà l'activitat castellera. Des del primer moment, va pujar al terç i al quart dels castells de vuit. Va ser l'encarregat de la canalla durant tres anys i l'any 1981 va ser una peça fonamental per a la consecució del primer cinc de vuit del segle XX, aconseguit per la Colla Joves en la diada de Santa Úrsula de 1981, any en què havia passat a formar part de la Tècnica encapçalada per Jordi Crusells. El 1985 es va fer càrrec de la colla fins al 1987. Com a cap de colla, la Joves va descarregar el primer tres de nou amb folre del segle XX, en la històrica diada de Santa Úrsula del 1986, acompanyat amb el cinc de vuit i el quatre de nou amb folre carregat (primera tripleta màgica del segle, encara que incompleta).

Gormaz Grimaldos, Federico, "Fede"

Valls, 3 abril 1966

Casteller de tronc, quint del primer tres de nou amb folre descarregat del segle XX (1986) i cap de colla de la Colla Joves Xiquets de Valls (1992-1993).

El seu pare, Fede Gormaz, i el seu germà, Tomás Gormaz, van animar-lo a entrar a la colla l'any 1975. El mateix any de la seva entrada a la colla, ja va fer castells de set i de vuit, d'acotxador i de dosos respectivament, i a partir d'aquí va anar baixant de pisos. En el primer tres de nou amb folre descarregat de la Segona Època d'Or, per Santa Úrsula de 1986, anava al quint, i en el primer quatre de nou amb folre descarregat per la Joves, uns dies abans, al concurs, al quart. El 1988 va ser responsable de canalla i el 1992, amb tan sols 26 anys, va ser elegit cap de colla, en un moment en què la Colla Joves liderava el món casteller. De la seva etapa en el càrrec, destaca la primera tripleta màgica completada del segle XX: l'actuació va constar dels tres castells màxims del moment (tres i quatre de nou amb folre i cinc

de vuit), que la Joves va descarregar al concurs de 1992. La jornada, històrica, va suposar una alegria triple per a la colla: la tercera victòria consecutiva al concurs, la millor actuació del segle fins al moment i descarregar per primera vegada el quatre de nou amb folre. Durant els seus dos anys de cap de colla, la colla va aconseguir descarregar nou vegades el tres de nou amb folre, tres el quatre de nou amb folre i cinc el cinc de vuit. Com a casteller de tronc, s'ha mantingut durant molts anys com a peça primordial descarregant, entre d'altres, tant el dos de vuit com el quatre de nou nets, el dos de nou amb folre i manilles, el cinc de nou amb folre, els pilars de sis i de set amb folre i, carregant, el tres de nou sense folre en la històrica Santa Úrsula de 2019.

Montserrat i Retamal, Francesc, “Xesco”

Barcelona, 3 agost 1961

Casteller i membre actiu de la Colla Joves Xiquets de Valls des dels anys vuitanta. La seva afició dels castells li prové de la família del seu pare, veïns de Llorenç del Penedès. Montserrat va estrenar camisa a la diada de Santa Úrsula de 1983, diada en què, a més de descarregar el cinc de vuit i el quatre de vuit i carregar el tres de vuit, van fer un intent de quatre de nou sense folre. L'any següent, al concurs de Castells de Tarragona, va pujar al seu primer folre, el dos de vuit amb folre carregat, sense haver-hi pujat mai a cap assaig. A partir d'aquest moment va pujar a tots els folres dels castells de nou, tant intenta com carregats o descarregats, inclòs el primer tres de nou amb folre descarregat del segle XX a la diada de Santa Úrsula de 1986 i a molts dos de vuit amb folre fins a principis dels anys 2000. També va pujar al folre dels dos de nou amb folre i manilles abans del 2015 i als dos primers cinc de nou amb folre carregats per ma colla i algun intent més fins al 2006, últim cop que va pujar en un folre. A més de ser un habitual dels folres de la colla, també ha anat molts cops de girat o dau i, en menor mesura, d'agulla. Des del 2008 fins al 2015 va format part, també, dels Castellers de la Sagrada Família, ja que viu a Barcelona i va dur-hi la seva filla Júlia a fer castells. Des de 2015 la Júlia Montserrat també forma part de la Colla Joves Xiquets de Valls i, tal i com comenta en Francesc, ell ha passat de ser “el Montserrat de Barcelona” a ser “el pare de la Júlia”. Actualment,

coordina la Comissió de Memòria Històrica de la colla i forma part de la Junta Administrativa.

7. REPERCUSSIÓ EN LA PREMSA

Segurament, el quatre de nou amb folre descarregat l'any 1981 fou un dels castells que tingué més repercussió en la premsa del segle XX. Aquell castell suposà la recuperació dels castells de nou folrats aconseguits el segle anterior. A aquesta fita, se li sumà també el primer cinc de vuit descarregat de la centúria.

Així i tot, el tres de nou amb folre carregat també tingué cert impacte en els mitjans de comunicació. El 24 d'octubre de 1982, la Colla Vella dels Xiquets de Valls el carregà en la diada de Santa Úrsula. Alguns dels diaris que publicaren la notícia foren: *Cultura* (1928-1994), *Diari de Vilanova* (1942-1999) o *Tothom* (1969-1985). La diada també fou retransmesa en directe per *Radiocadena Española* (RTVE) amb els locutors Enric Pujol i Lluís Figuerola. Alguns dels cronistes castellers que documentaren aquell castell foren Víctor Capdet, membre destacat dels Bordegassos de Vilanova, i Eloi Miralles. Miralles és un component dels Castellers de Vilafranca i és considerat el degà de cronistes castellers. Alguns dels diaris amb els quals ha participat són *El Noticiero Universal* (1973-1976) i *La Vanguardia* (1977-1991). Durant els anys vuitanta, escrigué, entre d'altres, les cròniques de les memorables fites històriques dels Xiquets de Valls al diari *Tothom*.

L'any 1986 la Colla Joves Xiquets de Valls va descarregar el primer tres de nou amb folre de la centúria i va completar l'actuació descarregant el cinc de vuit i carregant el quatre de nou amb folre. Aquesta actuació va significar la millor diada del segle fins al moment i se'n va fer ressò a la premsa. Alguns dels diaris que van publicar la notícia van ser: *Diari de Tarragona*, *Cultura* (1928-1994) o *El Pati* (1983-1996).

Algunes de les cròniques dels anys vuitanta presentaven signes clars de partidisme o subjectivitat del redactor. L'eufòria plasmada en alguns titulars d'una colla i l'omissió de l'altra en són exemples clars. Aquest fet succeeix, principalment, en diaris com *Cultura* o *Joventut de l'Alt Camp*, ambdós de la ciutat de Valls. Altres diaris com *Tothom*, *La Voz del Penedès* o *El 3 de Vuit* mostraren gairebé sempre les fites de manera objectiva, doncs eren d'altres ciutats. Alguns dels cronistes que documentaven aquelles actuacions dels Xiquets de Valls eren, a més d'Eloi Miralles i Víctor Capdet, Daniel Ventura, Joan Mª Jové, A. Ribas, Llorenç Inxa, A. Aymerich i Joan Cornudella.

Retalls de premsa dels anys 1982 i 1986 dels diaris *Cultura*, *Diari de Vilanova*, *El 3 de vuit*, *Informe Baix Penedès*, *Joventut de l'Alt Camp*, *La Fura*, *La Voz del Penedès*, *El Pati* i *La Crònica de l'Alt Camp*.

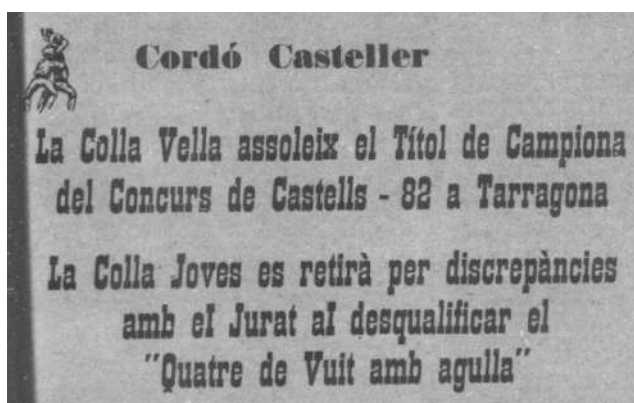
Cultura (1928-1994), 01/11/1982, pàgina 21, Generalitat de Catalunya (Premsa Digitalitzada)

A black rectangular box containing white text that reads: 'La colla Jove dels Xiquets de Valls abandonà la Plaça'.

El 3 de Vuit (1982-2014), 08/10/1982, pàgina 13, Generalitat de Catalunya (Premsa Digitalitzada)

A newspaper clipping with a light blue background. It has two lines of bold, black, sans-serif text: 'Una mica de tot al concurs de Tarragona' and 'A més de bons castells, escàndols, política, violència, etc.'.

Informe Baix Penedès (1978-1983), 08/10/1982, pàgina 4, Generalitat de Catalunya (Premsa Digitalitzada)

Joventut de l'Alt Camp (1971-1982), 09/10/1982, pàgina 1, Generalitat de Catalunya (Premsa Digitalitzada)

LLISTA DE PREMIS	
Colla Vella dels Xiquets de Valls	500.000 pessetes
Colla Joves dels Xiquets de Valls	415.000 pessetes
Castellers de Vilafranca	380.000 pessetes
Xiquets de Tarragona	345.000 pessetes
Colla Jove de Tarragona	310.000 pessetes
Xiquets de Reus	275.000 pessetes
Castellers de Barcelona	240.000 pessetes
Castellers de Terrassa	205.000 pessetes
Xicots de Vilafranca	175.000 pessetes
Nois de la Torre	160.000 pessetes
Castellers d'Altafulla	150.000 pessetes
Nens del Vendrell	140.000 pessetes
Castellers de Castelldefels	130.000 pessetes
Colla Jove de Vilanova	120.000 pessetes

Cultura (1928-1994), 01/10/1986, pàgina 20, Generalitat de Catalunya (Premsa Digitalitzada)

Cultura (1928-1994), 01/11/1982, pàgina 28, Generalitat de Catalunya (Premsa Digitalitzada)

Colla Vella de Valls:

“La contracta és de vuit , però n’hi pot haver més”

El 3 de Vuit (1982-2014), 27/08/1982, pàgina 15, Generalitat de Catalunya (Premsa Digitalitzada)

La Vella s'emportà el Concurs per tercer cop consecutiu

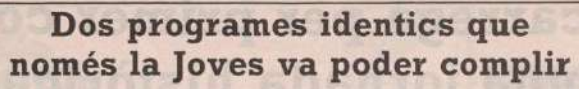
La Vella recollint el premi.

Amb el 4 de 9 la Joves va passar a ser una colla de nou

La Jove recollint el premi.

Els Xiquets de Valls varen imposar la seva classe castellera al Concurs

El Pati (1983-1996), 03/10/1986, pàgina 1, Generalitat de Catalunya (Premsa Digitalitzada)

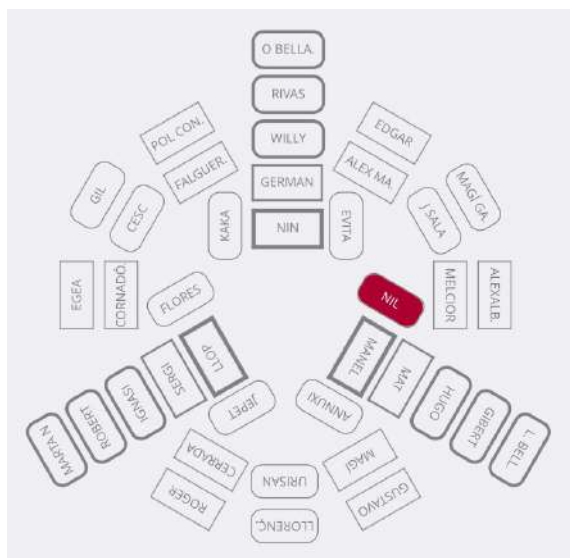
**Dos programes idèntics que
només la Joves va poder complir**

El Pati (1983-1996), 31/10/1986, pàgina 4, Generalitat de Catalunya (Premsa Digitalitzada)

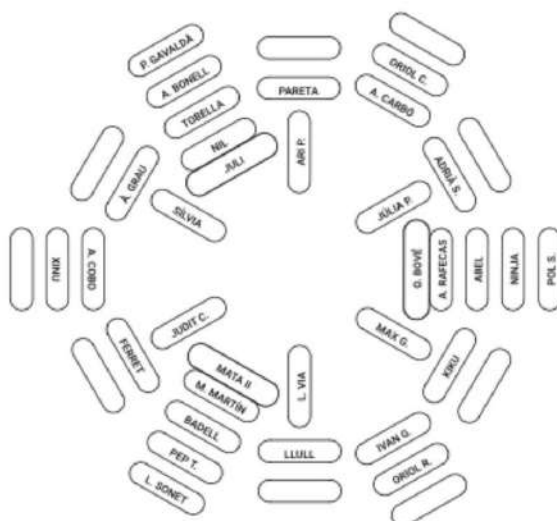
8. DIFERÈNCIES EN LA PREPARACIÓ, L'ESTRUCTURA I ELS CASTELLS D'ARA RESPECTE DE L'ANY 1982 I 1986

La preparació dels castellers i castelleres i l'execució dels castells amb folre han adoptat una sèrie de canvis respecte als dos castells analitzats dels anys vuitanta: el tres de nou amb folre carregat per la Colla Vella (1982) i el descarregat per la Colla Joves (1986).

En primer lloc, la preparació i els mètodes d'assaig han evolucionat en diversos àmbits. Avui en dia, gran part dels castellers i castelleres que se situen en posicions de més exigència en un castell requereixen una preparació física prèvia, ja que, a part de realitzar estructures de més dificultat, el volum d'assaig i d'intensitat és més elevat. Als anys vuitanta el més habitual era assajar un cop a la setmana, mentre, avui en dia, s'assaja dues o tres vegades a la setmana. Els primers propulsors dels nous mètodes d'assaig, amb més volum, intensitat i nous elements que ajudessin a la millora tècnica dels membres de la colla, van ser els Minyons de Terrassa, seguits dels Castellers de Vilafranca. En segon lloc, hi ha diverses posicions, més concretament del folre, que han adoptat variacions significatives. El folre del primer tres de nou amb folre carregat del segle XX, per la Colla Vella l'any 1982, constava de trenta-tres persones i el primer descarregat quatre anys més tard disposava de cinquanta-un castellers al folre. Actualment, el folre d'un castell de nou folrat està compost entre trenta-nou, el màxim, i trenta-tres, el mínim, normalment. El nombre de persones al folre depèn, principalment, dels objectius de la colla. Si l'objectiu de la colla que realitza el tres de nou és assolir castells de nou, sense anar més enllà, el més comú és realitzar el folre amb trenta-nou individus: tres segons, tres contraforts o homes del darrere, sis crosses, tres primeres mans, tres segones mans, tres escaletes, tres primers daus, tres segons daus i dotze laterals. Si l'objectiu de la colla és preparar un possible tres de deu amb folre i manilles, normalment, se sol disminuir el nombre de laterals o escaletes, ja que a les manilles dels castells de deu es redueixen els laterals i les escaletes baixen al folre un cop la canalla ja està sobre les manilles esperant per pujar al castell.

Folre del tres de nou amb folre dels Xiquets de Tarragona l'1 de novembre de 2023 a la diada de Tots Sants de Vilafranca (39 castellers i castelleres)

Folre del tres de nou amb folre dels Castellers de Vilafranca del 27 d'agost de 2023 a la diada de Festa Major de l'Arboç (33 castellers i castelleres)

Així i tot, tal com s'observa en fotografies i vídeos, els castells del segle anterior no presentaven gaires canvis respecte als castells d'avui en dia. Tal com afirma Josep Galofrè¹¹, casteller veterà dels Castellers de Vilafranca, els canvis més significants s'han produït en els assajos i la preparació dels castellers i castelleres. Això sí, el canvi més significatiu ha estat la incorporació de la dona en els castells. Actualment, les dones són una peça fonamental dins el món casteller i adopten posicions que fa molts anys resultava impensable. Les dones ocupen per excel·lència els pisos superiors, sota de la canalla, parlem de sisens, quintes i quarts. L'altra posició ocupada per dones, tant o més que l'anterior, és la de crossa, un lloc reservat per a persones més aviat baixetes que col·loquen la seva espatlla sota l'aixella del baix acabant-lo de lligar, impedit que s'enfonsi pel pes del castell. Cada cop més, apareixen dones fent de baix o de terça de castells de vuit, fet que enriqueix el món casteller tant a nivell tècnic com social.

¹¹ Galofrè Mestre, Josep (1947): Membre dels Castellers de Vilafranca i responsable de folres i manilles des de finals dels anys setanta fins a començaments dels noranta.

9. PART PRÀCTICA: EL DOCUMENTAL

9.1. Definició

El documental és un gènere cinematogràfic i televisiu, realitzat amb imatges preses de la realitat. L'elecció, l'organització i l'estructura d'imatges i vídeo, els textos i les entrevistes determinen el tipus de documental.

9.2. EL DOCUMENTAL: LA CURSA PER LA CONSOLIDACIÓ DELS CASTELLS DE NOU

El documental, titulat **La consolidació dels castells de nou**, analitza l'inici de la Segona Època d'Or dels castells, més concretament les fites aconseguides per la Colla Vella i la Colla Joves, els primers tres de nou amb folre carregat i descarregat del segle XX, respectivament. En aquest documental apareixen testimonis que van viure de primera mà aquest període. Les persones entrevistades són: Enric Pujol, Eloi Miralles, Josep Galofrè, Francesc Piñas, Guillem Bartolí, Juan Romero "Juanacho", Julià Bascuñana "Bascu", Francesc Montserrat "Xesco", Federico Gormaz "Fede" i Roser Olivé.

El documental està dividit en quatre blocs:

BLOC 1	00:00 – 10:16	Inici del documental
		Context històric: anys setanta i principis de la dècada dels vuitanta
		1981: Primer castell de nou descarregat del segle XX, el quatre de nou amb folre de la Colla Vella dels Xiquets de Valls, i el primer cinc de vuit de la centúria per part de la Colla Joves Xiquets de Valls
	Entrevistats: Enric Pujol, Eloi Miralles, Josep Galofrè, Francesc Montserrat i Roser Olivé	
BLOC 2	10:17 – 19:58	El tres de nou amb folre de la Colla Vella l'any 1982 ➤ Preparació del castell ➤ Plantejament ➤ La diada

	Entrevistats: Guillem Bartolí, Francesc Piñas, “Juanacho” i Eloi Miralles	
BLOC 3	19:59 – 30:21	El tres de nou amb folre de la Colla Joves l'any 1986 ➤ Concurs de castells de 1986 ➤ Preparació del castell ➤ La diada
	Entrevistats: Guillem Bartolí, Francesc Piñas, Francesc Montserrat, Fede Gormaz, Julià Bascuñana i Eloi Miralles	
BLOC 4	30:22 – 37:04	Final i crèdits
	Entrevistats: Julià Bascuñana, Eloi Miralles i Francesc Montserrat Música i àudio: Salsa y no llores, Immortals (Smoking Souls)	

El documental es pot visualitzar en el següent codi QR o enllaç:

<https://www.youtube.com/watch?v=ISZaOWXlrnM>

10. CONCLUSIONS

La repercussió castellera que tingueren el tres de nou amb folre carregat per la Colla Vella el 1982 i el descarregat per la Colla Joves el 1986 van resultar la culminació de l'inici de la Segona Època d'Or. L'any 1981 és considerat l'inici d'aquesta etapa, ja que el 25 d'octubre les dues colles vallenques van escriure una pàgina d'or en la història dels castells. La Colla Vella descarregà el primer castell de nou del segle mentre que, a l'altra banda de la plaça, la Colla Joves descarregava el primer cinc de vuit de la centúria. Amb aquella jornada les colles vallenques i, per extensió, el món casteller feren un pas enorme recuperant nivells no assolits des del segle XIX. En concret el darrer castell de nou s'havia vist l'any 1893. Amb aquella diada va començar la Segona Època d'Or dels castells. Aquesta fita tingué una gran repercussió en la premsa, en diaris com *Diario Español*, *Tothom*, *Joventut de l'Alt Camp* o *La Vanguardia*.

El primer tres de nou amb folre carregat i el primer descarregat, de la Colla Vella i la Colla Joves respectivament, van tenir una repercussió completament diferent. Per una banda, el tres de nou amb folre dels rosats es va veure com una continuació del quatre de nou amb folre descarregat de l'any anterior. Tot i això, la gent era prudent i no volia dir gaire fort que es podia assolir també el tres. Doncs, en només un any, la Colla Vella va fer història carregant un altre castell de la centúria anterior. D'altra banda, el 1986, la Colla Joves va descarregar el tres de nou amb folre. Des del quatre de nou amb folre del vuitanta-u que no es descarregava un castell de nou i va ser la Colla Joves, donant la sorpresa, qui ho va aconseguir. En l'àmbit històric i tècnic, ambdós són considerats grans fites del món casteller i culminen l'inici de la Segona Època d'Or, ja que es recuperen els castells de nou més de cent anys després i amplien la gamma de castells de nou i folres. A partir d'aquí, les colles progressaran tècnicament i socialment i el 1993 els Minyons de Terrassa carreguen, al seu primer intent, el dos de nou amb folre i manilles. De 1981 a 1993, es recuperen, es normalitzen i es milloren els castells de nou.

El documental, corresponent a la part pràctica del treball, resumeix l'inici de la Segona Època d'Or dels castells o, més ben dit, l'inici de la consolidació dels castells de nou. Aquest documental té una gran importància, ja que recull testimonis que van viure de primera mà la dècada dels vuitanta dels Xiquets de Valls. A més a

més, és el primer audiovisual que engloba tot aquest període, sent així una peça de gran valor.

FONTS D'INFORMACIÓ

BIBLIOGRAFIA

BERTRAN LUENGO, Jordi, *Breu història dels castells i la muixeranga als Països Catalans*, Lleida: Pagès Editors, 2019.

BROTONS NAVARRO, Xavier, *Castells i castellers. Guia completa del món casteller*, Barcelona: Lynx Edicions, 1995.

BROTONS NAVARRO, Xavier; SOLER GARCÍA DE OTEYZA, Guillermo (dir.), *Enciclopèdia Castellera. Diccionari biogràfic. Dels inicis a l'any 2000*, Valls: Cossetània, 2021.

PENA MARTÍNEZ, Agustí, *Colla Vella dels Xiquets de Valls 1981-1997*, Barcelona: Colla Vella dels Xiquets de Valls; Edicions de la Magrana, 1999.

WEBGRAFIA

de Castells, C. (s/f). Concurs de Castells 2022.

<https://www.concursdecastells.cat/> [consulta: 27-12-2023]

Wikipedia contributors. (s/f). VI Concurs de castells de Tarragona. Wikipedia, The Free Encyclopedia.

https://ca.wikipedia.org/wiki/VI_Concurs_de_castells_de_Tarragona [consulta: 12-10-2023]

Colla Joves. (s/f). <http://collajoves.cat/> [consulta: 22-12-2023]

Colla Vella. (s/f). <http://www.collavella.cat/> [consulta: 22-12-2023]

Colla Joves. (s/f). Focnou 15. (2015, abril 7). Issuu.

https://issuu.com/focnou/docs/focnou_15 [consulta: 11-10-2023]

VIDEOGRAFIA

Colla Joves Xiquets de Valls (2018, maig 14). *El primer 3d9f del segle XX* [Vídeo]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=GpvkaKY4iX4&t=1041s>

Colla Vella dels Xiquets de Valls (2008, juliol 20). *Primer 3 de 9 amb folre del segle XX* [Vídeo]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=PVBx2KBCBcs&t=132s>

Colla Joves Xiquets de Valls (2020, juny 12). *3d9f descarregat per la Colla Joves Xiquets de Valls, el primer del segle XX* [Vídeo]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=kdLNnr8xpdQ&t=7s>

Colla Vella dels Xiquets de Valls (X). *10 anys de castells de nou 1981-1991* [Vídeo]. Arxiu de la Colla Vella dels Xiquets de Valls. <https://drive.google.com/drive/search?q=owner:comunicacio%40collavella.cat>

ANNEXOS

Annex 1: Cronologia essencial dels castells i la muixeranga

Elaborada (amb certes modificacions) pel Consell Científic de Món Casteller - Museu Casteller de Catalunya, Valls, entre 2014 i 2018, integrat per Xavier Brotons, Alexandre Cervelló, Pere Ferrando, Eloi Miralles, Jordi París, Francesc Piñas, Jordi Roca i Josep M. Rodon, i coordinat per Jordi Bertran. Dates rellevants afegides.

PRECEDENTS. Segle XVII-1790

1658. Inici de notícies continuades de balls de valencians actuant a Madrid.

1672. Il·lustració de la «danza del Castillo» amb 3 pisos a Madrid.

1674. Primera referència a un ball de valencians d'una localitat concreta, Morvedre – actual Sagunt– i al seu mestre, Matías Font, actuant a Sevilla.

1676. Primera referència al mot *muixeranga*, sense esment específic a torres: Lliria.

1685. Primer document d'un mestre del ball de valencians originari del Regne de València actuant a Madrid, Vicente Regal.

1686. Inici de notícies continuades de balls de valencians actuant a Bilbao.

1687. Primera dualitat de balls de valencians en una mateixa localitat: Bilbao.

1687. Primer esment del ball de valencians a Catalunya amb l'actuació del de Bràfim per Santa Tecla a Tarragona.

1689. Primera referència a un mestre d'un ball de valencians originari del Regne de València associat a una localitat concreta, la Vall d'Uixó, actuant a Madrid: Mauricio Navarro.

1690. Primera notícia d'un ball de valencians originari del Regne de València actuant a Pamplona.

1692. Per Santa Tecla a Tarragona, ball d'homes que pugen uns sobre els altres formant una «campana», i alhora un grup foraster prové del Regne de València.

1695. Primera notícia a Madrid d'un ball de valencians propi.

1706. Primers balls de valencians assignats a confraries, a Tarragona –fadrins menestrals– i Reus –pagesos–.

1707. Primera notícia a Lizarra d'un ball de valencians propi.

1712. Primera notícia d'un ball de valencians a Valls.

1724. Primera dualitat de balls de valencians en una mateixa localitat del Principat: Reus.

1725. Primera referència a la moixiganga al Principat diferenciada del ball de valencians: Valls.

1746. Primera referència als dansants de Peníscola, fent un castell.

1746. Primera descripció de torres altes en el ball de valencians a Tarragona.

1748. Darrera notícia de ball de valencians a Madrid.

1749. Darrera notícia de ball de valencians a Bilbao.

1751. Primera prohibició de l'actuació d'un ball de valencians dins un temple, a Sevilla.

1767. Primera referència al mot *mojiganga* al País Valencià, en una localitat on encara fa torres: l'Alcúdia.

1770. Actuació a l'Arboç de quatre balls de valencians de diferents poblacions. El del Catllar hi alça un castell de 6.

1771-1786. Prohibicions de l'arquebisbe de Tarragona i del corregidor de Vilafranca del Penedès, sobre el ball de valencians.

1774. Actuació de dos balls de valencians vinguts des del País Valencià a Granada.

1786. Primer testimoni gràfic d'un ball de valencians al Principat, amb un pilar de 3 coronat per un xiquet i datat per un seminarista de Tarragona nascut a Duesaigües.

1789. Primera referència de dos balls de valencians a l'Aragó: Tarazona, molt propera a Tauste, on s'ha conservat un ball de valencians fossilitzat en el «dance».

1790. Confirmació a Valls del ball de valencians propi.

INICIS I EXPANSIÓ. 1791 – 1850

1791. Per la instauració de les Festes Decennals de la Mare de Déu de la Candela a Valls, primera referència a «los Noys de Castells».

1792. Darrera referència del ball de valencians a Pamplona.

1794. Primer testimoni escrit d'enxanetes en acció, a Tarragona.

1801. Per les Decennals a Valls, actuació del ball de valencians d'Alcover amb vallencs: pilar de 5.

1802. Castells de 7 a Tarragona per gran quantitat de quadrilles de valencians.

1814. A Valls rebuda del rei Ferran VII, retornat de l'exili, amb castells.

1816-1818. Primeres referències del mot «anxaneta»: Jaume Fuster Foguet, pagès, «dit Anxaneta» i batejat el 1765; i Jaume Batet «de las Anxanetas», jornaler i pagès, nascut el 1762.

1819. Primers castells de 8 per les dues colles vallenques, Pagesos i Menestrals, més tard comandades respectivament pels germans Salvador i Josep Batet Llobera, fills de Jaume Batet «de las Anxanetas».

1820-1830. Els enfrontaments entre les dues colles vallenques interrompen la dualitat en pròpia plaça, on són prohibits els Menestrals; primeres actuacions fora de la ciutat.

1822. Dualitat entre les colles de Pescadors i Pagesos a Tarragona.

1822. Darrera notícia del ball de valencians a Sevilla.

1833. A Porrera documentats per primer cop en castellà «los chiquillos venidos de Valls» fent castells de 8.

1839. Primera referència documental de la Muixeranga d'Algemesí.

1839. Primer pilar al balcó documentat, a Barcelona.

1841. Valls, Tarragona i Vilafranca del Penedès formen el triangle casteller amb construccions de 8.

1846. Primera referència a Josep Batet Llobera, «casteller i pagès».

1849. Al Vendrell documentat per primer cop en català el nom «Xiquets de Valls».

ÈPOCA D'OR. 1851 – 1893

1851. A Tarragona, per Santa Tecla, primer castell de 9 de la història, inici de la primera època d'or dels castells.

1852. Castells en *“La festa del poble”*, de Francesc Renart, al Liceu de Barcelona.

1852. A la Festa Major de Vilanova i la Geltrú, la Colla de la Roser de Valls fa el 3 de 9, primer castell de 9 assignat a una agrupació.

1852. Primeres cròniques castelleres, al *“Diario de Barcelona”*, per Joan Mañé i Flaquer, de Torredembarra: per Santa Rosalia les dues colles de Valls fan el «castillo de nueve limpio desde los segundos» i «torres de ocho empezando por la cúspide».

1853. Mañé també per Santa Rosalia documenta «por segunda vez solamente, los 4 pilares de 9» i el primer 5 de 8.

1853. Primera referència a la moixiganga de Sitges, la de major continuïtat al Principat. 1858. Primers pilars de 8 descarregats per les dues colles dels Xiquets de Valls.

1859. Premi econòmic i dinar si s'assoleix el castell de 10 a Reus.

1862. Primera referència a la denominació de Vella aplicada a una colla de Valls.

1866. Fundació de Casa Insa a València, on es lloguen indumentàries de muixerangues de set localitats fins a 1904.

1867. El músic barceloní Josep Anselm Clavé estrenà la composició *“Los Xiquets de Valls”*, que popularitzà aquesta denominació.

1868. Primer casteller mort conegut: Joan Mallorquí, de la Colla Vella de Valls, a la Pobra de Montornès.

1869. Documentació de caretes i ciris a la Muixeranga d'Algemesí.

1871. Primer enxaneta mort conegut: Magí Serra, de la Colla Vella de Valls, a la Masó.

1872. Primera il·lustració de castells signada per un artista de renom, Simó Gómez.

1875. Àngel Guimerà escriu el poema «Lo Xiquet de Valls», rebatejat com «L'Enxaneta».

1876. Primera referència a la denominació de Nova aplicada a una colla de Valls. Els noms de Vella i Nova substitueixen els anteriors de Muixerra i Roser respectivament.

1878-1883. Punt àlgid de la primera època d'or, amb construccions de màxima dificultat.

1881. Per Santa Tecla a Tarragona la Colla Vella de Valls realitza la millor actuació i completa el primer «4 de a de 9 limpios», sense reforç ni ajut de cap tipus. La Colla Nova de Valls, el «3 de a 9 limpios».

1885. Edició de “*Vilaniu*”, de Narcís Oller, amb els castells dins la novel·la.

1887. Edició de “*La família dels Garrigas*”, de Josep Pin i Soler, també amb castells.

1893. Al Vendrell, per la Festa Major, darrer castell de 9 documentat del segle XIX.

DECADÈNCIA. 1894 – 1925

1894. Inici de la decadència.

1895. A Valls, tres colles castelleres per l'escissió de la Vella, fins a 1901.

1902. Per la Mercè a Barcelona, primer concurs de castells de la història amb Aureli Capmany al jurat.

1904-1908. Darrers 4 de 8, 2 de 7 i pilar de 6. Vilafranca del Penedès, única plaça que, amb alguna excepció, contractà les colles any rere any.

1909-1925. El sostre queda marcat pel 3 i 4 de 7, amb algun escadusser 4 de 7 amb agulla. Baixa dràstica del nombre de sortides.

RENAIXENÇA. 1926 – 1936

1926. Inici de la renaixença. A Tarragona, per Santa Tecla, i al Vendrell, per Santa Teresa, es presenten les colles: Xiquets de Tarragona i Nens del Vendrell, agrupacions escindides poc després.

1929. Tarragonins i vendrellencs completen els seus primers 4 de 7 i gairebé s'equiparen als vallencs ja que només els separa el 3 de 7.

1932. A l'Arboç, per la Festa Major, la Colla Vella de Valls completa el 2 de 7 i carrega el 4 de 8 gairebé després d'un quart de segle.

1932-1933. Primers concursos de Tarragona amb el jurat presidit per Pau Casals, i amb la copa de la Generalitat de Catalunya per al guanyador de la primera edició.

1933-1934. La Colla Nova de Valls, capdavantera descarregant el 2 de 7 i el 4 de 8, i carregant els dos primers 3 de 8 del segle XX.

REPRESA I ESTANCAMENT. 1939-1968

1939. Unificació de colles en cada localitat per ordre de les autoritats franquistes.

1945. A Vilafranca del Penedès, per Sant Fèlix i per primer cop a la història, una colla no vallenca, els Nens del Vendrell, supera els Xiquets de Valls.

1947. Reaparició de la dualitat vallenca amb els noms de Colla Vella i Muixerra.

1947-1953. Alternança en el lideratge dels Nens del Vendrell i la Muixerra.

1948-1958. Naixement de noves colles, destacant els Castellers de Vilafranca i els Minyons de l'Arboç.

1951. Primer monument casteller a Valls.

1951. Reaparició de la dualitat tarragonina: Colla Vella i Colla Nova dels Xiquets de Sant Magí.

1951. Al Vendrell, per la Fira, els Nens descarreguen el primer 3 de 8 del segle XX.

1956. Desaparició dels Negrets de l'Alcúdia.

1958. Actuació de la Vella de Valls a l'Exposició Universal de Brussel·les.

1960. Primer pilar amb la senyera pel Cos de Castellers dels Ballets de Catalunya.

1964-1966. A Barcelona tres concursos de castells dels magatzems Jorba-Preciados, guanyats per la Vella de Valls.

1967. Primer pilar de 6 de la represa.

RECUPERACIÓ DELS FOLRES. 1969 – 1980

1969. La Colla Vella de Valls corona el 5 de 8 en pròpia plaça, mentre que els Nens del Vendrell completen el pilar de 7f a casa. Inici de l'etapa de recuperació dels folres.

1969. La rivalitat entre vallencs i vendrellencs fa atractius els castells per als mitjans de comunicació escrits d'abast nacional, que incorporen cròniques fixes.

1969-1979. Creació de colles fora de la zona tradicional del Camp de Tarragona i el Penedès, des dels Castellers de Barcelona el 1969 als Minyons de Terrassa el 1979.

1970. A Tarragona recuperació del Concurs de Castells amb el duel entre la Colla Vella de Valls i els Nens del Vendrell, amb victòria per als segons descarregant la primera torre de 8f del segle.

1970. Constituïda en associació, la Colla Vella de Valls dona un impuls a la modernització del model organitzatiu de les colles amb president i junta.

1970. Unificació de les colles tarragonines en els Xiquets de Tarragona.

1971. Neix la Colla Joves Xiquets de Valls i Torna la dualitat val·lenca després de sis temporades consecutives actuant en solitari la Vella.

1972. Cessió d'un local municipal als nous Bordegassos de Vilanova, primer cas de la història.

1973. A Algemesí la vigília no surt la Muixeranga, però es reorganitza amb nous components el dia de la Mare de Déu.

1977. Actuació conjunta al monestir de Santes Creus de les 14 colles existents, com a adhesió al Congrés de Cultura Catalana.

1979. Retrobament de la "mojiganga" de Titaguas en les Festes Grosses.

1979. Represa de la dualitat tarragonina amb la creació de la Colla Jove.

NOVA ÈPOCA D'OR. 1981 – 1992

1981. Per les Decennals de Valls, creació de la Trobada de colles castelleres, repetida cada 10 anys.

1981. A Valls, per Santa Úrsula, la Colla Vella fa el primer castell de 9 del segle XX (el 4 de 9f descarregat), i la Joves descarrega el primer 5 de 8 de la centúria.

1982. La Colla Vella carrega, a Valls, el primer 3 de 9f del segle, que descarregarà el 1986, també per primer cop, la Colla Joves.

1984. Recuperació dels Negrets de l'Alcúdia.

1989. Creació de la Coordinadora de Colles Castelleres de Catalunya.

1990. Per primer cop al segle els Castellers de Vilafranca, en pròpia plaça, descarreguen el 3 i 4 de 9f a la mateixa actuació.

1990. El Canal 33/Televisió de Catalunya emet en diferit el Concurs de Tarragona, inici de l'aparició regular dels castells a televisió.

1991. Primera Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya a un casteller: Emili Miró i Fons.

1992. 14 colles en la cerimònia inaugural dels Jocs Olímpics de Barcelona.

1992. Primera actuació castellera a Amèrica (Houston) amb la Colla Vella de Valls.

1992. La Colla Joves Xiquets de Valls completa el 3 i 4 de 9f i el 5 de 8 (els tres màxims castells del moment) en una exhibició, al Concurs de Tarragona.

L'EXCEL·LÈNCIA CASTELLERA. 1993 - 2018

1993. Els Minyons de Terrassa carreguen l'inèdit 2 de 9fm, i la Colla Vella de Valls el descarrega l'any següent, ambdues en pròpia plaça.

1995. Els Castellers de Vilafranca carreguen el pilar de 8fm, descarregat el 1997, i el 4d9f i agulla, descarregat el 1996.

1995. Els Minyons de Terrassa carreguen el 5 de 9f, que la Colla Vella de Valls descarrega el 1996.

1996. Recuperació dels Locos de l'Olleria.

1997. Creació de la Nova Muixeranga d'Algemesí.

1997. Primera construcció de 6 per la Muixeranga d'Algemesí: l'alta de 6.

1998. Els Minyons de Terrassa descarreguen a Girona el 4 de 9 sense folre, primer del segle XX.

1998. Per primer cop en la història, el 3 de 10fm és coronat pels Castellers de Vilafranca i descarregat pels Minyons de Terrassa una setmana després.

1999. Primera torre de 8 sense folre carregada pels Castellers de Vilafranca, que descarreguen el 2010.

2001. Els Castellers de Vilafranca completen simultàniament el 3 i 4 de 9f.

2005. Els Castellers de Vilafranca carreguen la torre de 9f sense manilles.

2008. Primeres actuacions a l'Àfrica amb els Xicots de Vilafranca al Marroc, i a Sudamèrica amb els Castellers de Vilafranca a Xile.

2009. Primera actuació casteller a l'Àsia, amb els Minyons de Terrassa, a Acre, Israel. 2010. Actuació de la Colla Vella de Valls a l'Exposició Universal de Xangai, Xina

2010. A Nairobi, Kenya, la UNESCO inclou els castells en el Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat.

2011. A Bali, Indonèsia, la UNESCO inclou les Festes de la Mare de Déu de la Salut d'Algemesí i les seves muixerangues en el Patrimoni Immaterial de la Humanitat.

2011. Actuació dels Castellers de Vilafranca a Mumbai, Índia, amb els govindes.

2013. Creu de Sant Jordi per al casteller Francesc Piñas Brucart.

2013. 71 colles mostren el suport al dret a decidir.

2014. 10 colles actuen simultàniament a capitals europees.

2015. 34 pilars simultanis de colles, muixerangues i moixigangues per iniciar les obres de Món Casteller · Museu Casteller de Catalunya, a Valls.

2015. Per la seva diada els Minyons de Terrassa descarreguen el 4 de 10fm, primer de la història.

2015-2018. Explosió dels castells de gamma extra sense folre i de 10 pisos, per les colles Jove Xiquets de Tarragona, Minyons de Terrassa, Joves de Valls, Vella de Valls i Castellers de Vilafranca, salt excepcional envers els anys previs.

2018. Creació de la Federació Coordinadora de Muixerangues.

2019. La Colla Vella, primer, i la Colla Joves instants més tard, carreguen els primers tres de nou sense folre de l'era moderna.

2020. La Covid-19 atura el dolç moment que viu el món casteller.

2022. Els Castellers de Vilafranca carreguen el primer pilar de nou amb folre, manilles i puntals.

2023. En la diada de Tots Sants, els Castellers de Vilafranca fan història carregant el primer 9d9f de la història.

Annex 2: Entrevistes

Transcripcions de les entrevistes a testimonis que van viure de primera mà el primer tres de nou amb folre carregat del segle XX per la Colla Vella dels Xiquets de Valls i el primer descarregat per la Colla Joves Xiquets de Valls. Els entrevistats són: Guillem Bartolí, Julià Bascuñana, Josep Galofrè, Fede Gormaz, Francesc Montserrat, Eloi Miralles, Roser Olivé, Francesc Piñas, Enric Pujol i Juan Romero.

Francesc Piñas Brucart

El 1981, per Santa Úrsula, descarregueu el primer quatre de nou amb folre del segle. Com recorda aquell castell?

Home! Aquell castell, aquell castell el recordo d'una manera que jo no crec que mai més s'hagi vist, primer que tot la plaça plena com estava, perquè molta gent ja no va poder entrar. Hi havia una gran expectació. I, i no s'ho pensàvem naltros descarregar-lo! La veritat. Naltros pensàvem, doncs, potser el carregarem... perquè l'assaig que vam fer, doncs amb sisens... i dèiem, amb el temps que hem tardat en baixar, home! Amb la canalla que tenim, jo em sembla que... tots dèiem carregat, carregat sí. Però clar, que es pogués descarregar doncs va ser una cosa impensable! I, i les fotografies ho demostren! El balcó de l'Ajuntament estava ple, *bueno* és que no hi cabia ningú més allí! Allí no hi cabia ningú més! I a pesar que la Colla Joves doncs va descarregar el cinc de vuit, que també doncs va ser un gran èxit, però era una cosa que el cinc de vuit ja s'havia vist moltes vegades! No descarregat! Però carregat sí! I, i per tant ells van tenir la sort de descarregar-lo, perquè nosaltres el, el Santa Úrsula anterior ja l'haguérem hagut de descarregar, però bé, no es va descarregar. Vam caure al baixar. Doncs bé... aquest, aquest quatre de nou, home! Se'n va parlar, se'n va parlar un munts d'anys i *bueno*, i vam anar, me'n recordo que vam anar a Vilanova i vam anar a altres llocs que ens demanaven a Bartolí i a mi, a explicar més o menys com s'havia gestat tot aquest castell i, i ara que es van celebrar els quaranta anys, doncs també es va fer un documental, un documental que com sol sempre passar aquí a Valls... aquí a Valls el problema de les dues colles és que sempre s'ha d'anivellar, i les persones que fan entrevistes, sobretot si són encàrrecs, doncs han de mirar d'entrevistar-ho tot, i, i aquest documental que el va fer la Maria Roig Alsina, em sembla que es diu, doncs

és clar, ella havia, havia de complir les directrius que més o menys li van donar, però naltros ens vam sentir molestos, sobretot jo, perquè jo m'abstinc bastant del per què vam posar les crosses, que no eren crosses, algú va inventar el nom de "guillotines", d'aquella manera, perquè clar, ningú sabia res de res, no se sabia, i, i, i... per tant, doncs jo en aquells moments era responsable de pinyes i folres i era qui portava la iniciativa, però allavòrens juntament amb la, amb la, amb la... no ho era una junta tècnica, era una junta administrativa, però que tothom hi deia la seva, doncs allavòrens jo els hi explicava doncs la manera de fer-ho i Bartolí clar, ell sempre tenia la ultima paraula, que era el cap de colla! I una de les coses que sortien, amb el Pere Solé Besora, doncs que insistia, insistia: «Posa-hi crosses, home, posa-hi crosses», i llavòrens jo sempre li havia de dir el mateix, perquè quan sortíem de les reunions, allavòrens ens quedàvem al carrer, escolta, allí a discutir... que *bueno*, els veïns... tenia un company a la feina, que *bueno*, el divendres això passava molt, al sortir de l'assaig, i el dilluns quan ens trobàvem, es deia Joan Colet, em dia altra vegada: «*Hosti*, Piñas, home, però és que foteu uns crits! Què saps quina hora era divendres?», «Home... potser, potser quarts de dues», «Quarts de quatre eren!» *Bueno*, doncs allavòrens aquestes discussions... i jo els hi deia: «Diga'm tu vuit hòmens, per anar abaix. Quatre baixos, vuit hòmens per anar abaix que puguin anar a crossa, i vuit hòmens per anar al folre, i quan tu me'ls diguis, allavòrens hi posarem crosses! Però com que aquests hòmens no els tenim...», jo li deia, «...doncs ho hem de fer d'aquesta manera!». I allavòrens aquells "ajuts", jo no vaig dir mai "guillotines"! Jo no sé qui, qui, qui ho va inventar això de "guillotines", però mentre assajàvem el castell doncs dèiem, dèiem els "ajuts" i aquells quatre hòmens que anaven entre mig dels braços, allò en el fons volia representar unes crosses! El que passa és que era molt diferent! Clar. I *bueno*, i d'aquella manera doncs ens va sortir el primer i no el vam tornar a descarregar d'aquella manera fins al cap de deu anys! El noranta-u el vam tornar a descarregar. I llavòrens, el noranta-dos, sent cap de colla ja l'Eusebi Domingo Molina, el "Sebiet" que li diem naltros, allavòrens, allavòrens van dir, van dir..., era el concurs ja, el concurs de Tarragona, del noranta-dos, eh, ara ja som? Doncs, doncs de posar-hi crosses. I llavòrens ja teníem les noies. Però quan discutíem això que jo els hi deia «Diga'm tu castellers per anar abaix i castellers per anar dalt», no els teníem, però veus? Si mai es planteja el tres de nou, allavòrens si que n'hi posarem de crosses. Primer que tot

perquè només se'n necessiten sis, i sis i com que el tres s'agafa més ample que el quatre hi poden anar castellers més dobles! Perquè és clar, en aquells moments no n'hi havia de dones! I el problema que teníem era de que els baixos, jo en això hi tenia molta mania, potser massa mania, de que els baixos, valgui la redundància, era millor que fossin baixets, perquè d'aquesta manera, per mi, el castell queda més ben assentat. Però això s'ha demostrat a la llarga que no. Hi han anat persones a baix, que son bastant altes i, en canvi, doncs també es fa. Però no té punt de comparació la situació d'ara amb la situació de llavors perquè si haguéssim de fer la història doncs, doncs llavòrens aniríem dient coses de la manera que els castells han evolucionat, perquè per exemple, un dels baixos, que era el que portava la rengla més pesada, era el Celedonio González em sembla que es deia, ara no fa gaire que es va morir, doncs era baixet, i les crosses que portava ell, com aquell que diu eren més altes que ell! Però bé, doncs, doncs hi van anar i es va descarregar. Allavòrens va passar això. De que es va descarregar aquest castell, tots contents i feliços, i llavòrens, l'any següent, que ja era el vuitanta-dos, era any de concurs, i aquell any, a conseqüència de la gran actuació que havíem fet per Santa Úrsula del vuitanta-u, l'Ajuntament de Barcelona, va insistir que hi anéssim. I naltros els hi dèiem que no hi podíem anar, que naltros un dia de cada dia era un gran problema, però bé, ens van convèncer i hi vam anar. I... i vam fer bons castells! I llavors va ser quan en aquell dinar, el Bartolí, cap de colla, va donar ànims pel concurs, que ja el teníem a tocar, perquè la Mercè és el 24 de setembre i el concurs no sé si era el 2 d'octubre o així, i que s'havia d'anar per Santa Úrsula pel tres de nou. Allí va ser la primera vegada que Bartolí ja es va pronunciar i tota la gent ho vam acceptar dient que s'havia d'anar a pel tres de nou. Hi ha l'anècdota, que en aquell moment no se n'havia parlat, el que passa que ell, en la seva ment, quan feia l'alineació del tres de vuit, que em sembla que ens en van caure dos al llarg de la temporada, ell ja anava anant pensant que aquella alineació es pogués posar dalt per fer el tres de nou. Bé, tal dia com avui, el dia de la Mare de Déu del Pilar del vuitanta-dos, vam anar a fer castells a Igualada i quan es va acabar l'actuació, no érem massa gent, però *bueno*, els que érem, vam anar a una placeta de per allà a prop de l'Ajuntament, i allí va ser la primera vegada que ja vam posar les crosses. O sigui, només vam pujar els segons, no recordo ara exactament, però ja hi vam posar les sis crosses. I llavòrens ja... això era el 12! Allavòrens ja a partir d'aquell moment, els pròxims assajos que

quedaven, allavòrens ja vam anar *apretant*, *apretant*, doncs per la resta del folre. Com a anècdota, no sé si això ells ja ho van comentar, perquè quan una cosa és nova tothom dona idees! Però els que tenen l'obligació i diguem la responsabilitat de decidir, de totes aquelles idees, al final se n'han d'escollir unes d'idees! No es pot acontentar a tothom! Bé, doncs has de pensar que amb les proves que fèiem, les agulles que, amb bona lògica, a dins només n'hi han d'anar tres, que són els qui porten els peus de la crossa, doncs allí n'hi vam posar cinc! Cinc! Anaven les tres que havien de portar els peus de les crosses, al mig n'hi anava una que no feia res, l'únic que feia era eixamplar una mica, no feia res, ajudava amb el que podia, doncs a les crosses que posaven el peu als dels costats. I bé, aquell castell quedava ample. Però *bueno*. Vam arribar el dia de Santa Úrsula, el vam intentar d'aquesta manera, encara n'hi havia un, un dels terços que pujava, que quan va pujar dalt va dir «Això és ample!», era el "Ramonet" San Nicolàs, i el Migó li va dir «Escolta!», que també hi anava, el Migó ja és mort, el "Ramonet" Sant Nicolàs encara és viu, li dèiem el "Ramonet", per fer un parèntesis, que sempre li havíem dit "Ramonet" perquè va començar l'any quaranta-set d'aixecador! I va anar baixant pis per pis, pis per pis... i va pujar al terç d'aquests castells de nou. I *bueno*. D'aquella manera es va tirar amunt. I el vam carregar. El vam carregar. I també, també va ser un gran èxit! Vam tenir sort i el castell es va agafar molt ample, però es va descarregar. I llavòrens ja, quan va ser l'any següent, l'any noranta-dos, allavòrens ja hi havia les dones, perquè nosaltres, la Colla Vella, vam començar a incorporar la dona, als anys vuitanta, vuitanta-u, com a gralleres. Allavòrens hi va haver alguna nena que sí que va pujar. Al vuitanta-dos i al vuitanta-tres em sembla que ja en puja alguna, que era la germaneta de l'aixecador, del que pujava al quatre de nou, i també venia un germà seu.

El 24 d'octubre de 1982 feu història i carregueu el primer tres de nou amb folre del segle. Com recorda aquell castell?

Home! Aquell castell jo també el recordo amb una gran eufòria perquè no s'havia vist mai, no s'havia vist mai, i també, doncs, la plaça també ho va celebrar tal com ho van fer amb el quatre de nou. Després van fer amb el tres, van fer apostes i *bueno*, i es va divulgar molt, perquè és clar, vulguis o no vulguis, aquells dos anys, van ser la porta de la Segona Època d'Or dels castells! Va ser així. Perquè, perquè

l'any vuitanta-u, doncs el fet de què la Colla Joves hagués descarregat el cinc de vuit, això ja ho hem comentat abans... això no tenia cap importància. El que passava era haver pogut fer ja castells de nou. I llavors els vam anar continuant fent. El vuitanta-u, vam tenir la sort, el vuitanta-dos ja s'ho esperàvem una mica, però doncs anàvem més aviat, era any de concurs, i anàvem més aviat amb la fal·lera de fer el tres i, per tant, a Vilafranca no es va provar cap castell de nou. Però el vuitanta-tres sí. El vuitanta-tres ja provem el quatre de nou i el carreguem. Clar. Perquè allò també va ser un gran èxit, perquè va ser la primera vegada que a Vilafranca, una plaça històrica com és, doncs que s'hagués fet el quatre de nou. A Tarragona, el vuitanta-dos, va ser any de concurs i va ser un concurs molt desgraciat per unes polèmiques que hi va haver amb la Colla Joves i que no sé si val la pena explicar-ho, no ho sé, però allavòrens nosaltres també vam tirar el quatre de nou. Que l'hauríem tirat igual, perquè la Colla Joves marxa de la plaça. I nosaltres, el concurs es continua gràcies a la Colla Jove de Tarragona, perquè allí hi havia, *bueno*, hi havia un sarau amb la gent del jurat i nosaltres allí el provem, el quatre de nou. I també, allà, només el carreguem. Per tant vol dir que al vuitanta-dos, al concurs de Tarragona, la plaça de Tarragona, no és la plaça de la Font ni la plaça de les Cols, però és Tarragona, ja s'hi veu el primer castell de nou. I llavòrens, doncs l'any vuitanta-tres, com he dit abans, allavòrens a Vilafranca, i em sembla que aquí a Valls, doncs aquí a Valls per Santa Úrsula el tornem a carregar.

Com veia vostè la Colla Joves a principis dels anys vuitanta?

L'any vuitanta-u, l'any vuitanta-u ells van tenir la sort de descarregar el cinc de vuit, que nosaltres ja l'haguérem hagut de descarregar per Santa Úrsula de l'any anterior, perquè els dosos ja quasi que eren fora, però *bueno*, no ho vam descarregar, i de cinc de vuit, l'any seixanta-nou, que hi ha hagut molta polèmica amb aquells castells, la Colla Vella ja el va provar dues vegades, i el vam carregar, el vam carregar. La primera vegada, l'aixecador dels dos pilars, va tenir, que no va tenir temps d'arronsar la cameta i posar... que hi vas tu als castells? Ho entens bastant bé, això? Ho entens?

Sí, sí, sí, sí.

Per lo tant, naltros diem, al darrera, o sigui al cinc, ja saps que és un tres i els dos pilars de darrera. Doncs bé, l'aixecador dels dos pilars, ell va posar el peuet a l'altre dos, però no va tenir temps d'arronsar el peu esquerra i posar-lo damunt de l'espatlla, que l'enxaneta, que era el seu germà, el Rossend Anguera, ja va passar. Clar. Allí sempre van dir que aquell castell, que tenia irregularitats, que no estava ben fet, perquè l'aixecador no estava ben posat... i això està escrit. Això està escrit. I en canvi, ho comparen, jo tinc el volum dels d'això, aquests volums que han sortit i, i hi ha una fotografia, fotografies, que els del Vendrell sí que no el sabien posar l'aixecador, però dels del Vendrell no diuen res. De la Colla Vella sí. Però *bueno*. Ara això també m'he tornat a desmarxar. Anem al tres de nou? Com anava?

La posició. Sí. El folre. Com estava compost el folre d'aquell tres de nou?

Sí. El folre. Els tres segons, no cal dir-ho. Sis crosses, estem parlant del folre, eh? Sis crosses, dues per cada segon. L'home del darrera. Els daus, que només n'hi anava un en aquell primer intent, un. I llavòrens, al darrera de cada segon, tres. O sigui, el primeres mans i els dos laterals. I, al darrera, altra vegada, al darrera del primeres mans, un altre per ajudar-lo una mica. I l'escaleta. Que l'escaleta, després també, perquè és aquest tres de nou que hi ha aquí (assenyala un quadre del seu darrera), si s'aixequéssim ho veuríem més bé, l'escaleta també, una vegada va haver donat la canalla, allavòrens doncs es va posar al darrera d'un lateral, pel motiu que he explicat abans. A mi m'agradava de que hi hagués al folre poca gent i que a més a més fos estètic, fos estètic, perquè un folre és això, és un reforç. I per tant, per tant, tal i com ho vam anar fent nosaltres, ho fèiem sempre d'aquesta manera, respectant aquesta visió. Però repeteixo, quan vam ser a l'any 1986, que el va provar la Colla Joves, ells ja hi van posar molta més gent.

Vostè creu que no té el mateix mèrit el tres de nou amb folre de la Colla Vella que el de la Colla Joves?

Home és clar que no en aquells moments! En aquells moments no! En aquells moments no!

Considera que en lloc de ser un folre s'assemblava més a una pinya?

Home, home. És clar que era un folre. És clar que era un folre, però era un folre molt més reforçat, eh? Si haguessin posat la mateixa gent que vam posar naltros, potser també l'haurien fet. Potser. Però la realitat és això. Un seixanta per cent més! Perquè aquestes discussions, si ara rebobinem, ja les vam tenir al concurs del setanta. El concurs del setanta, que en aquells moments es va considerar "el concurs del segle" amb els del Vendrell, el "Pep de la Llet" i jo, i els del Vendrell, el Jan Julivert i un altre que em sembla que encara és viu o potser ja no, que es deia Francisco Prats, allí discutíem de limitar la gent del folre, perquè ells ja havien fet el pilar de set amb folre i *bueno*... en aquell pilar de set potser n'hi havia trenta o quaranta de persones dalt del folre. I nosaltres dèiem, amb el "Pep de la Llet" dèiem que això no eren folres ni eren res. Això era un castell fet al damunt d'una pinya. Però allí, aquesta, aquesta, aquesta batalla, per dir-ho així, perquè en aquest concurs van haver-hi tres reunions, i... i duraven, eh? Doncs *bueno*. En aquestes discussions, recordo que em sembla que eren, això ja no ho podria afirmar però em sembla que eren els de Vilafranca, que llavors el cap de colla era Lluís Giménez Noguera, que érem de la mateixa quinta, i el Garsa, el Garsa i el "Pep de la Llet" tenien molt bona relació doncs va dir: «Home! Si limitem la gent del folre, la caiguda pot ser molt perillosa, perquè anirà directament abaix. En canvi, si posem més gent...», parlàvem del pilar i del dos, «...doncs la caiguda pot caure damunt del folre, i com que no sabem el que pot passar, doncs pot ser, pot ser sempre que sigui més suau...». I és clar, allí, allí hi havien els de l'Arboç, de Tarragona en aquells moments hi havia els dos caps de colla. Hi havia el Jaume "Morret" i hi havia el "Pardalete", que aquell any es van ajuntar les colles, per reial ordre del president, que era el senyor Enric Olivé Martínez, doncs es van ajuntar i alguna vegada ells dos tampoc no estaven d'acord, però el "Pardalete" sempre li donava diguem la preferència al Jaume González, al Jaume "Morret", el "coix del Morret", perquè doncs era més gran i, i *bueno* llavors amb tota aquesta gent ho van decantar i llavors la gent que anaven al folre, ja no es va limitar. Si torno a anar amb la Colla Joves, que a última hora la Colla Joves hi va posar més gent, primer perquè segur que els tenia, més gent, i segon, no hi havia res a discutir. No, no, no estava escrit enlloc que hi havia d'haver menys gent i llavors nosaltres ja, l'any vuitanta-set, que per Sant Joan el vam provar totes dues colles, i totes dues colles el vam carregar, a part del que he dit abans, de que el segon any, el vuitanta-tres o el

vuitanta-quatre que el devíem provar vam doblar els daus, és a dir, en comptes de trenta eren trenta-tres, després doncs també hi vam posar més gent. Hi vam posar més gent. I *bueno*... ara si el tres de nou es fa amb poca gent és perquè aquella colla que fa el tres de nou està pensant en el tres de deu i per tant són unes manilles. Els que fan al tres de nou, fan unes manilles. I ja tot això doncs *bueno*, ha anat canviant.

Del 1981 al 1985, la Colla Vella...

Va sola!

...carrega quatre vegades el quatre de nou amb folre, carrega dos cops el tres de nou amb folre, a més de descarregar el quatre de nou amb folre el 1981. Per què creu que el tres de nou amb folre es va resistir durant tants anys?

El tres o el mateix quatre?

El tres, el tres. Bé, els dos castells.

Sí. Sí. El quatre, el quatre... el primer va estar molt ben assajat i la sort ens va acompanyar, però el problema que hi havia al quatre era que els segons, al no tenir les crosses, tenien por de no anar dins i llavòrens tots se feien enfora. Tots se feien enfora. I llavòrens, al fer-se tots enfora, el castell s'agafava molt ample. I el castell de quatre no es pot agafar ample. Els castells de quatre, en general, tendència estret. I el castell de tres, tendència ample. Llavòrens, una altra de les coses que s'hi va afegir, que potser ho va dir Bartolí, és que, parlo del quatre, és que aquella canalla tant bona que vam tenir, quan dic canalla vull dir el pom de dalt, dosos, aixecador i enxaneta, que vam tenir l'any vuitanta-u, ja no els vam tenir més. Fèiem castells de nou però la canalla ja no era l'adequada. Ja no ho era. I pujaven o... se n'entornaven i ja no eren l'adequada. I, amb el tres, un tres de vuit d'allò perfecte per poder fer el tres de nou, no el teníem. No el teníem, perquè fèiem el tres de vuit però hi quèiem. Alguna vegada hi quèiem. L'any vuitanta-dos, si no recordo malament, per Santa Úrsula ja hi havíem caigut dues vegades. Que potser fèiem proves? Home. Potser sí. Com està passant ara. Oh! Està passant ara. Les coses canvien però les visions a vegades poden ser sempre les mateixes. O sigui per exemple el quatre de nou. Com és que va tan malament el quatre de nou? Parlo de la Colla

Vella. Home. Doncs va malament perquè naltros no anem a fer al quatre de nou. Naltros anem a fer el quatre de nou pensant en el quatre de deu! I llavòrens resulta que el cap de colla fa canvis. I com que fa canvis, doncs algunes vegades li surten bé i d'altres van al límit, van al límit. Oh! I aquesta és la raó que també ens trobàvem nosaltres en aquell temps amb molt menys gent, eh? Amb menys gent. Als castells hi anava, hi anava poquíssima gent! Poquíssima gent! Al concurs del setanta ja s'hi va donar una altra visió als castells. Allí, allí ja molta gent ja s'hi van integrar... i sigui per vallenquisme o pel que fos... doncs mira, doncs ja s'hi van integrar, fins a tal punt que allavòrens es va tornar a reorganitzar el que actualment és la Colla Joves. Perquè a Valls, ja saps, que sempre, quasi sempre, hi han hagut dues colles, però doncs el 1958, aquella colla que havia sigut una colla tant potent, que era la Muixerra, doncs resulta que al cinquanta-vuit està desorganitzada i com aquell que diu no actuen. El cinquanta-vuit a l'Arboç, passa això. I tot plegat, i tot plegat, no n'hi havia per tant... Amb el sentit de que, de que cauen amb el quatre de set amb el pilar, els hi cau el pilar, allavòrens intenten el dos de set...

A la diada de Santa Úrsula de 1986 la Colla Joves descarrega el tres de nou amb folre. Vostè recorda una mica la sensació d'injustícia potser?

Home! D'injustícia? D'Injustícia no, però jo, jo, jo ho he dit i no em fa cap vergonya dir-ho que jo aquella nit no vaig dormir, eh? Perquè descarreguen el tres de nou, carreguen el quatre de nou i em sembla que fan el cinc de vuit. I llavòrens en aquells moments... tots els que anàvem al davant vam dir: «Hòstia, això no sé si ho podrem fer mai, eh? Tots tres castells?». I... Però *bueno*. Naltros vam continuar a la colla, perquè feia ja bastants anys que hi anàvem, *bueno*, des del setanta-nou. Però allò, dins de la Colla Vella, va portar molts enfrontaments. Tant és així, que *bueno* el vuitanta-set, vuitanta-vuit, vuitanta-nou, continuem anant al davant, el Bartolí com a cap de colla i jo responsable de pinyes i folres i l'altra gent, l'altra gent que formàvem la junta administrativa, que per això en aquells moments la Colla Vella era un mirall en tots els aspectes, doncs continuem, però quan arribem al vuitanta-nou jo ja li dic al Bartolí: «Bartolí, jo ja no puc continuar més. Ja n'estic cansat!» perquè jo els castells ja els havia deixat, ja els havia deixat l'any seixanta-vuit... l'any seixanta-vuit, sí, el 1968, Bartolí i Domènech, aquests no hi eren per res, jo, els castells ja estic a punt de deixa'ls, més ben dit els deixo. Els hi dic: «Jo secretari ja

no ho vull ser més i a la colla ja no hi vull anar més...», però cometo un error molt gros, que li dic al nou secretari, li dic, «...però la qüestió de les assegurances ja t'ho portaré jo.», perquè allavòrens les assegurances dels accidents era com una petita empresa, havíem de fer cada mes, la declaració dels castellers que hi havien anat i això ho teníem també a la seguretat social.

Al concurs de castells (1986), la Colla Joves ja carrega el quatre de nou amb folre. Vostès, a la diada de Santa Úrsula, creuen que l'altra colla pot fer el tres de nou amb folre? O no hi pensen i se'l troben per sorpresa?

No, no, no no... no s'ho esperàvem. Jo no m'ho esperava i em penso que tots els que anàvem al davant, vaja, no sé si aquesta pregunta la vas fer al Bartolí i al "Juanacho", però no, no, no s'ho esperàvem. A més a més, a més a més, que això sempre s'ha de tenir molt en compte, van tenir la sort de guanyar ells el sorteig i van sortir ells primers. Naltros el tres de nou de la Plaça de Toros, perquè allí va ser el tres, ja vam estar a punt de descarregar-lo, ja vam estar a punt! Però doncs es va escapar. No el vam descarregar. El tres de nou no s'havia descarregat mai. I llavòrens, contestant la pregunta que em fas tu, no s'ho esperàvem. Ells surten del tres de nou, llavòrens el tirem naltros i què coix, ni aixecador em penso que vam posar. Això no s'ha de fer mai. Això? Ara vindrà Santa Úrsula. Jo sempre els hi... el mateix que els hi deia Bartolí, «Que tingueu una bona sort!», perquè els qui han de prendre la decisió no ho tenen fàcil, eh? Si surten ells primers, el que nosaltres no hem de fer és repetir el castell que facin ells. Un dels terços que hi pujava, que era el Joan Pallarés, a dintre discutia: «Això no pot ser, home! Això no pot ser, home! Què hem de provar aquest castell, home, collons! Que no, que no!». I mira, llavors també li van dir el mateix al Joan, li van dir, llavors potser era dels que manaven davant, cap de colla potser no ho era, no, perquè cap de colla era el Julià, Julià Bascuñana, Julià Bascuñana Quirós i..., però també hi havia l'Andreu i van dir: «Però escolta Joan, ara l'hem hagut de desfer pel que sigui. Tu a callar i fes el que puguis». I mira, i es va descarregar.

Quins van ser els moments de més tensió amb l'altra colla?

Home, la tensió amb l'altra colla, la tensió amb l'altra colla, ha vingut potser molt més cap aquí, ja a la..., clar, que tu em dius aquells anys, no?

Sí, aquells anys.

A la dècada dels noranta (bufa). Home...

Algun concurs va haver-hi, no?

No ho sé. Home... Pensa, pensa que, clar, això que estem dient ara, això era el vuitanta-sis, el 1986. Allavòrens, el concurs del vuitanta-dos, amb l'altra colla, ja teníem raons grosses. El vuitanta-dos, eh? Que nosaltres havíem de provar el tres de nou. Raons grosses perquè vam tenir la fatalitat Bartolí i jo, d'acceptar un suggeriment que no sé d'on va venir, de considerar el quatre de vuit carregat en el moment que es deixessin els dosos. Allà Bartolí i jo vam fallar. I quan vam arribar a la colla i ho vam explicar, alguns dels castellers grans, grans, deien: «Us heu equivocat. Us heu equivocat!» Però no sabien dir el per què. Molt bé. Allavòrens dona la coincidència de que el dimecres, per Ràdio Tarragona, hi ha una trobada de caps de colla, i en aquesta trobada, per part de la Colla Joves, hi va el Ramon Barrufet i jo. I es parla de castells i es parla del concurs. I quan s'acaba el debat, el Ramon Barrufet, quan està carregat el castell, no sé com va anar la conversa exactament... «Ah! Naltros podem tirar tot avall!» Collons quan vaig sentir això jo! I vaig arribar, dic aquí, aquí aqueixos païos van (...) perquè el castell estarà carregat al moment que es deixin els dosos, però ells han d'arribar allà on puguin i deixar el pilar al mig! Me cago en l'ou! El dijous hi ha una reunió del, del Patronat, amb els caps de colla, o dos, cap de colla Bartolí i jo, de la Colla Joves em sembla que hi ha anar el "Joan del Bandeu" i Barrufet, Ramon Barrufet, i llavòrens els representants del jurat. I allí això va sortir. Això va sortir. I llavòrens, allavòrens, el president del Patronat en aquells moments era l'Antonio Duran Segura, que li deien "Tonet". Un fill seu va ser un bon casteller de la Colla Joves; anava a segons i al terç del tres de nou. I llavòrens allí nosaltres insistíem, insistíem de que allí hi havia d'haver vídeo. I el Duran va dir: «Baix la meva responsabilitat, de vídeo no n'hi haurà.» *Bueno...* proven ells. Llavòrens ells surten de cinc de vuit i cauen. Dues vegades. Cauen amb el cinc de vuit. I a la tercera ronda, a la tercera ronda, proven el quatre de vuit amb el pilar. Jo, una mica ja malpensat, me'n vaig cap al mig de la plaça per veure'l de prop. I vol Déu que passa això. Passa de que el castell el coronen, l'enxaneta es posa al mig, i llavòrens, quan baixa, els quints, un dels quints, l'aixecador del pilar encara estava agafat als quints, un dels quints cau, me penso que un de sol arriba a

baix, i els altres *foten* un embolic per allí, i es descarrega tot el castell alhora. Allavòrens jo me'n vaig anar ràpid cap dalt al jurat i l'Antonio Duran, com si ara el veiés, perquè al jurat hi posen un cordó, i de seguida em va dir: «Piñas, tu aquí no hi tens cap feina ara!» I al cap de cinc minuts ja hi tenia l'Isaac de l'altra colla. Dic: «Què passa aquí? Home!» Dic: «El que heu fet això no es pot fer!» Allavòrens... cony, que «havien caigut», «No heu caigut, no!» Si haguessin caigut el castell s'haguera hagut de donar per vàlid. «Però vosaltres no heu caigut! Que ho heu desfet tot!» I hi va haver un rebombori aquí a Valls... (bufa) no vegis! No vegis! Però *bueno*, allavòrens va venir Santa Úrsula i naltros vam carregar el tres de nou i això.

Guillem Bartolí Balañà

Biografia.

Soc Guillem Bartolí Balañà, nascut a Figuerola del Camp l'any 1935, i afincat a Valls el 1957. Vaig començar als castells al concurs del setanta de Tarragona amb la Colla Vella, i l'any setanta-tres ja vaig entrar a la Junta. L'any setanta no vaig acceptar el càrrec que m'oferien de president perquè considerava que el president havia de ser una persona de més entitat i més antiga a la colla, però em vaig poder estar de ser sots-president dos anys fins que el setanta-nou em van nomenar cap de colla i vaig ser uns anys cap de colla i des de llavors fins ara no he deixat d'anar mai a la colla, a totes les sortides i pràcticament tots els assajos.

L'any 1981 va descarregar el primer quatre de nou amb folre del segle. Em pot explicar com recorda aquell dia?

Bé, aquell dia, home, va ser un dia molt important ja que tota, tota la meua vida havia sentit parlar dels castells de nou que es feien, a les xerrades sempre sortien els castells de nou, però els castells de nou, ningú sabia com s'havien de fer. I per tant el poder-lo aconseguir, va ser un dia gloriós per la Colla Vella i pel món casteller crec jo. Pensa que hi havia molta gent, molts castellers, bons castellers d'aquell moment d'altres colles, sobretot de Vilafranca o així, que no creien, no creien que es pogués fer aquell castell i per tant, doncs va ser un orgull poder-lo fer.

Com va ser la preparació per aquell castell?

Bueno... la preparació d'aquell castell, vam començar, jo diria que vam començar... les proves van començar ja per la Festa Major dels Monjos, que vam fer un quatre de vuit i vam fer baixar tot un pilar, el que anava a quint a quart, el que anava al quart al terç i el terç al segon. Aquesta va ser la primera prova que vam fer i això ja ho vam anar mantenint cada diada que fèiem el quatre de vuit. Ara, em sembla que la primera prova de folre la vam fer pocs dies abans d'anar a Vilafranca, però també era molt poca cosa. Va ser a partir de Vilafranca, quan ja ens vam tirar més de cara a fer el folre i *bueno*, a ensenyar les diferents, les diferents maneres de poder-lo fer, perquè ningú sabíem com s'havia de fer.

Quines eren les característiques d'aquell folre respecte al d'avui dia?

Sí, home. Les característiques d'aquell folre amb les d'ara, hi ha una diferència total. Precisament no hi anaven crosses. No hi anaven crosses perquè, primera, se semblava que anaven entremig d'un segon i l'altre, sota les aixelles, sota els braços, un home. O sigui, en comptes de vuit crosses, hi anaven quatre. Aquell va ser, i això ho vam fer naltros, tots els que vam fer fins a l'any noranta-u, els vam fer d'aquesta manera. Ara, doncs es fiquen crosses i queda molt més estable el castell.

Creu que aquest castell, el quatre de nou amb folre, va suposar un abans i un després en el món casteller?

Home! Tu mateix! Tu mateix! Clar que va ser un abans i un després del món casteller! De llarg! Perquè després s'han fet moltes coses, s'han fet castells molt més grossos, però el fet de passar de vuit a nou, va ser l'essència de poder arribar on hem arribat.

L'any 1982 descarregàveu el dos de vuit amb folre, el tres de vuit i el quatre de vuit i carregàveu quatre de nou al concurs, a més de deixar en intent el cinc de vuit. Podríem dir que després d'aixecar el trofeu, la colla ja visualitza el tres de nou amb folre per Santa Úrsula?

Bé, el tres de nou amb folre... a partir d'haver fet el quatre de nou l'any vuitanta-u, a la Junta doncs del tres de nou ja se'n parlava. Ja se'n parlava més. Però doncs

bueno, aquelles coses només, només de parlar de si el podríem fer, si el faríem..., però no massa, no massa... ansiosos en fer-lo. A la diada de La Mercè a Barcelona, el 24 de setembre, vam anar a fer castells, per La Mercè, i després de dinar, en una... a la xerrada que feia jo en acabat de dinar, aquell dia sí. Vaig dir: «Si guanyem el concurs, per Santa Úrsula, el tres de nou!» I recordo que hi havia un, un xicot ja molt més gran, dues o tres cadires més enllà i quasi burlant-se es va posar el tovalló al cap i jo al veure'l vaig dir: «I si no guanyem el concurs, també!» Aquell dia va ser el primer dia que doncs vam dir de que per Santa Úrsula, o sigui que només faltava un mes, eh? I puc dir que la primera prova, la primera prova que vam fer, la vam fer, la primera prova de folre, eh? El que passa és que ja teníem l'experiència del quatre de nou, però la primera prova que vam fer del folre va ser el 12 d'octubre a Igualada, que vam fer castells a Igualada i després a la plaça, vam fer en un raconet que hi havia, la primera prova.

El 24 d'octubre d'aquell any, feu història i carregueu el primer tres de nou amb folre del segle. Com va anar aquell dia? Com el recorda? Les hores abans de la diada? L'ambient?

Bé, aquell tres de nou amb folre, així com el quatre de nou, quan vaig anunciar el quatre de nou tothom hi va estar... hi va estar d'acord i, i, i... va agradar molt, el tres, el tres ja hi va haver alguna reticència. El tres ja hi havia algunes persones que creien que no, que no el podíem fer, inclús un de Junta i molt influent va anar a tocar a algun casteller, a dos concretament, a dos castellers que m'ho traïessin del cap. Com que l'un muntava i tenia il·lusió doncs no li va fer cas i li va dir: «Escolta! Jo faré el que em manin!». I l'altre era un xicot també bastant més gran que jo, però era un addicte a totes les juntes, fos qui fos la junta, ell sempre, sempre estava arreglerat amb la Junta i també li va dir el mateix. I... i un dels impulsors del quatre de nou que tenia ganes, que feia un munt d'anys, que era l'Àngel Batet, també em va dir: «Bartolí, t'equivoques, aquest castell no el veurem mai, no el farem mai!». Per tant, eh.... ja no era, ja no era tan clar, eh? A més a més hi vam tenir, hi vam tenir un o dos castellers, un casteller que jo pensava poder anar al terç, perquè no, no, no ho era com ara que hi ha tants castellers, eh, a la colla. Doncs, no hi vaig poder comptar... i hi va haver un quart també que hi va haver algun canvi, o sigui, va

ser una mica més dificultós. Ara! Et repeteixo, eh? Amb quinze dies doncs ho vam fer.

Com va anar aquell castell a plaça? Com el va veure? Va anar com se l'esperava?

Jo diria que hi vam sortir de tres de nou! *Bueno*, perquè estàvem bastant convençuts! Estàvem bastant convençuts! El tres de vuit el teníem molt bé! Havíem tingut algunes pegues al concurs, al concurs, al caure de cinc de vuit, algú es va fer mal i no vam poder fer els assajos que haguérem volgut, però, però... però es veia bastant bé. Ara. També t'he de dir que un dels que anava al terç, el divendres després de l'últim assaig em diu: «Bartolí! Jo no sé si ho aguantaré això, eh?» Jo vaig dir: «Ramon San Nicolàs», que anava al terç de la rengla, li vaig dir: «Ramon, no en tenim cap més. Hi has d'anar tu. Fes el que puguis». A més a més, un altre detall. A més a més, un altre detall. Com que no sabíem com anàvem... en aquell cinc de vuit hi vam posar cinc agulles, cinc agulles, que ara quedo esparverat com podia anar allò, perquè el vam agafar molt ample, i aquest em deia això, em deia: «És molt ample això!». Ho vam carregar!.

És evident que per un castell d'aquestes magnituds calia un cert assaig, no era un tres de set, era un tres de nou, no s'havia vist mai en aquell segle. Com recorda els assajos previs? Molta més gent de l'habitual?

La gent, la gent va entrar molt més gent, va entrar a partir de, a partir de Vilafranca de l'any vuitanta. Allí va ser quan va entrar molta gent a la colla. Per això em vaig veure animat jo a... per poder fer el vuitanta-u el quatre de nou. Del quatre de nou al tres, doncs hi havia poca diferència, no... no va venir més gent. Però érem bastanta gent allavòrens ja.

Vostè, quan comença a tenir la idea del tres de nou al cap?

Bueno... et repeteixo, després d'haver fet el quatre de nou. Després d'haver fet el quatre de nou, home, allavòrens el salt havia de ser el tres! Però és clar en aquells moments, ara sembla que no, però en aquells moments el tres de vuit era molt més dificultós que el tres de nou, no, que el quatre de vuit. Pensa que l'any vuitanta-dos, en totes les colles, potser s'havien fet, potser s'havien fet dotze, tretze o catorze tres

de vuits descarregats, eh? En totes les colles! I en tot el que anava de segle! Vull dir que... el tres feia molt respecte!

Entre el 1981 i el 1985, la Colla Vella va tenir el monopoli dels castells de nou, ja que era l'única colla que els feia, i durant aquestes quatre temporades, va carregar fins a quatre vegades el quatre amb folre, i dos cops el tres de nou amb folre, a més de descarregar el primer quatre de nou amb folre el 1981. Tot i això, el tres de nou amb folre continuava sense ser descarregat. Per què creu que no es va descarregar en els següents anys?

Bueno, doncs perquè... el fallo més gros que jo considero que vaig tenir de cap de colla va ser el dia que la Joves va descarregar el primer tres de nou. Aquell dia nosaltres anàvem, s'assemblava que l'havíem de descarregar, perquè... quinze dies o tres setmanes abans, al concurs de Tarragona, ja hi vam fer molt bona feina, que la canalla era abaix i això, i vam dir, aquest dia l'hem de descarregar. Em penso que la traca del tres de nou que ells ens van fer davant va ser el que ens va matar. Per això dic que crec que em vaig equivocar que jo aquell dia, quan ells..., és clar, potser la colla tampoc ho hagués entès, eh? Però després de descarregar ells el tres de nou, que van sortir primers, naltros el que havíem de fer era anar pel cinc de vuit, que el teníem molt bé. Vam voler anar pel tres de nou i jo crec que allà ens vam equivocar.

En la diada de Santa Úrsula de 1986, la Colla Joves surt primera i surt de tres de nou amb folre. Com reacciona vostè quan s'assabenta que surten de tres de nou amb folre?

Bueno... Home... la reacció meva va ser: «No el faran!», La meva reacció va ser: «No el faran!», perquè era la primera vegada que l'intentaven! I encara et diré més, eh? Ells van posar terços, van posar terços i el van desfer. I un dels terços que anava a la rengla d'ells va dir, com si fos ara, com si el sentís ara: «Està verd això! Està verd!». O sigui que em penso que ni ells no hi comptaven gaire. Ara, van estar de sort, com potser naltros ho vam estar al descarregar el primer quatre de nou, eh? No els hi *quito* cap mèrit! No els hi *quito* cap mèrit! Però pensa que allò ens va afectar molt a naltros! Per tant, quan jo vaig veure que sortien de tres de nou vaig dir *bueno*, doncs... com a màxim carregat doncs.

Va sentir una sensació d'injustícia? Que vosaltres el carreguéssiu uns anys abans i haguéssiu estat intentant-lo... i van ells i, a la primera, el descarreguen...

Mira! D'injustícies amb els castells n'hi ha moltes! Veus un dia una diada dos tresos de nou, un passa, posa el peu i cau i l'altre està per passar, està per passar, i cau abans de posar el peu. Escolta! És una injustícia! Un carregat i l'altre no. No... No hi dono gaire importància jo en aquestes coses.

En els següents anys, podem dir que la Colla Vella va perdre el tron dels castells de nou. I el concurs del vuitanta-vuit, a més, no va sortir com vostès esperaven, però per Santa Úrsula aconseguíeu descarregar el primer tres de nou amb folre de la colla en aquell segle. Com recorda aquella Santa Úrsula?

Recordo, recordo més aviat... home! Em va fer il·lusió, però recordo més aviat el tres de nou del concurs! El tres de nou del concurs sí que el recordo bé. Que el castell el vam carregar i no ens el van donar per bo. Molt just, eh? Molt just. Aquest sí que el recordo. Recordo, i recordo que el cap de colla dels Castellers de Vilafranca, que ho va veure, va dir: «Aquest castell, per mi, està carregat». I el president del Jurat, que no va haver de votar, perquè els jurats no ho són jurats, eh? Són gent que va a defensar els seus, els seus interessos. No. No. Tots van a això. El president del Jurat, que no va haver de votar, va dir: «Amb les bases a la mà...», per poder defensar els jurats, eh? «Amb les bases a la mà aquest castell no es podia donar per carregat perquè a les bases diu que l'enxaneta ha de posar el segon peu damunt l'espatlla dels dos contrari per on ha pujat i el va posar damunt del peu de l'aixecador». O sigui, aquesta, aquesta dada, vol dir que el castell estava carregat perquè el peu... l'enxaneta no el pot posar mai damunt del peu del dos, perquè hi ha el peu de l'aixecador, no és tant ample l'espatlla! O sigui, aquest és el detall més gros! Que si ho hagués pensat una mica aquell president, no ho hagués dit.

Per vostè, entre el tres de nou carregat i el descarregat, el carregat per la Colla Vella el 1982 i el descarregat per la Colla Joves el 1986, quin creu que va suposar un major punt d'inflexió?

Jo crec que no hi ha comparació! El tres de nou el van descarregar, però ja n'havíem carregat un o dos... no! Més! Havíem carregat el del vuitanta-dos, vam carregar el del vuitanta-cinc, vam carregar el del vuitanta-sis a Vilafranca, vam carregar el del vuitanta-sis al concurs i ja en portàvem quatre o cinc de carregats! Home! Quan un castell ja està carregat té l'impacte de descarregar-se, això sempre! I les ganes, les ganes boges de descarregar-lo! Però l'impacte que va tenir el quatre de nou ni molt menys!

L'última pregunta, com veu vostè ara mateix a la Colla Vella?

La veig bé. Molt bé! No tenim, no tenim la potència que vam tindre fins a, fins a, fins a la pandèmia... La pandèmia jo crec que ha fet molt de mal a totes les colles... ens tornem a refer, ens tornem a refer, però no estem al nivell que estàvem abans de la pandèmia, i repeteixo, veient les altres colles, si fa o no fa eh... inclús les més grans, totes arrosseguem encara de la pandèmia, però jo trobo... hòstia que estem, estem força bé. Estem força bé.

Juan Romero Martínez, "Juanacho"

Biografia.

Jo vaig vindre aquí a Catalunya, a Valls precisament, l'any seixanta-u. Jo tenia dotze anys. Vaig vindre i no sabia el que eren els castells. Mai a la vida havia sentit a parlar dels castells. Al meu poble, era un poble molt petit, soc de Las Navas de Tolosa, *muy nombrado por la batalla que hubo contra los moros, pero es un pueblo pequeñito de cuatrocientos habitantes entonces*, no hi havia els mitjans de comunicació, l'any cinquanta-vuit, seixanta, no hi havia mitjans de comunicació, no hi havia internet, no hi havia televisió. *Apenas* hi havia alguna ràdio, però no com ara. Què passa? Que jo arribo aquí. Arribo a l'Amada, aquí al Portal Nou, i era on la Colla Vella es reunia el cap de colla, els castellers, que en aquell temps doncs portaven la colla, i *había el Julián*, perquè l'Amada era del meu poble. I què va passar? Que quan arribava un de fora, *pum*, el captaven, hòstia, a fer castells. En principi jo els castells no sabia ni què eren. *¿Castillo? ¿Castillo que está muy lejos? ¡Pensaba que era un castillo de piedra! ¡No! Que son hombres que suben encima*

de otros y yo pensaba... éste me está tomando el pelo. ¿Qué me está tomando el pelo? ¿Subirse unos encima de otros? Total que voy a ver los castillos. Voy, me llevan... y dentro ya de la colla había, de mi pueblo, lo menos cinco o seis críos: los Banderas, los Martínez... había un montón de las Navas, de por allí, que nos conocíamos ya en las Navas de Tolosa. Nos conocíamos nosotros de niños. Bueno. Empezamos a hacer aquí los castillos. Yo empecé de dosos y acabé en castillos de ocho a segons. He hecho el dos de siete a segons, a terços, a quarts... No. A quarts no lo hice. Lo he hecho a dosos, el quatre lo he hecho quinto a... a quintos, a terços i a segons. ¿Por quarts no pasé por la estatura no? Dijésemos. Y luego, bueno. Subía en todos. En todos. En el dos de ocho, en el cinco, en el cuatro, en el tres, en aquella... en los castillos que se hacían en aquella época, era pues un Llàtser de ahora, más o menos, un Llàtser o llámale, qualsevol de éstos que van a todas, que dices oye, pues... el Joan por ejemplo, un d'aquests. I bueno, l'any noranta-quatre me proposen para... perquè jo vaig pujar, quan jo pujava, mira si donava confiança, que vaig fer un dos de set amb els braços, que em vaig trencar les dues muñecas, i vaig pujar amb guix diguéssim, amb les mans enguixades, que eren les muñecas enguixades... i vaig fer el dos de set, i un cinc de set, amb els braços enguixats. Allavòrens l'any noranta-quatre em proposen per ser cap de colla. Doncs aquest any, l'any noranta, va ser quan va haver del boom. Aquí jo estava de cap de colla. El Melilla estava de cap de colla a Vilafranca, la Joves també estava en una època també bona i tal i va ser diguéssim quan vam fer... ja vam passar la barrera dels castells ja... a gamma extra: els castells de tres i quatre de nou, ja vam passar al dos de nou, al cinc de nou, ja vam fer un salt doncs dels castells de gamma extra. I sent jo cap de colla doncs mira, el primer que va passar és que vam anar a Chicago. Vam anar a Chicago per les olimpíades de futbol de l'any noranta-quatre. Vam anar a Chicago. Vam arribar aquí el mateix dia de Sant Joan, a la una en punt arribàvem aquí. A la una i cinc, a la una i deu, estàvem fent castells a la plaça perquè l'altra colla no va voler esperar-nos i va començar l'actuació. I naltros vam entrar a plaça i és una altra de les entrades a la plaça que bueno, que jo he disfrutat perquè cada vegada que ho recordo doncs se'm posa, mira, de punta el cabell. Doncs vam... i allí vam fer dos de set, tres de vuit i quatre de vuit. Des de Chicago sense parar, un es va vestir inclús caminant pel carrer. Després vam descarregar el primer dos de nou, vam descarregar, el que és la colla, el primer pilar de sis que descarregava des de

feia cent anys o cent i algo, vam fer el quatre de vuit amb el pilar i l'any...vam guanyar el concurs del noranta-quatre i l'any noranta-sis, noranta-cinc va ser un any doncs de transició, de fer gent jove, gent que tenien de fer troncs i tenien de fer castellers, va ser un any doncs de ficar gent i intentar fer castellers i l'any noranta-sis vam fer per primera vegada, vam descarregar, també per Santa Úrsula, el cinc de nou. Vam estar a punt de guanyar, no sé si va ser per quatre punts, el concurs. Perquè vam tirar el cinc de nou, el vam tirar al concurs i va quedar en intent, però amb aixecador ficat i tot es va ensorrar un pilar i vam treballar una mica el que és aquest pilar i va venir Santa Úrsula i descarregàvem el cinc de nou i tal. I allavòrens doncs ja... de llavòrens cap aquí doncs *bueno*, doncs jo continuo sent un casteller més i pràcticament vinc a totes les sortides i a tots els assajos, que és el que hauria de fer la gent, però *bueno*.

L'any 1981, vau descarregar el primer quatre de nou amb folre del segle. Com recorda aquell dia?

Bueno doncs aquest castell jo crec que va ser el *boom* del que eren els castells. És a dir, perquè vam passar, de castells de vuit, allò que deien al segle passat, de l'època d'or que deien, que si es feien castells de nou i tal... allavòrens quan se va dir, el Bartolí que era cap de colla, i va dir doncs que per Santa Úrsula faríem el quatre de nou, doncs clar, allò va ser un *boom*! Però ens vam preparar, ens vam preparar, vam començar ja a estudiar la forma de treure una mica de pes del que era el quatre de vuit i vam començar a assajar el quatre de nou... Jo recordo que quan jo, jo anava al terç del castell de vuit, vaig passar a segon del castell de vuit, i *bueno*, jo, jo mateix m'ho vaig creure, que es podia fer i que podia sortir tot bé. I vam tirar el quatre de nou per primera vegada per Santa Úrsula de l'any vuitanta-u, i vam tindre la gran sort de descarregar-lo. Què va passar? Que el vam descarregar... enlloc d'anar crosses hi anaven "guillotines", i allò va ser una mica el que naltros, després, vam estar continuant posant "guillotines" i el que havíem d'haver fet era haver-hi ficat crosses. Però *bueno*. Naltros vam descarregar el primer. I és el que va passar, que al descarregar el primer, doncs ja pensàvem de que era perfecte i que podíem continuar. No va ser així, però, i després quan van passar a poder ficar crosses i tal doncs ja vam ficar crosses i *bueno*, fins ara.

Al concurs de castells de 1982 descarregàveu el dos de vuit amb folre, el tres de vuit i el quatre de vuit i carregàveu altre cop el quatre de nou amb folre, a més de deixar en intent el cinc de vuit. Podríem dir que després d'aixecar el trofeu, la colla ja visualitza el tres de nou amb folre per Santa Úrsula?

Sí. Va ser una mica doncs igual que el quatre diguéssim. El, el tres de nou per Santa Úrsula, encara continuava el Bartolí sent cap de colla, i també ell va pensar doncs que per Santa Úrsula teníem que anar a per el tres de nou. Eh.. *bueno*, que teníem d'anar i teníem que tirar per Santa Úrsula el tres de nou. Vam començar a assajar-lo, vam començar a treballar-lo, i sí, sí, va dir això. El que passa que allà la gent, la gent... quan ho va dir ell, la gent no estava tan allò de dir, tan com pel quatre doncs eh... la gent estava contenta i estaven eufòrics i estaven doncs... tots pensàvem doncs que, que seria un gran pas, pel tres ja tenien una mica més de por. Inclús l'Àngel Batet li va dir al cap de colla, al Bartolí, li va dir, diu: «Fua! Bartolí, jo crec que t'equivoques. Jo tiraria més pel dos de nou amb folre i manilles». Que això de les manilles s'ha sabut després, no? Però el Batet era el que va començar diguéssim... era un dels pioners de que teníem d'anar, d'anar... i va pensar això. Però total al final doncs no el van convèncer i vam començar a treballar el tres de nou i mira doncs, per Santa Úrsula de l'any vuitanta-dos el vam, el vam carregar.

El 24 d'octubre d'aquell any, feu història i carregueu el primer tres de nou amb folre del segle. Com va anar aquell dia? Com el recorda? Les hores abans de la diada? L'ambient?

Allavòrens no és com ara, que dius *bueno*... quins castells han fet? Un tres de vuit, o un tres de nou, un quatre de nou... allavòrens no, un d'aquests es celebrava molt, i la gent contenta! I veníem a plaça, *bueno*.... quan acabàvem veníem aquí al local i ho celebràvem.... *Bueno* i la gent contenta i música, i *bueno* i alegria, molta alegria! Perquè allavòrens no és com ara, que ara es veu castells de nou doncs *como, plis plas*, allavòrens no. Allavòrens quan feies un castell de nou el celebràvem, sabíem el que costava, sabíem que teníem de... i el dia que sortia tot bé, doncs imagina't tu! Doncs era festa! Era una gran festa per la colla i per tots!

Aquell mateix dia, quan puges a aquell castell, què penses? Veus que el descarregueu? Que el carregueu? Quina va ser la sensació?

A veure, jo en aquella, en aquella època, era doncs, pujava a tots pràcticament, pujava a tots i era un gran puntal dintre del que era la colla. I jo anava convençut, anava convençut abans i encara vaig convençut ara quan fem un castell. És a dir, el primer que has de fer és creure-t'ho tu mateix, de que el que vas a fer, ho vas a fer perquè ho tens assajat i estàs preparant aquella fita. El que passa, el que passa és que ara estem fent grans castells, que no és... ja no són de vuit, ja no són de nou, és que ara ja estem preparant castells de deu. Allavòrens cada vegada és més difícil! La competència t'obliga a, a... a no parar. Fem més assajos, la canalla més fina, treu pes, és a dir, que tot això fa arribar fins on hem arribat ara. Estem fent tots unes temporades magnífiques, semblava que després de la pandèmia doncs la cosa es pararia, però ja veus doncs que continuem igual, que estem, que estem fent el dos de vuit, fem ja castells de deu... fem, doncs, tot! Per tant doncs la gent, quan fa una cosa i va a la plaça, va convençut de que... de que ho han de fer, carregat i descarregat. Si cauen és per la dificultat de cada castell. I no hi ha res més que això!

És evident que per aconseguir aquest castell, com tu has dit, calia una preparació prèvia, que no era un tres de set, ja parlàvem d'un tres de nou. Com recorda els assajos d'abans de Santa Úrsula? Molta gent a assaig? Les ganes es notaven?

Sí. És a dir, quan, quan tu anunciaves un castell en aquella època, com era el tres... jo recordo que el primer quatre de nou, em sembla, quan vam dir..., l'altra colla d'aquí Valls, quan vam dir doncs que anàvem per fer el quatre de nou, el primer que van dir: que necessitaríem totes les ambulàncies de la província, de la caiguda que ens faríem, no? (riu) I no va ser així. El vam descarregar. I pel tres va ser pràcticament igual, el que passa és que ja s'havia canviat una mica, ja s'havia fet el quatre, i la gent ja anava una mica més creguda, és a dir, que la gent ja confiava, anàvem preparats, la gent venia als assajos i venien perquè sinó no s'hagués fet aquest castell. Eren altres temps i no era com ara, que tenim les xarxes, allavòrens no hi havia xarxes, no hi havia... em... tres dies d'assaig a la setmana... assajàvem els divendres, divendres a la nit, algun... i quan venia alguna festa doncs algun dia extra, però... normalment no s'assajava com ara que s'està assajant pràcticament cada dia, i s'està preparant, i els *crios*... eren altres temps, però la il·lusió, les ganes, i pensar que anàvem a fer una fita, que abans era més important que ara... que

abans quan feies un castell, allavòrens sí que sorties amb molta alegria i amb molta eufòria i no sé, doncs eren, eren altres temps, que ara, és que ara hem fet un tres de nou és, és, és anar de passeig.

En quin moment de la temporada Bartolí decideix que s'ha d'anar pel tres de nou per Santa Úrsula?

Bueno, normalment sempre, això sempre surt..., sempre surt aquestes idees, sortien aquestes idees, era el dia del dinar. El dia del dinar de la colla, que fèiem, doncs el cap de colla parlava. Ja s'anava dient... de què hòstia ja podríem anar per aquell castell... i aquell dia, doncs... va ser en un dinar, no sé en quin dinar, no sé si era de la colla o era un dinar doncs quasi sempre, igual m'equivoco però *bueno*, normalment sortien les coses, les coses sortien així, que el cap de colla doncs, junt amb la tècnica que hi havia abans, que no era com ara, que hi ha una tècnica de pinyes i folre, de la canalla, no, també n'hi havia el que assajava la canalla, però doncs, sortia i deia doncs: «Per Santa Úrsula tirarem el tres de nou!» i per Santa Úrsula anaves preparant-lo, anaves mirant, anaves fent els canvis, no em va bé, tenim de canviar aquest, tenim d'anar a l'altre, inclús hi havia, hi havia gent que anava al terç i li va dir al cap de colla: «Bartolí, jo no sé si aguantaré», així que imagina't tu com anava la cosa, *bueno*, doncs, anava així. No era com ara, doncs que ara s'assaja molt, i... i ha canviat molt la cosa. Però sortien les coses, sortien així. De que un se li encenia això, *pum!* La llum! I començava a dir-ho i anava doncs a l'oïda del cap de colla o del que en aquell moment manava i deien doncs mira, hòstia! I si... i si anéssim ara de cara al tres de nou, que és tal... clar que en aquell moment dius hòstia! Si un tres de vuit ja costava, doncs imagina't parlar d'un tres de nou! No sabíem ni com teníem d'anar, no sabíem com agafar-se, no sabíem si allà si hi havien crosses, si cabien, si no cabien, hi havia feina, hi havia feina. Ara no, ara tot, ja està tot estudiat i tot ja saben cadascú com ha d'anar i tal, però allavòrens no, clar. I una cosa molt important és quan se van incorporar les noies, les dones, als castells. Allò, allò també va ser... entre el que és les xarxes i les dones, va donar un canvi molt important al que son els castells.

La dona tenia un paper pràcticament nul en aquella època. Creu que s'haguessin aconseguit millors fites si les dones haguessin participat abans en el fet casteller?

Jo que he viscut diguéssim les dues parts, diguéssim, no? Jo vaig començar l'any seixanta-u en els castells i no hi havia dones. Com a molt n'hi havia, no sé, doncs alguna, però una, dues, però no, no, no... no hi havia dones, diguéssim. Ni anaven dones, ni anaven de crossa... ni..., és a dir, que la dona estava anul·lada. Perquè els que manaven en aquells temps, no sé, pensaven doncs que la dona doncs no tenia cabuda dins del món casteller i el que sí s'ha vist és que és el contrari. La dona va aportar molt, és a dir, no sé si és perquè és més intel·ligent, o té una altra, una altra forma de pensar i no sé, però jo veig que les dones van donar doncs un resultat molt important dintre d'aquell castell perquè avui en dia quasi, quasi en totes les colles, el pom de dalt són dones, quasi la majoria i crosses, crosses... i el que són doncs aixecador, enxaneta, dosos, quints, quarts..., algun terç però poquetes però doncs, però doncs, però és que això abans ni pensar-ho, érem hòmens sol. Jo quan vaig començar a la colla tot, tot eren hòmens... inclús fèiem el dinar de la colla i érem tot hòmens. No venien les dones. Després ja van vindre les, les dones... dels castellers, les nòvies, van començar així dintre, introduint la dona dintre del que és la Colla Vella, jo parlo dintre la Colla Vella, perquè jo sé d'altres colles que clar van començar l'any vuitanta o l'any noranta que ja, ja introduïen les dones, però inclús hi havia colles que portaven dones, com podria ser Terrassa, que van ser uns dels pioners que la dona va ser una més, naltros encara ens resistíem bastant, perquè els que hi havia davant doncs pensaven que la dona no hi havia de ser, la dona tenia que estar a casa i...

Quin any entra la dona a la Colla Vella?

Bueno... A la Colla Vella ha entrat alguna dona perquè... potser una de les primeres era la germana del Batet, però *but!* Jo ja parlo de quan ella era petita, i això era l'any seixanta o l'any cinquanta i pico. Després hi ha hagut alguna però doncs el que és la dona, dona, a dintre de la colla, doncs, doncs ja cap al noranta... vuitanta i pico... però ja quasi pel noranta, a partir del noranta cap aquí... Mira, mentre va estar el Bartolí, no sé si hi havia alguna... Ja amb l'Eusebio ja va, ja va canviar, i amb mi, sent jo cap de colla doncs ja van començar i a partir de llavòrens ja cap aquí doncs la dona ja es va introduir en el que són els castells, i a tot!

Entre el vuitanta-u i el vuitanta-cinc, la Colla Vella era l'única que feia castells de nou, i durant aquestes quatre temporades, va carregar fins a quatre

vegades el quatre de nou amb folre, dos cops el tres de nou amb folre, a més de descarregar el primer quatre de nou amb folre el 1981. Tot i això, el tres de nou amb folre continuava sense ser descarregat. Per què creu que no es va descarregar en els següents anys?

Ja, doncs jo crec que això és, no sé, això és una pregunta més que res pel cap de colla i potser pel de pinyes i folres, perquè *a ver...* els castellers, els castellers, els que vam pujar al quatre de nou, jo crec que la majoria encara pujàvem, però doncs, a vegades doncs, no sé... aquesta pregunta... el *por qué*? Jo crec que no ho sap ningú, perquè si tu assages i hi vas, tu el que vols és descarregar-lo. No, no, no vols carregar-lo i que caigui i cap casa, sinó que tu, tu ho dones tot el que tens, però doncs, quan no... quan no passava una cosa doncs passava una altra i... i mira, sense descarregar-lo doncs vam estar doncs un munt... sí, quatre o cinc anys fins que el vam tornar a descarregar. O més... Jo crec també perquè vam continuar amb les "guillotines". No es lligava com ara s'està lligant, amb crosses. Igual allò també va influir, perquè quan vam començar a posar ja el que eren les crosses, com les demès colles feien, doncs el castell el vam tornar a descarregar, l'any noranta, noranta-u, ja sent jo cap de colla el vam descarregar. *Varios*, no sé quants..., tant el tres com el quatre i *bueno* doncs...

Una incògnita, no, potser?

És que no se sap el perquè... no ho sé. Això si l'has de fer aquesta pregunta se la pots fer al cap de colla, al Bartolí, i al Piñas. Ells dos et diran el perquè, perquè clar, els castellers anem allà, ens agafem, i el que intentes fer és carregar i descarregar.

A la diada de Sant Fèlix de 1986, va carregar el tres de nou amb folre i unes setmanes més tard, la Colla Joves aconsegueix carregar el primer quatre de nou del seu historial al concurs. Quan va carregar el quatre de nou amb folre, Bartolí no ho dubta i aposta també pel tres de nou amb folre al concurs...

Allí la vam cagar.

...després de descarregar el dos de vuit amb folre, el cinc de vuit i el tres de vuit. Tot i això, s'acabaria trencant el castell i quedaria en carregar. En aquell

moment, què pensa? La Joves carrega el quatre de nou amb folre i valtros deixeu el tres de nou en carregat.

Naltros jo crec que en aquell concurs no sé, però potser no vam estar encertats. Potser teníem d'haver tirat el cinc de vuit i no tornar a... és que no sé com va anar allò... és que clar, han passat un munt d'anys, però és que no sé com va anar. Aquí sí que no et puc...

Vau fer el dos de vuit amb folre, el cinc de vuit, el tres de vuit...

El cinc de vuit carregat i descarregat?

Sí. I després faríeu el tres de vuit i a quarta ronda faríeu el tres de nou, que deixaríeu en carregat. O sigui, el dos i el cinc ja els teníeu fets, en tercera ronda feu el tres de vuit, la Joves carrega el quatre de nou, i valtros aneu pel tres de nou i queda en carregat un altre cop. Una altra incògnita.

Jo crec que aquestes preguntes... jo aquest matí li he ensenyat les preguntes al Bartolí, que estava a baix i m'ha dit: «Hòstia aquestes preguntes més que per mi són diguéssim per...», i és que aquestes preguntes quan jo les he llegit dic, ostres, aquestes preguntes són més diguéssim cap a ells que no per mi, perquè jo era simplement un casteller que pujava i el cap de colla em deia ves aquí o ves allà, eren ells els que tenien..., els que deien doncs ara anem per aquí, doncs ara canviem i anem a per aquell altre, o fem això o fem allò... Hòstia! O canviem, si vas segon canvia l'estratègia, que doncs... aquest per un altre, però...

A la diada de Santa Úrsula del vuitanta-sis la Colla Joves surt primera i descarrega el tres de nou amb folre. Us va enganxar per sorpresa o us l'esperàveu?

No. No. Naltros, no. La veritat és que no. Aquell any que ells van tirar el tres de nou i el van descarregar, que per això van ser ells els primers en descarregar-lo el tres de nou, perquè naltros no l'havíem descarregat. L'havíem carregat, però encara no l'havíem descarregat. I mira. Surten ells i descarreguen el tres de nou. Sí. Una sorpresa totalment.

Sensació d'injustícia potser?

Bueno... els castells, els castells porten això. És a dir, tu vas amb un castell que creus que el tens, que l'has assajat, que tot ha anat molt bé, i arriba un moment a la plaça que, per causes que a vegades doncs..., per canalla, perquè falla un..., doncs no pots fer el castell i una altra colla que tu creus que no està preparada per poder-lo descarregar o per poder-lo carregar perquè *bueno*, que no, què ha fet aquesta colla? Que encara no ha fet res, no has vist res... no saps com podran... i mira. Això ja ens va passar l'any setanta al concurs. Va ser la primera vegada que van tirar un dos de vuit, que naltros teníem un dos de vuit clavat, un dos de vuit que l'havíem assajat molt, que el teníem. Havíem ficat aixecador, carregat i descarregat, inclús al pati... i va anar perfecte. Aquell dia no sé si haguéssim tirat l'enxaneta, igual l'haguéssim descarregat al pati el dos de vuit. Anem al concurs, cau baixant l'enxaneta, rellisca, no sé el que va passar i va volar. Va caure. Al Vendrell, que no sabien com el tenien el dos de vuit, perquè feien pilars de cinc, de set, però ni se'n parlava del dos de vuit. Van començar a assajar-lo, van veure com assajàvem naltros, van veure com anava tot i van pensar, com ells ja tenien l'experiència del pilar de set, van ficar gent, més gent al folre i van ficar, em sembla que ells van ficar, crosses, que naltros el dos de vuit el fèiem sense crosses. I ells el van descarregar... Anava, va anar molt malament aquell dos de vuit, molt pitjor que el nostre, el nostre va caure i el d'ells no. Naltros que vam anar amb un pilar... fèiem el pilar de sis, encara no havíem fet ni el pilar de set i ells ja l'havien descarregat, a ells els cau el pilar de set i naltros vam fer el pilar de set per primera vegada al concurs... et dic que,... el que té, és anar a la plaça i a veure què passa, que *bueno*, tu si vas per les places ja veus el que són els castells. Dius ostres! Aquesta colla això ja..., aquest castell el té, però no. Pot caure. Pot caure i... estem parlant de castells que són avui dia com un tres de deu o un quatre de deu, un dos de nou, un pilar de vuit. Sí que dius, hòstia, s'estan fent. Sí, però no deixa de ser un pilar de vuit, no deixa de ser un dos de nou, no deixa de ser un castell de deu... Qualsevol castell que rabassa el que són el vuit, ja és...

Per acabar, quin castell creu que va suposar un abans i un després en el món casteller: el primer tres de nou amb folre carregat o el primer descarregat per la Colla Joves? Quin va tenir més influència?

El primer carregat. Perquè a veure, sí que ja el descarregues, però això va ser com el primer castell que va transformar el que és el món dels castells va ser el quatre de nou, el primer, si parlem de castell. Ara estem parlant del tres de nou, clar, quan vam veure... sabíem que el tres, perquè abans era el tres era la mare dels castells dèiem... un tres de vuit era un castell molt difícil de fer en aquells temps, molt difícil. Que si no es feia, igual si es feia alguna vegada es carregava i *bueno*, doncs, costava molt. Clar... veure un tres de nou carregat ja s'havia vist, es va veure un tres de nou carregat, després sí que es va descarregar, però jo crec que el carregat va ser el... Va donar més, com que ja s'havia descarregat el quatre, doncs també li va treure molta importància perquè doncs la cosa ja anava, ja s'anava bullint, que la cosa anava cap amunt, amunt, amunt... ja tiràvem el cinc de vuit, ja fèiem castells, doncs, el quatre de nou ja s'havia vist més d'una vegada, i clar, no deixen de ser castells. Sí que, clar, quan descarreguen el tres també va ser un *boom*, perquè doncs... en aquell temps un tres de nou, era un tres de nou.

Enric Pujol Cayuelas

El context històric.

A partir dels anys setanta es va produir una progressió clarament ascendent al món dels castells, liderat pels Nens del Vendrell i la Colla Vella. Quina situació vivia el món casteller en aquella època?

Jo diria que el primer referent al començament de l'evolució positiva dels castells seria el setembre de 1970, amb la recuperació del primer concurs de castells. Nens del Vendrell i Colla Vella de Valls comencen a donar un pas endavant en quant a la qualitat i al risc que prenen pels castells. Això fa que castells que no s'havien provat mai des de feia molts anys tornin, i l'altre impuls, l'altre esglaó que ajuda a que els castells tirin endavant i sí que facin aquesta eclosió enorme és a l'octubre de 1981, quan la Colla Vella dels Xiquets de Valls prova, en un intent una mica de veure com funciona, el quatre de nou amb folre i no solament el carrega, sinó que el descarrega. A partir d'aquí comença, crec jo, l'era moderna dels castells.

El 25 d'octubre del 1981, la Colla Vella descarrega el primer castell de nou del segle i, en conseqüència, aquesta diada s'agafa com a punt de partida de la Segona Època d'Or dels castells. Com recorda aquell dia?

Home! Nosaltres vam ser l'única emissora que el va retransmetre en directe, Lluís Figuerola i servidor, vam fer aquell castell. Nosaltres els dies abans, amb el Lluís, parlàvem d'això, tant al Piñas com al Bartolí de la Vella els hi vam comentar fins on arribarien. Nosaltres dèiem doncs posant sisens, pom de dalt i tal... i clar, autènticament va ser una sorpresa veure com el castell estava molt fort, estava el folre molt ben posat, que en aquella època un folre en un quatre no s'havia provat mai, i el castell no solament es va carregar, sinó que es va descarregar. Això va obrir una porta als castells de nou i va obrir una porta, crec que no se n'ha parlat massa, a l'eclosió de noves colles, la Joves de Valls ja hi era, la Jove de Tarragona ja hi era, però van començar a sorgir altres colles, com podia ser Vilafranca, que hi era, però estava un esglaó per sota i colles com Minyons de Terrassa, Sants, Gràcia... que van començar a donar una dinàmica diferent al món casteller.

Quina repercussió va tenir en els mitjans de comunicació o la premsa?

Mira, la premsa molt poca perquè l'any vuitanta-u, els castells eren un fet anecdòtic, aleatori i secundari. És evident que els diaris com *La Vanguardia*, el *Diari de Tarragona*, que tenien una secció castellera, en van parlar. També alguna portada d'algun diari pel fet que era espectacular aquella fotografia, però penso que la repercussió que hagués pogut tenir aquella fita a dia d'avui, no té res de comparació. Dins de l'entorn casteller hi va haver una mena de revolució en el sentit de dir: hem donat un pas endavant, ara el que hem de fer és aconseguir que aquest pas endavant no torni endarrere, que si no m'equivoco va trigar uns anys a tornar-se a descarregar un castell de nou... i això va fer que el món casteller comencés a tenir una dimensió desconeguda a mitjans de comunicació. A part de la ràdio, en el meu cas, la ràdio sempre ha retransmès castells, però les retransmissions, a partir dels anys vuitanta-cinc, vuitanta-sis, comencen a prestar una mica d'atenció al fet casteller, cosa que fins ara no havia sortit.

Com recorda la reacció de la plaça? Com va reaccionar la gent en aquell moment?

Jo et puc dir... aquesta pregunta és molt curiosa. Mira. No ho sé. Com va reaccionar la plaça, ara m'ho fas dir, ho puc veure per vídeo, no? *Bueno* per vídeo no, per pel·lícula, que encara no hi havia vídeo. Estàvem tan impregnats de l'emoció del moment que si tu em fas dir com va reaccionar... suposo que va reaccionar evidentment cridant i amb alegria i tot, però és que no ens hi vam poder fixar, perquè estàvem tan centrats en poder pair, digerir, el que acabàvem de veure, que era descarregar un quatre de nou, que realment, tant el Lluís Figuerola com jo, estàvem bocabadats en aquell moment dient: «Déu meu! Què hem tingut la sort de poder veure en directe i explicar-ho per ràdio».

O sigui que va ser bastant increïble, no, aquell moment?

Sí. És que a veure, prèviament, jo no sé si els castellers de la colla, he parlat amb alguns, tampoc estaven massa segurs de què poguessin descarregar el castell, jo suposo que els caps de colla sí que devien pensar que es podia carregar, però carregar un quatre de nou a la primera i descarregar un quatre de nou la primera vegada que es fa, en aquell temps, eh, a l'any vuitanta-u, penso que té un mèrit que potser molta gent no li dona la importància que realment ha tingut a la història dels castells, perquè, posem en el supòsit de què aquell castell no es carrega. Jo no sé si s'hagués provat l'any següent i tot, perquè hi hagués hagut incertesa, dubtes. Aquell castell es descarrega i esperona no solament a la Colla Vella dels Xiquets de Valls i a la Joves, que és la rival, sinó al món casteller. Això és com els Xiquets de Tarragona quan proven el dos de nou amb folre i manilles, el proven, el primer dia que el proven, és l'única colla que el carrega i el descarrega. Aquests fets signifiquen molt per les colles, perquè d'una mica de, de... impregnen d'importància i, sobretot, d'anar agafant "guardons" de cara al currículum de les colles envers les altres.

L'any següent, la Colla Vella carrega el primer tres de nou amb folre del segle, després de descarregar el quatre de nou l'any anterior. Creu que té el mateix impacte un castell que l'altre?

Carrega...

Carrega el tres de nou amb folre, que no s'havia carregat mai en aquell segle.

Però no el descarreguen, com van fer amb l'altre. Clar que el tres té més dificultats, però jo penso que quan descarregues un quatre de nou, sigui la colla que..., en aquest cas la Vella de Valls, però després altres colles, és un punt de no retorn. És a dir, tu quan proves un castell de nou a partir d'haver descarregat el quatre de nou, la plaça t'exigeix, podríem dir aquesta paraula, que el descarreguis. Aleshores, sí que en carreguen *varios* tresos de nou i quattres de nou, però el fet està en poder-lo descarregar. El que passa ara que els quattres de nou i els tresos de nou es fan com a xurros, es carreguen i descarreguen amb una seguretat increïble, doncs, això va costar un temps. Un temps... a sedimentar, a sedimentar aquest fet i sobretot a sedimentar una manera de fer castells, perquè abans potser es corrien més riscos que ara, a lo millor provaves un castell que no podies provar teòricament perquè no estaves preparat. Avui dia tot va molt més mil·limetrat i molt més calculat, però lo important dels castells és, al meu parer, els castells es fan per descarregar.

No es descarrega cap castell de nou fins al 1986, és a dir, no se'n descarrega cap durant uns cinc anys, i és la Colla Joves qui ho aconsegueix. La Vella carrega el tres de nou el 1982, fa molts carregats, carregats, carregats i l'any vuitanta-sis el descarrega la Colla Joves, cosa que poca gent s'esperava. Aquell dia a plaça surt primer la Joves i diu «tres de nou» i a la primera, *pam!* Descarregat. Això, com creu que va afectar la Vella?

És que parlem de l'any vuitanta-sis i parlem d'una mentalitat diferent. És a dir, avui en dia, un cap de colla no li dirà mai a la colla anem a carregar el castell "X", sinó anem a descarregar. I en aquella època, en aquells anys, carregar encara que fos amb la èpica aquella de la Vella, en l'últim moment a fer l'aleta i tot, era típic, i era una qüestió fonamentada, amb un sentiment casteller i amb un esperit casteller. Clar. Jo suposo que la Vella, que carregava, carregava, però no descarregava, això li va ser positiu. Jo crec que els van esperonar positivament a la Vella i dir: nois, no anem a carregar el castell, anem a treballar per descarregar el castell, que és molt diferent!

Aquell dia a plaça, en veure el tres de nou descarregat, va ser una sensació semblant a la del quatre de nou?

Mira. Jo crec que el primer quatre de nou, i és que abans, abans el fet de descarregar els castells no era tan vital, ni tan important ni tan necessari com ara. Ara, com et deia abans, els castells es fan per descarregar. Sempre, teòricament, s'han fet. Aquell quatre de nou, penso, penso i a vegades he parlat amb gent de la Vella, i s'ha fet algun documental en què hi he participat, que fins i tot gent de la Vella no s'esperaven, no descarregar, carregar el castell a la primera. I això va convertir que els castells agafessin una, en comptes d'anar per una carretera secundària, anar per una autovia. I ara estem en un moment, encara que això potser no entri, que clar, la gent es pregunta: quin és el sostre dels castells? Al sostre ja hi hem arribat. El deu és el, és el sostre físic i normal de castells. Aquí, què pots ampliar? L'alçada ja no la pots aixecar. Pots ampliar la base i fer grans construccions amb molta gent, no? Els nous, etc. Però ara, crec que el perfeccionament dels castells, el perfeccionament dels castells ha d'anar a treballar els castells nets, sobretot el tres, que és el que té més dificultats, i una cosa molt important, l'estètica dels castells. Els castells tenen una estètica, i ara amb aquest domini dels quattres, els tres nets, amb folres i amb manilles, pots anar a treballar més l'estètica dels castells que és una de les parts, crec jo, que pot enganxar més a gent nouvinguda al fet casteller.

Més o menys ja m'ha respost, però quin creu que va ser el castell que va tenir més impacte dels anys vuitanta? Ja m'ha dit el quatre de nou, no?

Dels anys vuitanta? Clar, evidentment, els anys vuitanta és el quatre de nou descarregat, tres de nou descarregat... Aquests dos castells són els castells més emblemàtics. És a dir, no hi ha gamma superior en aquell moment, als anys vuitanta... Després ja s'intentarà altres... perquè els castells de deu, em sembla que entren a la dècada dels noranta, parlo de memòria, eh? Els castells de deu són de la dècada dels noranta. Penso que són els dos castells que moltes colles eh... tenien ganes de provar i no van poder fer encara perquè no tenien la preparació, no crec que per preparació tècnica! Penso que colles de l'entorn d'aquestes que després han pujat i s'han convertit en colles referents, en aquell moment era una qüestió més que de tècnica, era de personal, de gent. Fer un castell amb folre significa moure molts castellers i això hi havia colles que no ho podien fer. I en aquella època, sortosament, i això faig un parèntesi, una cosa molt personal, no hi havia

gent d'altres colles que anés a fer pinya i fes aquelles pinyes multicolors que a mi personalment no m'agraden. Clar. Si tu no tenies els castellers suficients, tu no podies provar un quatre de deu, ai, perdó, un quatre de nou amb folre o un tres de nou amb folre. Seria un risc, que ja es van córrer alguns riscos als anys vuitanta que van acabar malament, com a Torredembarra, amb el David Sánchez, que va caure, l'enxaneta, i es va matar. I això era per falta de precaució. Ara això no passaria. És a dir, ara és pràcticament impossible que passés, menys l'accident de la nena de Mataró, més recent, però és molt difícil, perquè es prenen moltes més mesures de seguretat. Els castellers estan molt més preparats física i psicològicament. Hi ha molts més assajos que abans. És a dir, aquesta és una evolució molt interessant per conèixer aquest món casteller que ara és més segur. Ara hi ha moltes menys caigudes que abans, perquè hi ha més treball.

Podria visualitzar el vídeo del tres de nou carregat de la Colla Vella dels Xiquets de Valls i retransmetre'l com si fossis allí?

Intent de tres de nou amb folre de la Colla Vella dels Xiquets de Valls! Ja tenim els terços col·locats damunt del folre. Un folre generós que està assentat damunt d'una pinya també amb molta gent! Forces cordons. Ja tenim els quarts col·locats! Mica en mica pugen els cinquens agafant-se de la faixa! Ara ja tenim el pis col·locat. Mica en mica pugen els sisens, esgarrapant l'esquena dels quarts. Ara van cap al pis de cinquens. Ja tenim els sisens que estan col·locats damunt del castell! L'estructura sembla que funciona bé! Està ben defensada! Les claus estan en els quarts i els cinquens! Ja comença a pujar el pom de dalt amb molta rapidesa! El castell necessita tranquil·litat però també és veritat que mesura en quant al temps. Ja tenim en aquest moment el pom de dalt col·locat a la seva estructura! Els dos, els dosos col·locats i ara veiem com s'ha hagut d'esperar l'acotxador i l'enxaneta per intentar carregar el castell! Aguanta bé! Té moviment! Tots els castells amb folre tenen moviment! I va treballant! Expectació a la plaça del Blat! Està a punt! Encavalcat ja l'acotxador! L'enxaneta està travessant... Carregat... el tres de nou amb f... ooohh! Ha baixat, però han aconseguit la fita de carregat un mastodòntic castell com el tres de nou amb folre!

I ara, el tres de nou descarregat de la Colla Joves Xiquets de Valls?

És l'intent de tres de nou de la Colla Joves Xiquets de Valls. Ja tenim els quarts col·locats i comencen a pujar els cinquens! Remena una mica el tronc... per tal d'assentar-se damunt d'un folre, amb poca gent, però gent que està fent la seva feina! Els quints comencen a pujar per damunt dels quarts, agafen l'embranchida, mans a l'espatlla i ara ja tenim el pis col·locat! S'ha d'assentar un parell de segons i pugen els sisens amb rapidesa! Ja tenim tot el que és el pom de dalt damunt el folre per començar a tirar endavant! Sisens amunt! La Colla Joves presenta un seriós intent de tres de nou amb folre! Amunt els sisens! Ja comencen a escalar el pom de dalt! Amb molta cura! El castell es mou! Branda! Però és un tres de nou amb folre... I naturalment té aquestes expectatives! Ja tenim els dosos col·locats... en falta un... s'encavalca ara... Ja tenim dosos! Només queda l'acotxador i l'enxaneta... per coronar el castell! Va bé! Va bé! Va bé! El podem carregar! Ja tenim l'acotxador ben col·locat... el castell pateix per quarts i cinquens... però aguanta i l'enxaneta s'encavalca i fa L'aleta!! Carregat el tres de nou de la Colla Joves Xiquets de Valls! I comencen a descarregar! En sèrio! Va molt seriosament aquest descarregament del castell... i no ens estranyaria que poguessin descarregar-lo completament! Ja quan surtin els sisens, que surten ara el castell té tota la pinta de poder ser descarregat! Eufòria a la plaça del Blat perquè la Colla Joves Xiquets de Valls acaba de descarregar el tres de nou amb folre! Una fita històrica!

Federico Gormaz Grimaldos, “Fede”

Biografia.

A la colla jo vaig vindre de petit i pràcticament des dels començaments de la colla, el meu germà ja feia castells, jo doncs era molt petit, i em prenia ell cap aquí i anava aquí al local, però jo, jo... *bueno*, al local no, als castells, que el local no existia. I jo pràcticament quan vaig començar va ser l'any setanta-cinc. Tenia nou anys i ja doncs ja vaig començar a pujar fins a aquest moment.

El 1980, la Colla Joves guanya el primer concurs de castells de la seva història. Com el recordes aquell concurs?

Hòstia! Jo tenia catorze anys... sí, tretze o catorze anys. Me'n recordo que va ser... *bueno* i la festa a la tarda va ser increïble, no? Va ser un moment... Me'n recordo del

cinc de vuit que vam provar primer i vam caure, me'n recordo que pujava als tres pilars a quints... va caure, i llavors vam fer canvis, vaig anar als dos pilars, el vam carregar justet i, i, a partir d'aquí *bueno*... ja vam fer una festa ja increïble! Jo me'n recordo que, hòstia tu... aquí vam sortir a la tarda al local... vam sortir al monument del Passeig dels Caputxins i vinga festa amb tambors i trompetes... i ho vam celebrar molt, molt, moltíssim! Va ser un dia... per recordar tota la vida!

El 1981, descarregàveu el primer cinc de vuit del segle a la diada de Santa Úrsula. Creu que va ser com un punt d'inflexió, per la colla, per poder fer un altre pas els anys següents?

Sí! És evident... Nosaltres, el cinc de vuit, ja el vam provar l'any setanta-vuit, el vam carregar, l'any setanta-nou també el vam carregar, l'any vuitanta el vam carregar al concurs, i ja ens tocava descarregar-lo i l'any vuitanta-u vam aconseguir descarregar-lo i a partir d'aquí vam tindre algun any que vam estar una miqueta així estancats, però que va ser un pas decisiu ja per tornar, *bueno*, per provar el dos de vuit sense folre, vam provar el quatre de vuit amb el pilar, i vam començar a provar proves d'aquestes, quatre de nou sense folre... i vam començar a envalentir-nos una mica, a tirar un passet més.

Del 1981 al 1986, la Colla Vella té el monopoli dels castells de nou en el sentit que era l'única colla que els feia, i hi ha un moment que vosaltres, al concurs del vuitanta-sis, carregueu el quatre de nou amb folre. Podríem dir que a partir d'aquí la colla ja pensa en: ara és el moment d'atacar el tres de nou amb folre?

Sí, Sí. Això està claríssim! Nosaltres ja et dic, vam estar aquells anys, del vuitanta-u al vuitanta-sis, provant castells sense folre perquè és el que ens anava, ens agradava molt, i ens costaven els folres i a partir del concurs del quatre de nou que també el folre el vam fer una mica així... a la *ligera*... vinga va anem a fer, hòstia... vam *machacar* una mica al cap de colla allà mateix al concurs, els que pujaven i alguns més: «Vinga, Bascuñana, vinga, hem de provar el quatre, vinga, hem de provar el quatre». I al final el vam provar i el vam carregar, no? Pràcticament no vam guanyar, però va ser com si haguéssim guanyat, perquè va ser una festa... També una altra... encara que no haguéssim guanyat, va ser un d'aquells concursos que

dius: «*Hosti tu!* No hem guanyat, però com si haguéssim guanyat!». I ho vam celebrar molt! *Bueno* i llavors ja per Santa Úrsula va ser, va ser la hòstia!

Per Santa Úrsula descarregueu, podríem dir per sorpresa, el primer tres de nou amb folre del segle. Com recorda aquella fita?

Sí. Mira. Primer ja que, abans a l'assaig, va ser un assaig una mica, que vam posar quarts, jo anava al pis de quints... i no vam ni arribar ni a pujar. O sigui que vam fer una prova de tres de nou quarts i els que pujaven, els terços, que entenien també i eren grans castellers, i els quarts van dir: «Això ho descarreguem! Està de... està de *puta mare!*». El pis de quints que no vam pujar... «*Bueno*, va... *bueno*, va..., doncs està bé...». I vam pujar així... i per Santa Úrsula, van inclús de sortida, de primera ronda ja vam fer el tres de nou.

En aquella diada feu el tres de nou amb folre, el cinc de vuit, i carregueu el quatre de nou amb folre, que podríem dir que és la primera tripleta, bé, amb un carregat... Aquesta diada va agafar a tothom una mica per sorpresa. La Colla Vella no s'esperava que descarreguéssiu el tres de nou amb folre. Creu que a ells els va afectar massa que ho féssiu?

Home, jo, suposo, suposo, no ho sé... suposo que sí. És que clar, aquesta gran diada no se l'esperava ningú! Nosaltres mateixos, el quatre de nou amb folre, va caure perquè jo crec, que va caure perquè ningú s'ho creia, perquè el quatre de nou amb folre estava per descarregar-lo. El que passa és que mira, el vam carregar i ostres! Vam fer el tres de nou, cinc de vuit, ara, calla! El quatre! I, no s'ho crèiem i *bueno...* carregat i, i, i va faltar la *chispa* aquella per dir: vinga que el *tenim que* descarregar! Sinó, l'haguéssim descarregat! *Bueno*, va caure, però jo suposo que sí. Clar, ells van estar a punt de descarregar-lo pel concurs, baixaven ja els sisens i ja estaven amb els genolls ficats si no me'n recordo malament, estava molt avall... i van caure. O sigui que van estar a punt de descarregar-lo! I descarregar-lo aquí, i de sortida i a primera ronda, jo crec que clar que els va afectar. Crec. Suposo.

La Colla Joves, quan decideix apostar pel tres de nou amb folre?

Bueno, va ser a partir del concurs, va ser. A partir del quatre de nou del concurs que va... *bueno* que va... «Vinga, ara tenim que anar, tenim que anar pel tres! Ara hem

descarregat el quatre, ara tenim que anar pel tres!» i a nosaltres el tres ens sortia bastant bé, com sempre... el tres de vuit i el tres de nou els fem bastant bé, sempre hem tingut molta confiança, i, i a partir d'aquí van decidir que... «Vinga! El tres de nou per Santa Úrsula!». Com que érem una mica així embalats... (riu)

Al veure que la Colla Vella quasi que el descarrega al concurs, que ja sortien sisens, potser allà vau veure que potser no era tan complicat descarregar-lo, que si fèieu les coses com tocava, potser el podíeu descarregar...

Sempre diem: «Si el fan els altres, el podem fer nosaltres també!». Bé. Per això mateix dic *bueno*... i després de fer el quatre de nou, ja t'ho he dit, no? Els ànims i «Vinga, a pel tres!» i sí, sí... i després del concurs que no sé si va ser un parell de setmanes abans... i ja et dic, vam fer un assaig que va sortir molt bé, el folre va sortir bé, els terços, quarts... van agafar la mida i vinga, i som-hi!

Hi havia molta més gent a assaig els dies abans?

Sí, però no et creguis, nosaltres en aquella època tampoc érem tanta gent, les colles en sí... no hi havia l'aglomeració de gent que hi ha ara. A l'igual, el dia amb menys gent de l'any com ara era una Santa Úrsula, un assaig d'abans. *A tope*, no? No érem com ara cinc-cents, ni molt menys! Érem sempre una mitja, mitjana de cent cinquanta, dos-cents, quan hi havia una diada important... no més.

Després de guanyar els concursos del 1988, 1990 i 1992, podríem dir que és una època gloriosa de regnat de la Colla Joves?

Sí. Evidentment. Aquesta època va ser guanyar tres concursos seguits, va ser, *bueno*... el que passa és que ens va *atrasar* molt el quatre de nou. Pensa que des del que el vam carregar el vuitanta-sis, no el vam descarregar fins al concurs del noranta-dos. I això ens va *atrasar* un munt, perquè no ens deixava mirar més enllà, més enllà, no? Quan pensaves un altre castell... hòstia, tu! Et falta el quatre de nou, i sempre el quatre de nou el tenim aquí al cap i no hi ha manera, no? Però, clar, però el concurs del vuitanta-vuit, noranta, noranta-dos... van ser uns anys per la Colla Joves que vam fer tota la gamma.

Per què creu que el 1986, a la primera, aconseguíu descarregar el tres de nou amb folre si d'ençà que la Vella el carrega el 1982 no s'havia pogut descarregar?

El tres de nou? Home, nosaltres no el vam provar mai. Va ser el primer intent i a la primera el descarregàvem. Sembla que haguéssim anat darrere del tres de nou... però no, va ser l'any que *bueno*, inclús intentes el quatre de nou, el carregues, i anem a intentar el tres de nou, sí, va ser així, i a la primera va sortir i no sé, per això, jo crec que ningú s'ho esperava no?

I quina diferència creu que hi havia entre el tres de nou amb folre de la Vella i el vostre? Preparació? Alguna cosa tècnica dels castellers?

Jo crec que seria tècnica de castellers perquè el folre de la Vella, si no recordo malament, com el nostre que vam fer, eren dos folres que estaven molt bé. No va caure cap castell pel folre. A més a més, al tres de nou, al folre, hi ficaven crosses i en el quatre de nou ficaven allò tipus "guillotines". No anaven crosses. El folre és totalment diferent. I el tres de nou amb folre el van agafar molt bé, per això et dic que el vam provar aquí a l'assaig amb crosses, en canvi, l'altre, amb "guillotines", sota l'aixella, de braç a braç i tira amunt... Era molt diferent, per això jo crec que hi havia més dificultat per l'assumpte del folre, que es va saber agafar millor.

Entre el quatre de nou descarregat per la Vella el 1981 i el tres de nou amb folre carregat per ells el 1982 i descarregat per vosaltres el 1986... creu que el vostre tres de nou va marcar un punt d'inflexió en el món casteller?

Home, jo crec que sí... A veure... el que passa és que *bueno*, d'allí fins a la gamma extra doncs van passar fins a l'any 93... però *bueno*, tot té el seu pas. O sigui tot té, fins al final doncs, mica en mica el món dels castells va pujant, va vindre més gent, molt més de jovent, la incorporació de la dona al món dels castells... van ser un munt de coses que al final va ser que de mica en mica s'anés millorant tot, els assajos, tema local social que abans no n'hi havia, i de mica en mica doncs això vas pujant, però clar, d'un tres de nou a l'altre, ells tenien el seu tres de nou, el seu tres de vuit diguéssim, nosaltres teníem el nostre... nosaltres vam baixar, va haver-hi un any que vam baixar tot un pom de dalt fins a pis de quarts i pis de terços, si tu mires

la fotografia del tres de nou veuràs que... ja hi havia, ja hi havia categoria, i amb tot el que hi havia a segons, terços, tot va baixar de dalt, no? Vam baixar un, un es diu allò de... d'una... com es digui, de jovent impecable, no? Amb molta categoria, ja experiència de dalt, pisos superiors i *bueno*, per això vam fer el tres de nou.

Actualment, com veu la Colla Joves? On creu que pot arribar a curt i a llarg termini?

La colla en aquests moments està millor que mai. I és així, com t'ho dic. Millor que mai. A nivell social, a nivell de gent, a nivell de ganes, motivació per fer coses... Ja l'any passat, *bueno*, aquest any ja hem fet, hem provat el tres de deu, no ha sortit... no ha sortit, però s'ha començat a donar el pas que si continuem en aquesta línia jo crec que l'any que ve aixecarem la mà del tres de deu segur, seguríssim! Però clar, hem de mantenir la il·lusió, mantenir a veure la directiva de si segueix, el cap de colla... hi ha un munt de coses. Però la Colla Joves jo actualment la veig millor que mai.

Francesc Montserrat i Retamal, "Xesco"

Com es troba la Colla Joves als anys vuitanta?

Són anys de pujança, eh? De fet, veníem... l'any vuitanta havíem guanyat el concurs amb el cinc de vuit carregat i el vuitanta-u va ser la Santa Úrsula del quatre de nou de la Vella i el cinc de vuit nostre, no? Que representaven els primers del segle XX. I allò l'únic que feia era anar augmentant, força tresos de vuit pel que era l'època... vam arribar abans al cinc de vuit que al dos de vuit amb folre. El tema folre era una mica delicat aquí a la colla en aquella època. Faltava com una miqueta de, de... no sé si atreviment o què, però faltava aquest punt i el fet és que ens vam atrevir abans a provar el quatre de nou net el vuitanta-tres que no pas el folrat, no? I a partir d'aquí va anar sent una evolució fins que la colla es va plantar a anar pel quatre de nou amb folre el vuitanta-cinc, vuitanta-sis, i una cosa va portar l'altra. El que sí, que fins i tot penso, que per nosaltres va ser una sorpresa el tres de nou, eh?

Quan podríem dir que la colla fa un canvi de xip i diu «ara és el moment d'apretar una mica més»?

Bueno, jo crec que es van ajuntar moltes coses. Ja, va haver... guanyar un concurs comporta una entrada de gent, sí, això és automàtic, o fer molt bona temporada com va passar també el vuitanta-u, el fet del cinc de vuit, tot això fa que s'arrossegui molta gent, no? El vuitanta-dos, a més, va haver el concurs aquell polèmic, que si el quatre de vuit amb el pilar, que si sí, que si no... allò va crear també encara, que molta gent encara s'hi aboqués més amb la colla, no? Jo crec que entre això i el fet que es va donar la circumstància de què es va ajuntar tota una generació de gent, no? De gent molt jove, que havia mamat de l'experiència dels veterans, però que evidentment no havien arribat a aquest nivell i que hi havia molta fam, no? Molta gana. I de fet alguns encara fan castells avui, no? Jo crec que això va ser fonamental, no? Es va ajuntar una sèrie de *cracks* realment que anaven dalt d'aquells castells que afortunadament han durat molts anys, no? I, i una empenta per part de la resta de la colla, no sé, penso que van ser uns anys, en què érem *hosti*, especialment valents, saps? Ens crèiem que podíem fer, que podíem fer moltes coses.

I els assajos previs a Santa Úrsula de 1986? Hi va haver un repunt de gent?

Sí. Sí. Jo justament d'aquella temporada te'n puc parlar poc perquè a més estava fent la mili i... jo arribo al concurs de permís, i arribo, en principi no tenia ni idea del que anàvem a fer, eh? Perquè llavors tampoc era com els *whatsapps* d'ara, no? I... arribo, fem l'actuació que estàvem fent fins al moment, i en un moment donat *bueno*, doncs això, la Colla Vella va al davant i... bona part fins i tot de la canalla, que demana el quatre de nou, perquè si carreguem el quatre de nou ens posem davant. I vam dir: doncs hòstia, doncs si ho demanen sobretot els més joves, doncs endavant. I és, és un fet que no sé, *bueno*... s'ha fet força famós, no sé si us ha arribat a vosaltres o no, la famosa alineació, preparació del castell a la sorra de la plaça de toros, no? D'això... jo, jo en dono fe, perquè jo estava allà i ho vaig veure, de fet a mi, estant allà ajupit, el "Bascu", el Ramon Barrufet, que en pau descansi, i més gent que portaven folre, doncs ens anaven preguntant, no? A mi per exemple: «Montserrat! Tu on anaves a Vilafranca al quatre?», «Doncs jo anava de segones a dalt al folre», «Doncs vas igual aquí també» i anaven fent així, anaven... es va muntar allà, i el vam carregar, es va obligar que gent de la Vella, que n'hi havia molts que marxaven, perquè donaven per guanyat el concurs, van tornar i llavors

vam carregar el, el... tres. Jo me'n torno a Madrid a la "mili" i, *bueno*... Aquell dia allà al concurs em diuen que, als assajos, s'havia fet algun assaig de tres, que no havia anat gens bé, *vale*? Estem parlant de quinze dies abans, una cosa així. Per tant, jo quan torno, ja torno per Santa Úrsula, el dia de l'actuació. I, arribo a l'alçada del Pati que la colla ja està sortint cap a l'actuació i, i el company meu que anava a primeres mans em veu i em diu: «Montserrat! Sortim de tres i el descarregarem, i vas darrere meu!». D'això me'n recordaré tota la vida. I jo: hòstia, de tres... *vale*, *bueno*, doncs de tres. És el que et deia abans, no? T'enganxa amb vint-i-cinc anys, que t'ho creus tot i, i amb moltes ganes, no? Va ser així. Sé que als assajos, perquè això ens ho van explicar, es va fer un assaig a la vigília, aquell divendres, i que es va posar quarts, quarts i evidentment no tot el folre, no? I això Salvador i tota la gent que anava aquell dia encara ho expliquen ara. Era un tema de sensacions. Ells es van veure, es van veure bé. Van tenir la sensació que si l'agafàvem així, doncs podia anar bé, no? I així va ser, sí, sí. Així va anar.

Segurament la preparació d'un tres de nou d'abans amb un d'ara no té res a veure...

No té res a veure. Compta que jo no havia pujat mai al folre al tres de nou i el quatre, les vegades que l'havíem provat, ens havia caigut. Aleshores fins i tot amb el dia del tres, jo havia d'anar a segones mans al folre, quan som a plaça fem un... primer desmuntem un peu i el company que anava darrere meu d'escaleta, abans del segon intent, em diu: «*Hòsti*, quedaràs molt baix si vas aquí. Què et sembla si jo passo davant teu i tu fas d'escaleta?». I sí, sí. Vam canviar allà mateix, a la plaça, amb la pinya tancada. Això ara, avui en dia, és impensable! A més que et foten una bronca de tres parells de nassos. *Bueno*, anava una mica així, no? Però també forma part d'això que et dic de la confiança, no? No hi havia la tècnica que hi ha ara, sobretot per la gent que puja al folre, però *hòsti*, no sé, es van ajuntar moltes coses, i una d'elles era aquesta confiança, no? El fet aquest, no? El company: «Sortirem de tres i el descarregarem». El tres de nou ara, se n'han vist molts, i pots pensar, *bueno* doncs mira, no tenim problemes amb aquest castell i el farem fàcil, no? Però aleshores no sabíem què passaria i, la realitat és que... a més jo, com vaig fer d'escaleta al final, del pilar de l'enxaneta, clar, quan jo m'aixeco, que ja ha passat tothom per damunt meu, clar, quan m'aixeco ja estan els dosos col·locats. Per mi,

va ser una cosa que va anar molt de pressa. Li anava dient al company: «Jordi, que el carreguem! Jordi que el carreguem!», i després: «Jordi, que el descarreguem! Jordi, que el descarreguem!». Vull dir... tinc un record d'anar tot, tot, tot molt de pressa, molt de pressa i relativament fàcil.

Aquesta confiança que hi havia, podem parlar de què tot es va alinear una mica, amb un punt de sort potser?

Es va alinear tot (riu). Primer, vam sortir primers, *vale*? Perquè és el que deies tu, la Vella ens el va ensenyar pel concurs, vull dir, sortien sisens si no recordo malament. Fins i tot en el pòster hi ha un detall, es veu que el fotògraf, el Pere Català, es veu en el balcó just de davant nostre amb la càmera, que aquell home, ell estava preparat per fer la foto del tres de nou de la Colla Vella perquè el que tenia a més bona distància, no? Aleshores, anem i el fem nosaltres just davant del balcó, no? Aleshores, clar, la foto ja no queda igual. I clar, ens va tocar sortir a naltros. Vam sortir amb el tres i el vam descarregar. Després tot va anar rodat perquè darrere vam fer el cinc de vuit i per acabar vam carregar el quatre de nou, que l'havíem carregat el primer feia quinze dies. Clar, en aquell moment va ser el primer tres de nou del segle descarregat, la primera tripleta tot i que el quatre quedés en carregat i, per tant, la millor actuació del segle. Clar. Allò va ser una bomba! Compta que la Colla Vella, el castell més difícil que va fer aquell dia va ser el cinc de vuit carregat, que va ser el més "fàcil" nostre descarregat, vull dir, un dia realment molt, molt, molt important. És un clic. És la culminació d'això que et deia, dels anys vuitanta, és la culminació, el que dona el gir a la colla, que va durar uns anys.

Quines sensacions recorda d'aquell dia a plaça?

Bueno, és que és increïble, o sigui, és una cosa increïble. Compta que, és que, no ens hi havíem enfrontat mai a aquell castell i només l'havia carregat la Colla Vella, era, era, era, era el *no va más*. Era el monstre, no, vull dir, hòstia. Era el mite, era un mite! Aleshores descarregar allò, a la primera, sent nosaltres, que tal com havien anat els assajos... és indescriptible, no, no... és indescriptible. De veritat, vull dir, jo penso que, a nivell personal, eh? L'única cosa que s'hi sembla a lo d'aquell dia va ser el tres de nou net de l'any 2019, no? A veure, s'assembla... Aquesta explosió tant, tant bèstia. Va ser molt fort, molt fort, molt fort. Compta que a més, jo recordo el

meu pare, que estava a la plaça mirant els castells, i em diu: «Nen, això ja veurem si ho tornarem a veure, eh?» Mira tu el que ha plogut, no? I el que s'ha fet. Realment molt fort.

Això va suposar un clic a la colla, l'inici també d'uns anys prou bons. Creu que aquest va ser el punt clau, el *pam*: ara sí que comença una nova època per la nostra colla?

Sí. Jo crec que sí. Crec que sí i també et dic que ara, amb la perspectiva dels anys, compta que al vuitanta-sis va ser això, al vuitanta-vuit guanyem el concurs, al noranta guanyem el concurs i al noranta-dos guanyem el concurs. Però clar, el castell *tope* era el tres de nou, el castell *tope* que teníem nosaltres, no? I... jo crec que ens vam quedar curts allà, que potser vam viure molt del tres de nou aquells anys i fer un pas més costava i... jo crec que sí va ser una mica una arma de doble full, perquè érem gairebé qui dominàvem aquest castell, el quatre de nou ens va costar descarregar-lo sis anys encara, i en bona part jo crec que tot lo bo que va tenir a la vegada va ser una llosa també de pensar que el tres de nou, no és que pensessis que a partir del tres de nou ja estava i ja ho havies fet tot, no és així, però clar, el tres de nou el fèiem a Sant Fèlix, a la Bisbal, al concurs, i ens donava el *tope*, no?

Segurament també perquè clar, les altres colles tampoc acabaven d'*apretar* del tot i si tu amb el tres de nou et mantens aquí dalt guanyant els concursos, tampoc tens aquest plus com de rivalitat o d'haver de fer alguna cosa més, oi?

Sí, sí, això era la mentalitat que hi havia en aquella època també, eh? El fet aquest de què ara fas castells per tu evidentment i, en el cas de la rivalitat, evidentment per superar o per anar davant dels rivals, no? En aquella època també, però *l'apretada* no era tan bèstia, *l'apretada* venia gairebé només, per una banda. Vilafranca també, però Vilafranca justament quan es va voler enfrontar i anar pel dos de nou ja el noranta-dos i el tema de què si el quatre valia més que el tres... ells no van fer el dos i nosaltres ademés vam fer el tres i el quatre, val? L'any següent ja hi vam anar a pel dos de nou, sí? Però *bueno*, possiblement, possiblement, eh? Això no ho sé, possiblement podríem haver fet alguna proveta, alguna cosa abans durant aquells anys, no? Però *bueno*. Jo tampoc... venia molt... a les actuacions importants, als

assajos importants, però no tant com aquests últims anys, que encara estic més implicat.

Com veu a la colla ara mateix?

Molt bé. Molt bé. Molt bé. I crec que a més que aquest any que hem acabat ara, aquesta temporada, ens ha faltat un punt de, ens ha faltat un punt de sort. Ha faltat un puntet. Perquè penso que encara podríem haver fet alguna cosa més, no? Alguna cosa més em refereixo a poder descarregar el dos net, haver pogut descarregar el cinc abans fins i tot, i algun quatre més, no? Per *lo demès* és allò, pràcticament, què més voldries? El tema del tres de deu. *Bueno*. Jo personalment crec que vam arribar una mica tard, però jo crec que és un castell que ara, la colla, sí que se'l pot plantejar seriosament. Penso que ho vam demostrar, es va demostrar sobretot als assajos previs, la mentalitat de la gent és diferent a la de fa anys i s'ha donat una situació per mi molt, molt, molt important aquests dos últims anys, que és l'entrada massiva de gent molt jove, molt jove vull dir extraordinàriament jove, potser han entrat cinquanta "nanos" d'entre quinze i divuit anys. Això és brutal, penso, ja no és pel futur de la colla, és el present, perquè aquest any la meitat han anat al folre, en llocs de compromís de la pinya... vull dir que és gent que han entrat al dos-cents per cent... La immensa majoria són familiars de gent de la colla, o fills, o néts, o nebots, cosins entre ells... que això per si sol no, no, no significa més, perquè hi ha molta gent que és familiar de gent de la colla que no ve a la colla, o que ve i tal, però el grau d'implicació que, que fins i tot aquell punt d'identitat de la colla... jo penso que han entrat molt, molt a sac amb això i... per mi, especialment ha sigut molt important aquests dos últims anys i crec que bona part de l'èxit és això. Tens gent a l'assaig, és gent que fidelitza molt, passes de tenir uns assajos molt discrets a, si aquests nanos en comptes d'anar-se'n de *farra* els divendres a les deu de la nit... *bueno* doncs ara se'n van a la una, però abans, de les deu a la una estan aquí i tens cinquanta, seixanta, setanta "nanos" que fidelitzen. Per mi ha sigut molt important. Jo a la colla la veig molt bé... a veure aquest any que ve però... Jo aspiraria... jo aspiro a tot, eh? Una altra cosa... afortunadament per la colla jo no soc el cap de colla (riu).

Quin castell dels anys vuitanta creu que va marcar una evolució del món casteller?

Dels vuitanta seria el tres de nou. Està clar. Però a cavall, després, el noranta-tres, jo crec que és el dos de nou que van carregar els Minyons de Terrassa, allò és... és un altre salt perquè tot això de folre, manilles i tal..., però clar, als anys vuitanta, era el tres de nou. A veure, obviant... hi ha l'actuació de Santa Úrsula del vuitanta-u, amb el quatre de nou de la Colla Vella i el cinc de vuit nostre... evidentment fas una "esgarrapadeta" al segle XIX, no? I una cosa porta a l'altra, però el tres de nou, és que era, era un comentari que senties moltes vegades, no? «El quatre de nou sí que es veurà, sí, el quatre de nou sí, però el tres, el tres... ja ho veurem, el tres, potser el veurem provar!» I ara, el tres de nou te'l fan colles que, *bueno*, que ni existien ni es podia imaginar que existirien mai, no? Jo crec que el tres de nou va ser el castell dels anys vuitanta, sens dubte.

Julià Bascuñana Quirós, "Bascu"

Com es trobava la Colla Joves a inicis dels anys vuitanta?

Home, a inicis dels anys vuitanta, la colla, anava bé, normalment anava fent les coses, *paulatinament*, encara es feien castells de vuit, es feien "castellets", amb tres de vuit, i això, fins a arribar diguéssim al punt àlgid que va començar per allà a l'any vuitanta-sis, millor dit, el vuitanta-cinc ja es va provar el castell de nou, el quatre de nou amb folre, que vam pujar fins a dosos i el vam tornar a desmuntar perquè no el vam veure adequat, per això. Vull dir que no vam caure, vull dir que no vam caure d'aquest castell i el van tornar a desmuntar. Allavòrens, a partir d'allavòrens ja vam començar, el que passa que nosaltres teníem molta feina als assajos, com no teníem per exemple per fer folre, eren dies puntuals que hi havia algo més de gent per intentar d'assajar-lo. És aquest el punt que teníem més fotut. I llavors clar, arriba el vuitanta-sis, i anem amb la il·lusió de fer aquest castell, el tres de vuit s'ha de fer moltes vegades per poder intentar el castell de nou, que si no fas castells de vuit, és com si no fessis res. I llavors arriba el vuitanta-sis i ja vam començar a assajar-lo, a assajar-lo, fins que arriba doncs la diada, la diada forta, perquè la diada forta va ser Santa Úrsula, però és que abans ja havíem anat al concurs de Tarragona, que era un concurs d'iniciativa, diguéssim del concurs aquell, i vam, quan vam... no sé... recordo que vam carregar el dos de vuit, després vam fer no me'n recordo gaire si

era el cinc, *bueno*, la qüestió, que vam dir, «A veure aquí!», carreguem, i fèiem el castell de nou amb folre, aquell quatre de nou... inclús l'amic de la junta, el Ramon Barrufet dic: «Prepara-ho això!», el folre, perquè era l'encarregat del folre i això, i allà mateix a l'arena vam dibuixar el castell i em van dir: «Va, "Bascu", *venga*, va, ja està preparat això!». El president va anunciar el castell, el quatre de nou. Hi havia una colla que ja havia marxat pensant-se que guanyaven el concurs, clar, al veure que nosaltres intentàvem aquell castell... iep! Tornem enrere que això no s'ha acabat aquí! I vam tenir la gran sort naltros de poder-lo carregar, vam caure al descarregar-lo, però *bueno*, aquell va ser el moment àlgid de la colla diguéssim. Aleshores després d'allò va arribar la diada de Santa Úrsula que va ser, llavors, en aquells temps, l'època d'or diguéssim de la nostra colla. Que teníem problemes per assajar tot això, eh? Vull dir que naltros... i aquell mateix dia, o sigui divendres *antes* de Santa Úrsula, va fotre un bon aiguat aquí i fèiem obres i teníem tot descobert i li vaig dir al president de llavòrens, «Escolta, s'ha d'assajar... has de mirar de posar un *toldo*.» I sí, l'Ajuntament ens va posar un *toldo*, però no servia de gran cosa perquè no podíem assajar gaire, però, tot i això, vam assajar una mica el folre, van dir que ja estava bé... Llavors anem cap a la plaça, i aquí hi havia unes escales, estava tot una mica diferent... i vaig fer una mica d'arenga i els hi vaig dir: «Escolta, anem a fer aquest castell i quan el carreguem, respecte a tothom, eh? Que l'hem de descarregar! I *apreteu* que és el moment de descarrega'!!», i molta gent se'n reia i deia: «Va, això és impossible, no?». *Bueno*, i anem a plaça i dit i fet! Van preguntar els de la ràdio: «De què sortireu? Que es pot dir?», «Sí, home, clar que es pot dir, sortirem primers de tres de nou!». Va, llavors ja, aquell *bum, bum*, que... Llavors sortim, el lliguem, hi havia una agulla que es va marejar, que estava una mica..., el vam desfer, el vam tornar a posar, amb una altra persona, i sí, sí, allavòrens fet i dit, carregat i descarregat. Va ser apoteòsic!

El 1981, que descarregueu el cinc de vuit, creu que ja és un pas endavant de la Colla Joves?

Sí home, clar, en aquell temps també era... llavors hi havia com a cap de colla el Jordi Crusells, un bon home i un bon cap de colla, i allavòrens era una cosa que encara... naltros de cinc de vuit era el primer que fèiem llavòrens, també, clar, i llavòrens també era un punt àlgid per nosaltres. Però clar, aquell castell es va

provar, no me'n recordo si un parell de vegades més abans d'arribar, i em penso que el vam tornar... ara no me'n recordo gaire bé, en quin temps el vam descarregar, però sí que va ser un punt per dir... per aixecar la colla. Llavors, vull dir que estàvem bé per fer-lo. Allavòrens, quan fas un castell així, el jovent... un s'ho diu a l'altre, s'animen, i era una persona més que entrava a la colla. Allavòrens es va crear bastant ambient.

El 1982, la Colla Vella carrega el tres de nou amb folre i no es descarrega fins al vuitanta-sis que el descarregueu vosaltres. S'imagina quin podia ser el motiu de per què no es descarrega el castell de nou en tants anys?

Home, això no, no ho puc saber... perquè dintre la Colla Vella no hi estic jo, no hi era, vaja. Sé que eren bons castellers, que eren una gran colla, però clar, en aquells moments, potser amb tindre'l carregat en tenien prou amb això, potser no van trobar la peça exacta per descarregar-lo, perquè en algun camí havien estat a punt de descarregar-lo! Però no el descarregaven. Naltros vam tenir la gran sort de què... fet i desfet el primer dia, és això, el primer dia de provar-lo! Vull dir que li vam agafar una mica la mida a aquell castell perquè després va ser... que cada any es feia.

Al concurs de 1986 descarregueu el primer quatre de nou de la vostra història. Com recordes aquell concurs?

Ui! Molt animat! Tothom va estar molt animat! Llavors allò ja era una exaltació per a nosaltres, clar. Només l'havia carregat la colla, l'altra colla de Valls, i nosaltres *pues* clar, al carregar-lo, allò... i llavòrens els comentaris que hi havia, que era que aquella colla marxava de la plaça pensant-se que ells eren els guanyadors, o sigui, marxaven, ja es desfeien les faixes vull dir, i clar, al fer això van dir: «Ep! Això no s'ha acabat aquí!», i llavòrens passàvem a ser primers, doncs molt bé! Au! A tornar-se a posar la faixa i, llavors ells, precisament, em penso que van fer el tres de nou, però només el van carregar. Vull dir que per naltros va ser una cosa apoteòsica!

La Colla Vella, al concurs, quan tornen a plaça, és quan carreguen el tres de nou amb folre i els hi cau sortint sisens. Vaig parlar amb el "Fede" i amb el "Xesco" i em van dir: «Doncs allí potser naltros ens ho vam començar a creure, vam pensar que aquell castell es podia descarregar.» Podríem dir que

en aquell moment la Colla Joves fa com un clic i diu: ara és el moment, ara hem d'anar pel tres de nou amb folre?

És que naltros vam tenir la sort, en aquell moment teníem els castellers adequats per fer aquell castell. Després, a través del temps vam veure el que hi havia. I eren, i pensa que inclús el tercer castell d'aquest que tres de nou, ja hi vaig fer dos canvis o tres. Perquè hi havia una "canalleta" que no li agradava gaire, no volia pujar, un segon que tampoc estava en condicions de pujar, és a dir, que al cap de tres vegades, tres o quatre vegades, ja hi vam fer algun canvi. Vull dir que en aquells moments naltros teníem les persones ideals per aquells castells. I així va sortir, perquè després aquell castell va durar molts anys fent-lo.

Com a cap de colla, quan decideix que per Santa Úrsula heu de fer el tres de nou?

Home, home... Mira, jo, a partir del vuitanta-cinc ja vaig pensar en aquest castell. Per molt que pensis, a partir del... quan vam fer naltros el quatre de nou amb folre, i vam posar els dosos, tot el pes dalt, l'enxaneta dalt i el vam fer baixar sense caure, allò va ser una demostració que teníem castellers per poder fer aquests castells. El que no teníem era tanta massificació de gent per les pinyes. Això sí que ens faltava. Però per lo de més, estàvem ben preparats.

I la preparació d'aquest castell, del tres de nou amb folre, com va ser?

Ui! *Hasta...* Hi ha anècdotes i tot perquè, una de les vegades, aquí mateix assajant, *antes* d'arribar Santa Úrsula, «Va, cony, *aviam!*», es desfeia, posàvem el folre, pujaven els terços dalt, i ja es desfeia. I jo dic: «*Coi*, què està passant aquí? Ara pujaré jo a veure què passa». Vaig pujar i passava el mateix. I tothom va riure. Una anècdota. *Coi*, el cap de colla va pujar a arreglar-ho i encara va ser pitjor *Bueno*, coses així, però costava molt de portar. Llavorens fèiem el folre a baix solament, la gent apartada, treballàvem el folre a baix, després quan hi havia una mica més de gent posàvem la pinya i no posàvem tot lo folre, pujàvem *menos* gent, però els puntals per poder aguantar el folre, però... i va arribar bastant alt! Vam posar em penso, no estic segur, eh? Cinquens o sisens, sí. Sisens potser vam posar..., però poca cosa. Pujar i baixar. *Bueno*, faltava gent baix. Tenies por perquè si cau... Clar,

el dia de Santa Úrsula és quan et ve més gent. Inclús de fora de Valls, amics, d'altres colles... i vam poder fer la pinya d'aquesta manera, vull dir que allavòrens sí que no hi havia por perquè hi havia una bona pinya a baix.

O sigui, podríem dir que s'intensifica la feina a assaig entre el concurs i Santa Úrsula, no?

No. Ja d'abans, però lo que passa és que clar, del concurs a Santa Úrsula hi havia poc temps també. No donava pas per gaires assajos, però si que ho vam intensificar més. Allavòrens també vam fer llavòrens vam, vam posar primer el tres que el quatre. Vam sortir primer del tres. Però el quatre, el quatre era més fàcil en el sentit que, és més complicat per lligar el quatre, i abans, i d'aquesta manera encara es feia llavors sense crosses. Posaves una persona entremig dels segons, que no hi havia crosses. Ni darrere a baix. O sigui hi havia les crosses soles, que deien inclús que eren les "guillotines". Entesos? Anaven entremig dels dos segons i hi ficàvem com una espècia de crossa, però que no ho era crossa. I *bueno*... i fèiem coses així, vull dir, i vaig pensar que lligar el tres amb crosses i amb tot com si fos de vuit, doncs podia arribar més amunt perquè era *menos* complicat per lligar-lo.

A la diada de Santa Úrsula de 1986 feu la primera tripleta del segle (amb el quatre carregat). Com recordes aquell dia?

Ui. Va durar dies allò. La rivalitat, setmanes va durar! Tothom parlava del mateix. Clar, en aquell temps una diada així no es feia, inclús, perquè... amb el quatre vam caure per l'alegria que teníem, però em penso que l'haguéssim pogut descarregar i tot d'aquella manera, però, va durar, dies i parlant-ne, això i entrevistes aquí i allà, va ser... Avui dia no, perquè avui dia fer allò... el que es fa avui en dia, per dir-ho, és jugar.

Vosaltres feu la tripleta, i la Colla Vella el màxim castell que fa és el cinc de vuit, i carregat. Que vosaltres descarreguéssiu el tres de nou amb folre, creu que els va condicionar massa?

Jo crec que la sortida, clar, al sortir nosaltres, vam tindre l'avantatge de sortir primers, i sempre amb la idea de sortir amb aquell castell, perquè si vas a la plaça i portes preparant el castell tot l'any i això, i no surts d'aquest castell, per què el

proves? Perquè és un castell que en aquell moment et podria caure en qualsevol moment, doncs surt, *punyetero*, de primer castell, no, no, no juguis amb un altre que també pots caure i llavors no pots provar aquell. Clar, vam tindre aquesta idea, jo vaig tindre la idea de sortir primer perquè, i ens veiem capacitats per fer-ho, i va sortir bé. Clar, al sortir naltros primer i veure que el descarregàvem a la primera vegada que el provàvem, i el descarregàvem, ells devien agafar... no ho sé això, li hauries de preguntar a ells, però, els nervis o *lo* que passa a les places que de vegades... i així va ser, vull dir que...

I a partir d'aquí comença, podríem dir, un regnat de la Colla Joves en què, durant un període, el tres de nou va sortint, no?

Sí, sí, el tres de nou va sortint i clar, aquí podríem dir altres coses, que avui parlant d'aquestes coses, però... fèiem coses que els altres no feien. Però sí. I es van deixar de fer moltes coses que es podrien haver fet més aviat.

En relació a la premsa i als mitjans de comunicació, creu que va ser igual d'imparcial el vuitanta-dos que el vuitanta-sis?

Ja... *Bueno*, és que la premsa, segons quines premses, és que, clar, ells tenien molts anys de, de *matxacar* i clar, quan ho feien, semblava que només ho podien fer ells. A l'arribar aquesta colla, fer-li, o sigui, aquesta colla va dir: aquí a Valls farem castells perquè hi ha una altra colla puntera, una colla que l'un per l'altre, la rivalitat, existeix per fer-hi bons castells! I així és, i a Valls és així això. Ha d'haver-hi dues colles per fer castells bons. I clar, la premsa doncs sempre ha estat la Vella, la Vella, la Vella, i naltros sempre hem estat, no dic que ens deixessin de racó, però sempre amb *menos*, però bueno. Ja estàvem acostumats i hem sortit de totes i en sortirem igual, vull dir que...

Actualment com veu a la Colla Joves?

La veig molt bé, però molt. Hi ha una sèrie de jovent molt maco, *bueno*, com que no vinc tant no els conec tant, però vull dir, quan he vingut, maco! Gent i molta gent, amb ganes i molta unitat veig ara. Molta. Vull dir, no em faria res que això tirés molt més endavant encara. Perquè veig a la gent molt maca, però molt.

Quan parlem de somnis, quin castell somia en què la seva colla pugui arribar a fer algun dia?

Home, hi ha dos castells que m'agradarien. Un és el tres de vuit aixecat per sota, i l'altre és el cinc de nou sense folre. Es podria fer, eh? S'ha de *matxacar* molt. Pensa que té molta base. Costa, però si està bé i està gent bona pujant al castell, costa de caure. El que passa és que hi ha tanta gent, que també és una mica perillós, però, tot i això, si es preparés, igual que va sortir el quatre de nou sense folre, sortiria aquest. Perquè hi ha més base. Ara, saber col·locar la gent, però jo per mi és el castell que m'agradaria intentar-lo.

Josep Galofré Mestre

Biografia.

Bé, jo vaig començar amb la colla l'any seixanta-dos. Venia dels Falcons, els Falcons de Vilafranca es van fundar l'any seixanta. I l'any seixanta i seixanta-u vaig fer Falcons i el seixanta-dos em vaig passar ja als Castellers de Vilafranca tot i que el seixanta-u ja havia fet algun "castellet" a la processó del dia 31 amb els castells. Com que anaven un darrere l'altre, doncs ja hi havia fet algun "castellet" amb ells, però, vaja. Des del seixanta-dos fins avui, ja ininterrompudament porto doncs aquí, a la colla. Ja són 62 anys o 63 anys, temporades seguides aquí a la colla. Jo vaig començar doncs com un casteller, al principi de tronc, havia pujat doncs en els concursos de Can Jorba pujava doncs al quatre de set amb l'agulla, al quatre de set, havia fet cinc de sets, tresos de sets, havia fet castells de set quan... als anys, a final dels seixanta i també cap al setanta. Després quan va venir el Domènech de cap de colla, que va estar 20 anys de cap de colla, jo vaig estar doncs amb ell a la tècnica i de cap de pinyes, que llavors no es deia cap de pinyes perquè la cosa no estava tan ben organitzada, doncs potser quinze anys amb ell, doncs fins al noranta-quatre. I a partir de... també era de la junta de la colla. Tots aquells anys on la colla va *tenir que* passar d'una colla petita a una colla gran, que van ser uns anys bastant difícils, jo vaig estar o bé a la junta, o bé a la tècnica, estava ficat dintre del... del *meollo* aquest. Després, quan va venir el Melilla de cap de colla, doncs ell, ell tenia

un cap de pinyes, però jo li quadrava els castells, o sigui em deia: «Quadra els castells!». Cosa que també vaig fer quan el David Miret era cap de colla. O sigui, quan hi havia els castells aquests, allò ja... que els dies eren complicats, quan el cap de pinyes tenia molta feina anant col·locant la gent i tot això, em deien: «Posa't al mig i quadra'l» i jo anava fent. I ara últimament doncs soc un casteller doncs de base, poso peu i faig el que em manen.

Com trobem el món casteller a finals dels setanta i principis dels vuitanta?

Bueno, el, el, els castells a finals dels setanta van agafar una època, especialment doncs finals dels setanta i això, d'una gran rivalitat Valls-Vendrell que va fer créixer una mica doncs el món casteller i tot això venia donat ja dels concursos de Can Jorba els anys seixanta-quatre, seixanta-cinc, seixanta-sis, que allà, si no arriba a ser per allò, jo crec que el món casteller hagués desaparegut perquè ja estava molt, molt, molt malament. Però aquells concursos el van revitalitzar, i després cap a finals dels seixanta, hi va haver la pugna Valls-Vendrell, provocada una miqueta doncs perquè la Vella havia guanyat els tres concursos de Can Jorba i llavors Vilafranca va organitzar al seixanta-vuit, seixanta-nou i setanta el Concurs (Trofeu) Anxaneta de Plata que feien pel dia de Sant Fèlix, que la Vella no va voler venir mai a aquest concurs perquè deia que era, al ser dia feiner no podia anar a un concurs, però hi va haver un d'aquests anys que va caure en diumenge que tampoc van venir i llavors el problema eren les puntuacions i tot això va portar una gran pugna Valls-Vendrell, aquests finals dels seixanta i principis dels setanta, que va culminar amb el concurs de l'any setanta, el famós concurs de l'any setanta a Tarragona, on Vella i Vendrell van fer els mateixos castells, pilar de sis, pilar de set i torre de vuit, el que passa és que uns ho van carregar tot i els altres ho van descarregar i van guanyar els que ho havien descarregat. O sigui, a principis dels setanta hi va haver una, una, una empenta molt forta gràcies a aquesta rivalitat Valls-Vendrell. Després també nosaltres, els de Vilafranca, vam entrar en aquest joc perquè... vam fer el pilar de sis i això ens va portar també uns anys, com a cap de colla Lluís Giménez, bastants bons, que vam guanyar el concurs del setanta-dos. A partir d'aquí doncs la cosa, doncs va estar molt tranquil·la, castellerament parlant, fins ja cap a, cap als vuitanta. Allà hi ha un fet que ho canvia tot que és el vuitanta-u quan es fa el quatre de nou de la Colla Vella.

L'any 1981, la Colla Vella descarrega el primer castell de nou del segle, el quatre de nou amb folre, a la diada de Santa Úrsula. Quines particularitats tenia aquell castell o aquell primer folre de castell de nou del segle?

Bé. Aquell castell, o sigui, tots el vam anar a veure, és clar, jo estava la plaça... pensant una mica doncs què farien, perquè ningú havia vist, dels que érem vius, un castell amb folre, un quatre de nou amb folre. La Vella el va plantejar com una cosa molt lleugera, amb un folre molt lleuger i teníem tots els dubtes de què això es pogués fer. Ara, aquell dia es van alinear tots els astres i els hi va sortir un castell perfecte i el van descarregar. Un castell que portava un folre molt petit, anava sense crosses, era un castell realment el que podríem dir... com si fossin unes manilles, més que un folre. Va ser un espectacle perquè va ser el castell perfecte. Un castell *estupendo!*

L'any següent la Colla Vella carrega el tres de nou amb folre. Quines diferències i quines semblances tenia aquell castell amb el quatre de nou de l'any 1981?

O sigui, hi ha hagut sempre... *aviam*, què és més difícil si el quatre o el tres? Doncs evidentment que si parlem de castells de vuit, el tres és més difícil que el quatre. Quan anem als castells de nou allavòrens això ja es complica una miqueta més perquè el tres, doncs és més fàcil de lligar que un quatre, especialment aquells anys que es començava. El vuitanta-u fan el quatre de nou amb una estructura de folre molt, molt senzilla, però el vuitanta-dos, carreguen el tres de nou, la Vella, ja diria que amb un folre bastant semblant al que es fa ara. O sigui, amb crosses als segons, ja bastant semblant al que es fa ara, i llavòrens aquesta estructura no s'ha variat gaire des d'aleshores fins ara... pujarà un lateral de més o un lateral de menys, un vent més o un vent de menys, però l'estructura, no ha variat, no ha variat gaire, no? En canvi, en el quatre sí. En el quatre, a l'anar sense crosses, era un problema. S'aguantava menys, clar, el motiu és, la raó és que des que es fa el primer el vuitanta-u, la Vella no el torna a descarregar fins deu anys després, fins a l'any noranta-u, i el següent que es descarrega, el descarreguem nosaltres l'any noranta. Amb una diferència gran de la primera i és que nosaltres hi vam posar crosses, que recordo que el Piñas em va venir a trobar i em va dir: «Com t'ho has fet per posar les crosses a dalt del quatre? Perquè a nosaltres no ens hi caben, no les

podem fer!». I el gran d'això va ser poder posar crosses, que nosaltres, els primers que vam provar, de quatres de nou, l'any vuitanta-cinc i vuitanta-sis, els vam provar com la Vella, amb els "guillotines" famoses que anaven, o sigui sense crosses, però després, a partir del vuitanta-set, ja el vam provar amb crosses i vam *lograr* encaixar les crosses a dintre i el vam provar amb crosses. El vam fer, doncs, el primer que vam fer ja anava amb crosses. I quan el vam descarregar també anava amb crosses i ja sempre s'ha fet amb crosses. A partir d'aquí totes les colles el fan amb crosses.

Ara mateix a ningú li passa pel cap no ficar-hi crosses al folre.

No. No, no... Hi ha, hi ha, una qüestió entre el tres i el quatre també que és molt significativa. O sigui, els anys que fa, entre que es descarrega el primer quatre el vuitanta-u i es torna a descarregar el noranta, es fan més, es fan més tresos de nou que no pas quatres de nou. Es descarreguen set o vuit, o sigui, entre descarregar el primer i descarregar el segon quatre de nou es descarreguen set o vuit tresos de nou, cosa que no es descarrega cap quatre de nou. O sigui és una cosa que dius: i per què això? Doncs mira, el tres de nou, que en principi no el fèiem perquè era més difícil doncs va resultar que era més assequible i el descarreguem nosaltres, el descarrega la Vella, el descarrega els Minyons el vuitanta-nou i el descarrega també la Joves, que van ser els primers en descarregar-lo, el vuitanta-sis. En canvi, en el període que va del noranta fins al noranta-quatre, es tornen a fer més quatres de nou. O sigui, hi ha una... es canvia el... o sigui, a la que es descarrega el quatre de nou que fem nosaltres, es tornen a descarregar més quatre de nous. O sigui, per què passa això? Doncs no ho sabem. Nosaltres per exemple, l'any noranta-quatre, que va ser l'últim any del cap de colla Domènec, aquella temporada vam descarregar sis quatres de nou, quan les colles en feien dos, en feien tres... nosaltres en vam fer sis, en canvi, no vam poder amb el tres de nou i feina teníem amb el tres de vuit aquells anys, o sigui, era... per què passa això? Doncs en aquell moment doncs tens la gent més propícia per a cada castell... nosaltres al tres li vam agafar una mania terrible! I es feien quatre, però es feien menys tresos. En aquest període de temps.

Això que dèiem abans, el tres de nou serà un castell que no es descarrega fins al 1986. És a dir, quatre anys sense descarregar el tres de nou i bé... quines causes creu que poden haver-hi perquè aquest castell no es descarregui fins

quatre anys més tard? Clar, el tres de nou ja anava amb crosses. Llavors, quina causa pot haver-hi per no descarregar aquest castell?

Bueno. O sigui... aquest castell, en aquella època, si ens traslladem a aquella època, s'assajava poc. Es sortia a plaça amb els castells molt menys preparats. O sigui el que no és normal és que el quatre de nou de la Vella del vuitanta-u a la primera s'hagués descarregat. En aquella època no era normal que a la primera sortissin els castells. El que passa és que ells el devien, el van preparar molt, hi creien molt i els hi va sortir molt bé, però després, en aquelles èpoques es queia molt. A cada, a cada... sortida d'aquestes diguem-ne de Sant Fèlix, Santa Úrsula, Sant Joan, els concursos, els dies de la colla, tot això, es queia moltíssim, o sigui de cada tres castells en queien dos, o sigui, aquell moment potser se sortia més a carregar el castell i tenir ja el castell fet, que anar a descarregar-lo. Perquè es descarreguessin tenien que passar moltes coses, doncs que aquell dia tot sortís perfecte, que anés bé, perquè amb el tres, és el que diem, o sigui, no va variar la manera de fer-se el tres, però, en canvi, doncs no, no es descarregava, potser no hi havia la confiança o no s'hi creia prou... L'altra qüestió també, el quatre de nou, per què descarregant el primer, després no se'n descarrega cap més fins al cap de deu anys? No és normal això...

Per exemple, el folre de la Vella del 1982, portava un 60% menys de gent que el del 1986 de la Joves. Podríem dir que això també pot ajudar...

Sí. Sí, perquè la Vella el devia fer amb estil una mica com el quatre de nou, poca gent a dalt... que les colles eren més petites, no podies posar tanta gent a dalt perquè tampoc en tenies tanta a baix. I la Joves quan el va fer, com que ja havia vist, quan tu ja has vist moltes vegades com cauen els altres, ja saps de què pequen les coses, doncs *bueno* van anar a fer un folre molt més assegurat amb molta més gent doblant tots els llocs que anaven... o sigui, els tresos de nou després s'han fet tots pràcticament amb dos laterals, tres persones a darrere a la rengla, dos vents, més o menys s'ha anat fent aquesta estructura que és més petita quan es pensa en el tres de deu, llavors dius *bueno*, l'agafarem no pel folre sinó per unes manilles, que hi va *menos* gent, però un tres de nou normal, poc ha variat el que es fa actualment del que va fer l'any vuitanta-sis la Joves.

A més, la Joves, va assajar menys el tres de nou amb folre; li fiquen quarts, s'hi troben bé i a plaça. En canvi, la Vella, que segurament l'havia treballat més, que la setmana abans al concurs li cau quan sortien sisens... segurament la Joves pensa, ara és el nostre moment...

Però això, als castells, es necessita també una mica de força mental, perquè està vist que si tu has fet uns assajos que només has posat quarts i això, no saps si el castell el tens bé o el tens malament, l'únic que pots tenir és molta confiança i tenir una força mental que dius: «No, no, l'hem de fer. Per què? Doncs perquè els altres no el fan i serem els primers». Totes aquestes motivacions, en els castells, juguen molt. Sinó, no s'entén. O sigui, ara actualment doncs nosaltres fem castells, però abans de sortir a plaça ja l'hem descarregat aquí dintre la xarxa, ja l'hem fet tot i ja l'hem fet de cinquanta maneres abans de portar-lo a plaça. Abans feies dos assajos que anaven una miqueta bé i ja sorties al carrer. O sigui, i la Joves ho ha tingut molt això en tota la seva trajectòria, que ha sigut molt de rampellades. De dir: «*Bueno*, ara anem i el fem!». Perquè mentalment s'hi posen tots i hi van, i tenen bons castellers i s'ajunten tots en aquell moment i tots a una van amb una... fan una cosa que hi creuen.

Vostè va dissenyar el folre de la primera torre de nou de la colla. Com va arribar a dissenyar aquell folre i en què es basava la seva idea?

Quan vam començar nosaltres a plantejar fer la torre de nou amb folre i manilles doncs, és clar, ningú tenia experiència ni havia vist mai cap torre de nou amb folre i manilles, ni hi havia cap retrat, no existia, o sigui no s'havia fet mai. L'únic que hi havia com a referència era un dibuix d'un pilar de vuit que està penjat al bar del Coro, d'aquí a Vilafranca, i pel que veies allà i pel que nosaltres crèiem, ens pensàvem que les manilles tenien que ser un grup de persones que poguessin a sobre el folre a ajudar als quarts. O sigui, en principi vam dir: no hem de fer un altre folre més petit a sobre del folre, sinó que les manilles serien una cosa molt més lleugera posada a dalt. I vam partir d'aquesta base. O sigui no farem una altra pinya o un folre més petit per posar-lo a sobre, sinó que les manilles han de ser una altra cosa i el vam plantejar, des del primer moment, d'aquesta manera. O sigui, hi anaven gent que pujaven les mans a dalt, no hi anava contrafort a darrere del terç, no hi anaven crosses, hi anava, diguem-ne, diguem "guillotines" però sense posar el

cap a dintre, o sigui, en totes les proves que vam fer, alguna vegada van posar el cap a dins com a "guillotines", alguna altra vegada s'agafaven entre ells així tots dos, una altra vegada s'agafaven amb els terços de... o sigui, vam anar provant, però sempre amb la mentalitat de què no hi han d'anar crosses i ha de ser una cosa més lleugera. O sigui, quan algú ha fet algun comentari que havien dit que les crosses no hi cabien... no! Nosaltres no ens ho vam plantejar mai posar-hi crosses. No perquè no hi cabessin, no, perquè creïem que unes manilles no havien de portar crosses. Després la cosa va evolucionar. Va faltar també doncs primer de tot, vam voler ser una mica massa agosarats i massa *adelantats* per l'època. Aquests castells no es podien assajar perquè les colles eren molt petites i com a màxim que tu podies fer era una torre de set, podies fer doncs el folre a terra i les manilles a dalt, però poder muntar el peu del, el peu, el folre, les manilles i fer pujar la torre, no ho podíem fer... confiant sempre doncs de què el dia a l'actuació a la plaça, tindríem la gent suficient per poder-lo muntar. O sigui, molt curts d'assaig... La gent no se l'acabava de creure, era un repte que no havia fet ningú, deien: «Ah! Això no es pot fer!», i va faltar molta mentalitat per això. Després, l'any noranta-tres, quan els Minyons van fer, la van carregar, amb crosses, clar, llavors des del meu punt de vista era com si s'hagués substituït una miqueta, allò per nosaltres no eren manilles, era una altra història. Però és clar, si es fa d'aquesta manera, la Vella després l'any següent la descarrega també amb crosses, vam dir: «No, no serem tan altruistes de continuar fent-la sense...», i vam posar-hi doncs crosses i també la vam fer, o sigui... Jo continuo dient que la verdadera torre de nou amb folre i manilles encara no s'ha fet, perquè el que s'ha fet és una cosa que no eren les manilles que considerem nosaltres que tenien de ser les manilles. Que és possible? Segur que sí, perquè s'ha fet sense manilles, per tant, es podria fer, el que passa que, si ara la provessis, segur que la faries amb el sistema que la provàvem nosaltres, perquè es treballa més, està més assajada, els castellers que pugen són més tècnics... tot. Ha canviat molt el món dels castells. O sigui, el compromís que hi ha actualment a les colles i el que hi havia llavors és totalment diferent. Llavors els castellers venien a assaig, però si un dia no venien no passava res, i ara, ara doncs la gent està compromesa, la gent està més preparada, la gent el que no corre fa escalada, i el que no fa escalada fa trials... tothom té una preparació física molt important, cosa que abans no passava amb els castells.

I un castell de nou amb folre, per vostè quins són els pilars bàsics que sí o sí ha de tenir? O sigui, veient els models del quatre de nou amb folre del 1981, del tres de nou després... quines són les posicions que ha de tenir un folre?

Home! El folre, el que per mi és més important és, primer de tot, la distribució del peu. O sigui, els del folre han de treballar còmodes. O sigui, en el folre normalment hi ha, el que són les rengles i el que són les rengles dels vents, que estan molt ben definides i tu saps que aniràs a sobre d'aquell, perquè tots estan ben alineats... Però quan anem cap als formatgets, allà als formatgets ja, la cosa ja no està tan ben definida i la gent que va de crossa, els que van de laterals, que va *aixíns*... necessiten estar molt ben col·locats, per poder fer bé la seva feina. O sigui, jo crec que és molt important tenir l'estructura del peu perquè les crosses puguin treballar bé, perquè els que van de contrafort puguin treballar bé per mantenir la mida del castell. Si això no funciona bé, si això no està ben lligat, ja malament. Això ja, ja no anirà bé. O sigui, per mi, és treballar tot això. El que és aquest primer cercle de crosses i contraforts, que puguin quedar-se allí. I per això, perquè estiguin ben situats, ha d'estar molt ben posat /o de sota, el que és el peu.

Com eren els assajos de fa quaranta anys respecte dels actuals? I la preparació dels castellers?

Home, els assajos eren molt diferents al que és ara. O sigui, s'assajava poc, fa quaranta anys es devia assajar un dia a la setmana i encara doncs no hi érem tots, perquè... «Qui falta avui? Qui ha vingut? Qui no vindrà?» Un marxava de vacances i es passava mig estiu de vacances, i venia aquí a vigílies de la Festa Major, o sigui, la gent no es preparava de gimnàs... era molt diferent. En canvi, ara, al casteller, especialment al casteller de tronc, se li exigeix un compromís perquè s'ha de comprometre per tota la temporada, a venir a tots els assajos, són tres dies a la setmana que es fa assaig, i... gràcies a això s'ha tirat endavant. O sigui nosaltres vam ser els primers en fer tres dies a la setmana i també fèiem els castells més grossos perquè assajàvem més. Després mica en mica tothom s'hi ha anat afegint a aquest sistema de treball. Jo diria que els primers que van canviar una miqueta la manera d'assajar van ser els Minyons de Terrassa, que van sortir, en un altre context, i van ser els primers que van fer, que van fer servir doncs uns aparells ja per treballar la propiocepció, unes plataformes que bellugaven, que feies el castell

sobre la plataforma per acostumar-te... van introduir una sèrie de coses que nosaltres ens hi vam anar afegint també i mica en mica doncs es va tecnificar molt més tot el que és el fet de fer castells. Jo crec que amb això els Minyons van ser una mica els que van avançar-se a tota aquesta tècnica. Doncs ara, doncs si abans sorties a plaça a fer un castell de nou que havies fet no sé... deu assajos bons, ara surts que n'has fet cinquanta d'assajos bons d'aquell castell. Perquè es fan tres dies a la setmana, es comencen les temporades molt més aviat d'assajos, està molt més treballat. Es treballa la canalla per una banda, o sigui és... no té cap comparació de quaranta anys endarrere amb els assajos actuals.

Principalment, quines són les diferències entre els folres dels anys vuitanta respecte dels actuals?

Bueno. La diferència dels folres jo diria que no, no... o sigui quant a la composició de la gent del folre no ha variat massa, tret del quatre que és... sense crosses o amb crosses, després una vegada s'ha fet amb crosses, continua estant tot igual. I amb el tres de nou també, o sigui, dels anys vuitanta amb ara no hi ha diferència en la manera de fer els folres. El que hi ha diferència és la manera, amb la quantitat de gent que tens als assajos, amb la quantitat de vegades que ho pots provar, a tot això, però vull dir, els folres es fan de la mateixa manera. Jo recordo que ja, quan nosaltres començàvem a fer folres doncs... i el que estan fent ara és igual, o sigui, no... l'únic que la gent en sap més, la gent té més pràctica, a la colla hi ha més gent, ho pots fer més vegades l'any, abans aquests castells els feies molt poques vegades l'any perquè tenies poca gent, i ara es pot fer molt més això. Però, però vull dir, el que és el folre, la composició del folre, les posicions de la gent, no ha variat massa des dels anys vuitanta fins a l'actualitat. En els castells de tres i quatre de nou.

Suposo que la preparació física de la gent que puja al folre també influeix no?

Sí. Sí. Sí, el que és la composició no ha variat, el que ha variat és la manera d'assajar-ho, que ho pots fer més. Aquí tenim les barres, quan hi ha poca gent, aquí hem fet folres i hem fet manilles a les barres. Doncs mig castell fet a les barres, el que estem dient, des de principis de temporada es fan folres, cada assaig. Nosaltres aquest any, potser hem fet de tresos de nou sencers aquí a assaig, potser n'hem fet

quinze, no sé. Molts. Per què? Doncs estàs preparant el tres de deu i has de fer el tres de nou. I surts a plaça i el tres de nou ja és un castell que dius: «*Bueno*, veniu, eh?». Oh! Però el tres de nou és un castell que no enganxa, perquè ja el tens molt per la mà. I els folres tenen això. La gent puja, sap on va, sap, se sap sincronitzar una mica. Això sí que s'ha variat molt, sincronitzar una miqueta la manera de pujar, que tots arribin alhora, que no s'adelantin uns a..., jo recordo que quan jo feia de cap de pinyes i fèiem els primers castells de nou, feia baixar la gent del folre, allò de dir, veia les crosses que pujaven i ningú havia dit «Crosses amunt!» i llavors en comptes d'uns sí uns no, deia: «Baixeu tots i quan ho torni a dir podreu pujar», o sigui aquesta disciplina de fer les coses en el temps que toca, això és molt important per... i això potser es fa millor que es feia abans. O sigui, que la gent sàpiga el moment que ha de pujar, com ha de pujar i on s'ha de posar.

Per vostè quin castell va ser el que va marcar un abans i un després del món casteller dels anys vuitanta?

Per mi, el quatre de nou del vuitanta-u. El quatre de nou amb folre del vuitanta-u.

Per què creus que va ser el castell que...

Primer de tot perquè era el primer castell de nou. I, en segon lloc, perquè no se l'esperava. O sigui va ser, va ser un canvi brutal, o sigui, passar de castells de vuit grossos, ja es feia el cinc de vuit... a passar a un castell que ni pensàvem, o sigui, aquell va ser, per mi, el canvi, el que va esperonar a totes les colles a fer un pas endavant.

Com veu el món casteller ara, en el present? I en un futur? Fins on es pot arribar? Quines construccions són les que estem més a prop d'aconseguir?

Hi havia un dubte de què passaria després del *parón* de la pandèmia, la majoria de colles l'hem superat bé, estem a un nivell de què potser no ens ho pensàvem que estaríem a tan bon nivell... jo crec que estem en un bon moment, el futur el veig esperançador i queden moltes coses per fer, o sigui, encara. O sigui s'han de descarregar els tresos de nou, sense folre, s'ha de descarregar la torre de nou amb folre, s'ha de descarregar el pilar de nou amb folre, manilles i puntals i, jo crec que s'insistirà també cap a la torre de deu. I, no sé si ens atrevirem a fer tresos de deu ja

traient les manilles. O sigui, de camp per córrer n'hi ha. Amb els castells nets jo crec que s'evolucionarà més degut a què necessites menys gent per preparar-los, la utilització de la xarxa també fa que puguis fer moltes més proves de les que feies abans amb menys risc, perquè la xarxa treu una mica de risc, o sigui que jo veig que hi ha molt de camp per córrer encara i que no hem arribat, doncs, al límit de tot el que es pot fer.

I pel que fa a la salut del món casteller, no tant de construccions?

Jo et diria que... o sigui, les colles de meitat en amunt, tenen bona salut. Potser les que han patit més són les colles més petites doncs que, aquest *parón* de la pandèmia els ha fumut més i els ha deixat, i els hi costa més tornar a engegar, però jo diria que el món dels castells té bona salut i continuarà endavant, o sigui, amb gent a dalt. Jo no et podria dir ara si hi ha més colles o amb menys colles que abans de la pandèmia, no ho sé, no ho he comptat, però jo crec que té bona salut i camp per córrer.

Eloi Miralles Figueres

Quina situació viu el món casteller a principis dels anys setanta i principis dels vuitanta?

Bé, hem de tenir en compte que fins a finals dels anys seixanta del segle passat, el món casteller doncs, amb els seus alts i baixos, havia viscut èpoques més bones o més dolentes, però sempre amb un màxim de quatres de vuit i algun tres de vuit més escàs de tant en tant. Hem de tenir en compte que fins a l'any seixanta-nou només s'havia descarregat un únic tres de vuit, l'any cinquanta-u pels Nens del Vendrell, i amb els concursos de Can Jorba a Barcelona, la rivalitat entre les dues colles, Vella de Valls i Nens del Vendrell, es va anar accentuant. Només va faltar que el "Pep de la Llet", l'any seixanta-vuit, anunciés que provarien el dos de vuit, que diuen a Valls, la torre de vuit, per Santa Úrsula, perquè les coses es posessin doncs, a adquirir un altre grau. Aquell intent de torre de vuit que no va reeixir, per molt poc, doncs va posar de manifest que era un castell que era més que probable, possible. Llavors va venir l'any següent, els Nens del Vendrell, a l'empara del pilar

de sis que tenien ben consolidat, van arribar a descarregar el pilar de set amb folre i això, de cara al concurs de l'any setanta a Tarragona, que va, es va reprendre després d'uns anys en què després dels concursos de Can Jorba només hi havia el concurs de l'Anxaneta de Plata aquí a Vilafranca, però en el qual no hi participaven els de la Vella de Valls per disconformitat amb les bases, es va aconseguir, el Patronat de Castells de Tarragona, que hi anessin totes les colles l'any setanta. Allavòrens, és clar, els Nens del Vendrell tenien el trumfo del pilar de set amb folre. I la Vella havia de tornar a reprendre la cursa cap a la torre de vuit. I la van arribar a carregar, però aquí ningú es pensava que els del... o molt poca gent es pensava que els Nens del Vendrell poguessin arribar a descarregar-la i es van emportar el concurs. Això, a partir d'aquí hi va haver un moment, doncs no d'impàs, perquè es van anar fent algunes torres de vuit de tant en tant, la van descarregar tant la Vella de Valls, nosaltres també, els de Vilafranca... i no es passava d'aquí durant la dècada dels anys setanta. Hi havia la punta de llança de l'Àngel Batet, un terç dels castells de vuit de la Colla Vella de Valls, que sempre insistia que s'havia d'anar a pel quatre de nou i "menjava el coco" als dirigents de la Colla Vella. Se'n va sortir de què a partir de l'any vuitanta, vuitanta-u se'l plantejessin i per Santa Úrsula del vuitanta-u van descarregar, a la primera, un quatre de nou amb folre, diríem una mica atípic, perquè no hi havia crosses als segons. Hi posaven una espècie de reforços, que posaven el coll per sota dels braços entrecreuat, que, d'una manera així no pejorativa, però simpàtica, se'n van dir les "guillotines". Després, l'any següent, un cop aconseguit el quatre, va arribar el torn del tres. Jo recordo que vaig anar a un assaig de la Colla Vella del tres de nou, que el feien a l'antic local que tenien al carrer de l'Església de Valls, allà hi havia un pati bastant "reduït", però que permetia fer uns assajos diríem més o menys assequibles. Hi havia com uns esglaons d'una falsa escala que havia estat inutilitzada i jo em vaig posar, recordo, a l'últim d'aquesta quatre o cinc esglaons que hi havia i vaig poder veure com muntaven la pinya. Com que jo era més o menys amic de molta gent de la Colla Vella ningú em va fer baixar, però des d'allà vaig veure com, potser per única vegada, no sé, ho haurien d'aclarir els de la Vella si ho van fer alguna vegada més, però van posar cinc agulles a l'interior dels tres segons. Jo crec que això no s'ha tornat a repetir. I suposo que devia ser per eixamplar una mica la base per fer una estructura més aviat piramidal que anés de més a menys, eh? Aquell tres de nou el

van tirar per Santa Úrsula i es va carregar. Justet però es va carregar. I a partir d'aquí la cursa va ser, sobretot amb la Colla Joves, que va aconseguir descarregar precisament el tres de nou primer que la Vella, per Santa Úrsula del vuitanta-sis. Entre arribar a aquest punt, els de Vilafranca també ja ens començàvem a plantejar el quatre, i el vam intentar per primera vegada per Sant Fèlix del vuitanta-cinc. I després es va repetir el vuitanta-sis, però no va ser fins el 31 d'agost del vuitanta-set que el vam arribar a carregar, i per Tot Sants vam carregar també el quatre de nou, de manera que ja estàvem dins el *meollo* de les tres colles capdavanteres que lluitaven per l'hegemonia castellera. Després, doncs es van anar descarregant alguns tresos, nosaltres, no recordo ben bé les colles de Valls quants més en van fer, fins arribar a l'any noranta, que nosaltres vam descarregar també el tres de nou per Sant Fèlix del vuitanta-nou. I el noranta vam donar la campanada per Tot Sants descarregant per primera vegada en el segle dos castells de nou el mateix dia, el quatre, primer el tres, i després el quatre. Aquell dia, la vam espifiar una mica perquè ens va fallar la torre de vuit que és el que teníem més bé i només es va carregar. I això doncs, va posar un punt una mica agredolç a la diada, però de fet la història explica que la primera colla del segle XX que va fer dos castells de nou diferents en la mateixa diada vam ser els castellers de Vilafranca. I a partir d'aquí doncs ja nosaltres més aviat vam perdre el tres, que el fèiem molt de tant en tant però durant quatre o cinc anys hi va haver una florida de quatres de nou extraordinària fins al punt que el vam arribar a descarregar inclús dalt a Montserrat per la romeria de Vilafranca de cada any.

El 1981, la Colla Vella descarrega el quatre de nou i la Colla Joves descarrega el cinc de vuit. Aquesta diada representa l'inici de la Segona Època d'Or dels castells. Quina repercussió va tenir aquesta fita en els anys posteriors?

Bé, jo crec que és un punt d'inflexió perquè les colles es plantegessin nous reptes, no? De la mateixa manera que ho havia fet la Vella, doncs, cadascú dins el seu nivell, doncs això havia d'anar *in crescendo*, perquè a més a més coincidia amb una florida de noves colles, vull dir que cada vegada el fet casteller era molt més ampli del que estàvem acostumats a veure, no? I bé, a partir d'aquí doncs també es van sumar al carro al cap de poc els Minyons de Terrassa, després la Jove de Tarragona i altres colles i això ha sigut un no parar, però aquella Santa Úrsula és el

punt d'inflexió dins el segle XX, tot i que, d'acord amb el que opina molta gent del Vendrell, hi va haver com un aperitiu previ, no? Que és el pilar de set descarregat del seixanta-nou i el concurs de Tarragona del setanta, en el qual tornar a poder veure tant un castell com l'altre, la torre de vuit i el pilar de set.

L'any següent, la Colla Vella carrega el primer tres de nou amb folre. Com recorda aquell dia?

Doncs amb eufòria! Aquí a Vilafranca hi havia gent que seguia els castells molt de prop fins al punt que en èpoques pretèrites, als anys seixanta, de vegades a la plaça del Blat de Valls, per Sant Joan, gairebé hi havia tanta o més gent de Vilafranca, del Vendrell i altres llocs, com de gent autòctona, no? I és clar, un cop vist l'èxit del quatre de nou, el tres de nou, al anunciar-se l'any següent el tres de nou, doncs la gent es va mobilitzar per poder veure una altra proesa, no? Perquè llavors això era una veritable proesa. I doncs jo vaig anar inclús a l'assaig previ de la Colla Vella i des d'un diríem... des d'un púlpit que era un cinquè graó d'una escala que no funcionava però que permetia veure el muntatge de la pinya, vaig poder veure, vaig poder copsar com no posaven tres agulles en la pinya, entremig dels tres, dels tres segons, sinó que n'hi anaven cinc, per donar una més consistència, una base més àmplia i que allò tingués una, no ho sé, com un coixí més fort per poder-lo defensar. La veritat és que els hi va anar bé fins a carregar. Després dissortadament el castell no es va descarregar però l'aleta ja hi era i la foto, la Colla Vella ja la tenia.

Fins al 1986 no es torna a descarregar cap castell de nou. El 1981 es descarrega el quatre de nou, el 1982 es descarrega el tres de nou... Per què creu que no es descarrega cap castell de nou fins el vuitanta-sis?

Perquè realment en aquella època no es feien els assaigs que es fan ara, i eren proves doncs d'una certa envergadura. No et diré mastodòntiques, però necessitaven una presència física de molts castellers als assaigs, cosa que no estàvem tant habituats com ara, no? I la veritat és que realment fins a Santa Úrsula del vuitanta-sis, que la Joves de Valls descarreguen el tres de nou, doncs només hi va haver algun quatre carregat, no? Però, doncs a partir d'aquí això incentiva encara més la rivalitat entre les dues colles de Valls. Això també va ser beneficiós i nosaltres, els de Vilafranca, que també ens ho miràvem amb certa distància, doncs

també ens esperonava a igualar-los o, si més no, doncs a acostar-nos-hi, no? I així va ser, no? L'any següent ja vam carregar els dos castells de nou nosaltres, i al Tots Sants del noranta encara ho vam millorar descarregant els dos, però tot això anava *in crescendo* any rere any, vull dir que ha sigut com una successió d'èxit en èxit, amb algun interval que no, però, però normalment s'ha anat sempre cap amunt.

Llavors, al concurs de 1986, la Colla Joves descarrega el seu primer quatre de nou del seu historial, i obliga la Colla Vella a tirar el tres de nou amb folre, que com diuen alguns, ja marxava de plaça, ja es treien la faixa... La Colla Vella carrega el tres de nou amb folre i és la Colla Joves qui el descarrega unes setmanes més tard a la diada de Santa Úrsula. Creu que això va afectar molt a la Vella? Com va anar aquella diada de Santa Úrsula?

Si. És clar. Estaven acostumats, els guanyadors gairebé eterns de les diades vallenques, no? I és clar, jo també hi era aquell dia, precisament estava entre pinya i pinya... també era molt bon amic de Joan Vallès, de l'Arboç, que va traspasar ara fa un any, i ens ho miràvem, i dèiem: «Les forces estan una mica, una mica igualades!». I després una cosa, ens vam posar recordo, a la pinya de les dues colles, tant en l'una com en l'altra, i al fer pinya a la base del tres de nou amb folre vam posar els caps ben... (fa el gest d'acotar el cap) Recordo que el Joan Vallès em deia: «Jo sempre els miro els castells. Si veig que van malament, llavors m'acoto, però jo sempre els vull mirar». Jo no les tenia totes i mirava de tant en tant, però no... no ens ho esperàvem al cent per cent que allò es pogués descarregar i va ser així, no? Va ser una diada doncs gloriosa per la Colla Joves i suposo que això devia afectar una mica la moral de la Vella que veia com ja no solament els hi esgarrapaven els talons, sinó que ja quasi els hi pujaven a les barbes, no? Però tot això, beneficis per al món casteller, la rivalitat i tot, va fer que tot tirés amunt i haguéssim arribat encara més amunt, com estem ara.

Creu que va tenir la mateixa repercussió el tres de nou carregat del 1982 (Colla Vella) que el descarregat el 1986 (Colla Joves)?

Sí home, i tant. Sobretot pels que considerem que els castells carregats només estan una mica més de la meitat del que se'ls hauria de puntuar. Jo sempre he defensat, tant als concursos, els de Vilafranca sempre som partidaris doncs, de

concurzar. Això no vol dir que estiguem d'acord al cent per cent amb les bases, jo, per mi, un castell carregat hauria de tenir bastanta més penalització de la que se li dona actualment. Llavors anirien les colles més a assegurar els castells i, tot i que el fet de carregar-lo et permet tenir una foto per posar-la al local, però el que interessa realment és descarregar els castells i tornar al criteri del segle XIX, en què un castell no estava considerat ni carregat fins que l'enxaneta no era a terra. Per tant, els carregats tenien molt menys valor del que tenen ara.

Els anys posteriors serà la Colla Joves la que liderarà el món casteller. Com van ser aquells anys?

Bueno, és clar, cada dos anys hi havia el compromís del concurs de Tarragona, i aquí sí que realment aquells dos o tres anys la Colla Joves va donar un cop de pit i es va imposar. Hi va haver un any, parlo ara des de l'òptica vilafranquina, que els hi hauríem pogut posat malament, perquè teníem el tres de nou molt bé, això va ser l'any vuitanta-vuit, que jo precisament vaig ser president del jurat del concurs, i vam fer un tres de vuit pràcticament perfecte fins a carregar, i quan *menos* ens ho esperàvem, a la primera, a la primera, se'n va anar a terra. No solament això, sinó que el quatre de nou amb folre, que el teníem en un primer intent com una bitlla, l'enxaneta, que mai en sa vida es va tirar enrere d'un castell sinó que era la "finura", ara, ara dissortadament va morir d'accident fa uns pocs anys, però el Francesc González Layunta *Cisco*, era un nano que ens havia donat molts èxits, i era una, un *crack*, un *crack* anant d'enxaneta, coronava tot amb una "finura"..., inclús quan ja tenia onze o dotze anys, i aquell dia se li van creuar els cables i va tirar enrere, quan el castell estava més que bé. Ja hi havia l'aixecador posat i es va haver de desmuntar, però desmuntar amb una serenor i amb una eficàcia total. L'altra cosa va ser la repetició, que ja no ens va anar tant bé i es va... em sembla que va arribar a caure, no? Però aquell dia, si nosaltres arribem a carregar el tres de nou, que l'haguérem pogut descarregar amb una mica més de sort i arribem a descarregar el quatre de nou, haguérem pogut posar les coses molt difícils a les altres dues colles.

Podria fer una petita conclusió o un petit resum de la importància que van tenir els dos tresos de nou dels Xiquets de Valls?

Mira, fer un castell de nou per primera vegada, tant si el carregues com si el descarregues, si és la primera vegada que tant una cosa com l'altra es fa, té una importància cabdal, això no hi ha ningú que ho discuteixi perquè això figura en totes les històries castelleres hagudes i per haver. D'altra banda, doncs també, hem de tenir en compte que, degut a què secularment el quatre de vuit s'ha considerat més fàcil que el tres, doncs també feia una miqueta més de por. O una mica més de respecte enfrontar-se a un tres de nou que no pas a una quatre de nou. I el fet de carregar-lo a la primera, i després, la Colla Joves descarregar-lo, dintre de la mateixa dècada, doncs jo crec que té una importància inqüestionable, perquè va desmitificar una mica el fet de que fos, de que fos molt difícil, no? Vull dir, ja s'acostava més a la dificultat que podia "entranyar" inclús un quatre de nou, que per a moltes colles és més difícil que el tres, doncs perquè, no hi ha tanta selecció de personal, i doncs perquè de vegades les mans treballen més bé, els que apuntalen... sigui com vulgui, hi ha moltes vegades que moltes colles s'han trobat que els hi és més fàcil el tres que no pas el quatre. Per això et dic que, que llavòrens, poder anar pel tres, i amb convicció que havent fet el quatre les coses sortien bé, doncs va ser un gran què.

En l'apartat de premsa, creu que es va tractar igual el tres de nou de la Vella del 1982 que el de la Joves el 1986? Vaig estar mirant titulars i, per exemple, el vuitanta-dos, va haver-hi un titular que posava "Glòria a la Colla Vella". En canvi, el vuitanta-sis, els diaris potser no van ressaltar tant que havia estat la Colla Joves la colla que havia descarregat el tres de nou amb folre.

Ara hauríem de fer un repàs exhaustiu de la premsa de l'època, però més que això jo et diria que el que va tenir més ressò mediàtic encara, va ser el primer quatre de nou que es va fer el vuitanta-u. Després ja estàvem, entràvem dins una dinàmica de que tot era possible, no? Si es provava... Però jo recordo que el tractament que es va fer del primer tres de nou, o sigui que va ser realment... assaborint la gesta i lloant doncs la Colla Vella, però que l'any vuitanta-sis hi hagués la colla rival que els hi pogués esgarrapar o pujar-se a les barbes doncs també va tenir la seva importància, no? Jo en aquella època encara feia cròniques, jo no sóc conscient de que hagués minimitzat la gesta de la Colla Joves enfront de la Vella. El que passa és que aquell dia de Santa Úrsula la Vella també havia fet castell de nou. Llavòrens

ja, la cosa s'equilibrava una mica tot i que es decantava clarament a favor de la Colla Joves pel tres de nou descarregat, no? I això tenia una importància inqüestionable perquè era el primer tres de nou descarregat de tot el segle.

Podríem dir que aquests castells de nou van incentivar el món casteller i també a les dues colles a continuar superant-se?

Sí. Sí. No solament, no solament a les dues de Valls, sinó que ja ens hi vam afegir al carro nosaltres i el vuitanta-nou ja el vam descarregar també el tres i el noranta vam descarregar el quatre. O sigui que ja hi érem, i en poc els Minyons també ja, ja començaven a treure el nas amb els castells de nou, de manera que la cosa ja es va diversificar una mica, però sempre i quan la rivalitat que hi pugui haver a Valls, que és beneficiosa dintre d'un context ciutadà, doncs nosaltres aquí ens havíem d'acontentar amb mirar d'emular-los o superar-los des de la distància, no? El mateix que els Minyons, vull dir... per això, per això era important la diada de Sant Fèlix, enfront de la de Santa Úrsula, amb tots els respectes, i aquí copses la manera de com estan les quatre colles principals del moment, cosa que no passa a Valls, a Valls es redueix doncs a la rivalitat local, i a veure qui la fa més grossa i a més a més és a final de temporada, que és el moment de més apoteosi tant d'una colla com de l'altra, però el que copses en el Sant Fèlix... que un any pot guanyar un i un altre any un altre, i calibres les possibilitats de cada colla, fa que, com a vilafranquins ens sentim doncs molt satisfets de la nostra diada, no? Com poden sentir-se els tarragonins pel concurs malgrat alguna absència i malgrat doncs que el fet de competir amb punts treu una mica l'essència veritable del que són els castells, no? Un bon aficionat a peu de plaça ha de saber en tot moment quina és la colla que ho ha fet millor sense necessitat d'anar a parar als punts. Vull dir que, són maneres de pensar, que s'han de respectar totes, jo tinc la meva i pot ser que hi hagi qui no hi estigui d'acord, però he de defensar el que jo penso.

Com resumiria en una o dues frases el que va suposar aquest període dels anys vuitanta pels Xiquets de Valls?

Pas endavant en la cursa per consolidar els castells de nou.

Roser Olivé Aymerich

Biografia.

Jo ja des de petita, quan anava a primària ja estudiava música, no? I clar, vaig fer guitarra clàssica, però en sec l'any vuitanta-u vaig escoltar per les Decennals, com jo estudiava a Valls, al Lledó, vaig sentir un instrument que acompanyava el Ball de la Primera, ens ensenyaven a ballar el Ball de la Primera al col·legi. I vaig dir: «*Hòsti*, quin instrument és aquest?», i em van dir: «Això és una gralla, però no n'hi ha, eh? No n'hi ha». I els grallers que tocaven llavors al Ball de la Primera eren, eren de la Colla Joves i allí a l'escola, al Lledó, doncs hi havien dos noies que la tocaven i em van dir: «Doncs et posem en una llista d'espera, i quan hi hagin gralles, l'instrument, doncs vindràs a la Colla Joves!». I jo no havia anat mai a veure castells, eh? Llavors, jo arribo a casa i li dic al meu pare: «Papa, mira! M'apuntaré a la Colla Joves a tocar la gralla perquè m'agrada molt...»; el meu pare va dir: «A la Colla Joves? Això no pot ser, això no pot ser! Si has d'anar, has d'anar a la Colla Vella!» (riu). El meu pare sempre havia anat a veure els castells, mai amb camisa, però a les diades sempre anava a Valls a veure castells, no? Llavors va ser que vaig conèixer la gralla, ho vam dir a la Colla Vella, i la Colla Vella em van dir: «Hi ha una gralla!» Una gralla vol dir, un *tubo* de fusta escardat... *bueno*, i a l'agost del vuitanta-u doncs em van donar aquesta gralla, amb una inxa, vaig conèixer el Jaume Vidal del Vendrell i vaig anar dos o tres sessions, poques, perquè van fer vacances... i *bueno*, llavors, va ser al setembre que va tornar el Jaume Vidal, que era aquest graller del Vendrell, que era el que tocava llavors, que estava llogat per la Colla Vella, i me'n va ensenyar una mica i per Santa Úrsula ja vaig sortir fent de segona veu. Perquè la gent, la majoria... això tenia catorze anys, eh? La majoria de gent no sabia llegir música perquè no estudiava música, *pues* a aquell home li era fàcil que jo fes les segones veus i això, i per això vaig passar més aviat que l'altra gent també, entre d'altres coses, i *bueno*, diguéssim que l'aprenentatge, en un inici va ser a la Colla Vella, els grallers vells del Vendrell, i llavors ja, més aviat autodidacta i sempre respectant i escoltant gravacions de grallers vells, la manera de tocar, les afinacions, ja sempre respectant això, *vale*? Això és la trajectòria musical pel que fa a la gralla. Llavors d'altres coses ja...

En quins grups ha tocat?

Sí. *Bueno*, jo surto dels grallers de la Colla Vella dels Xiquets de Valls i a partir d'allí, clar, en aquell moment hi havia molt pocs grallers, eh? I jo era joveneta, els que hi havia eren, eren gent més gran i llavòrens sortim, surt el grup So Nat, que era de Valls, perquè... sortim de tres grallers de la Colla Vella. Llavòrens no podíem estar a dos *puestos*. I com les dones no podien fer castells, quan vaig marxar de tocar la gralla, vaig *tindre que* tornar la camisa de la Colla Vella. Perquè no... llavors no podíem estar allí les dones, no? I llavors, què vaig fer també? Va ser quan vam començar a recuperar les tarotes i vaig fer un grup de ministrers, *bueno*... escola Vallmoll..., i a partir d'aquí doncs diferents grups, i llavors ja va ser quan em vaig dedicar a la pedagogia musical, a l'Aula de Música Tradicional a Barcelona, a Figueres, a Tortosa... vaig anar a les seus i *bueno*, i he anat mantenint bàsicament els meus grups: la Cobla de Ministrers i el So Nat; però *bueno*, he tocat amb molta gent.

L'any 1981 entres a tocar la gralla a la Colla Vella dels Xiquets de Valls. En la diada de Santa Úrsula d'aquell mateix any, la colla descarrega el primer castell de nou del segle XX, el quatre de nou amb folre. Com recorda aquell dia i quina partitura es tocava en aquella època?

A veure, jo, com ja t'he dit, vaig començar diguéssim d'alguna manera, vaig començar a bufar a l'agost i el toc que ens va ensenyar el Jaume Vidal, que era aquest graller del Vendrell, era el que, d'alguna manera el Pau Casals va transcriure que se'n recordava ell de com ho tocaven els Nens del Vendrell. A veure, antigament, els grallers, la majoria, no sabien música i ho tocaven d'oïda, i de passar d'oïda, el que li deien ells, es perdia molta cosa, o hi havia les, les variants, no? Llavors el Jaume Vidal, com era músic, ell el que va voler fer va, va estandarditzar-ho. O sigui, a l'any vuitanta-u, amb el primer quatre de nou, la Colla Vella va convidar al Vidal i els grallers vells, *vale*? Hi havia el Vernet amb el timbal, el timbaler, el Tof, també del Vendrell, el "Merenguet" que era un graller del Vendrell, i l'Eduard Baricart de Torredembarra. Què passava? Que com no eren una colla sòlida, tothom tocava el que volien, no? Sobretot els timbals, era... avui podríem dir que era un desastre. I llavors va dir, això s'ha acabat, això s'ha de... s'ha de posar ordre, no? S'ha de posar ordre. Per què? Perquè començaven a néixer els grallers i les colles, no? Llavòrens ell, el Vidal, el va ensenyar als Castellers de Vilafranca i a

la Colla Vella. I ho va ordenar. Tant la part del timbal com la de la melodia, no? I es basa en la transcripció del Pau Casals. I diguéssim que avui en dia, els que ho toquen més fidel, d'aquella manera, són els de Vilafranca. La Colla Vella ja ha anat perdent l'aire i les notes i tot, no? I llavors l'any vuitanta-u, el que t'estava dient, la Colla Vella va convidar al Vidal, evidentment, que era el que ens ensenyava, i aquests grallers i timbalers vells. Jo recordo que no sabia ni comptar els pisos, vull dir, jo no vaig entrar a la Colla Vella pels castells, sinó que vaig entrar per la gralla, no? Llavors m'era una cosa nova, però sí que va ser molt emocionant perquè aquell, bàsicament aquell dia s'estrenàvem uns quants... Jo m'havia estrenat el dissabte abans a la Fira d'Alcover, que era com una prova, no? I clar, la gent molt emocionada i jo, clar, em vaig emocionar de tocar, però els vells van deixar de tocar, no podien seguir, llavors quan es va fer... l'aleta allí tothom va deixar de tocar, vam seguir dos o tres... (riu), vam seguir tocant perquè en aquell moment jo encara no tenia l'emoció, no? Lo real que era allò, no? Llavors, en un any mateix ja ho vaig començar a viure no? Vull dir, encara no coneixia ni a ningú. Tocava allà la gralla i no coneixia a ningú. Però va ser, va ser una cosa... molt, molt espectacular i per mi també una vivència brutal, no? Que dir, una plaça que no s'hi cabia, els *abuelos* que no es tenien drets tocant (riu), naltros que, clar, tenia catorze anys, no? Va ser fort. I aquell castell que *pum*, puja i baixa, sense ni desmuntar ni no sé què, no? Allò va ser un *visto* i no *visto* però va ser espectacular, sí.

L'any següent, el 1982, la Colla Vella aconsegueix carregar el primer tres de nou amb folre del segle. Com el recorda?

Clar, el vuitanta-u hi havia hagut el cinc de vuit de la Joves, que deien que costava més fer un cinc de vuit que el quatre de nou. I el següent any ja, clar, la Vella ja anava a fer el tres de nou. Jo ho recordo ja, no sé com dir-ho, potser no va ser tant emocionant, però jo, ja com estava més integrada a la colla, ja era més competitiu. Jo ja vivia la competitivitat, no? Perquè n'hi havia molta. Molta. A les dos colles. Ara potser... *bueno*, n'hi ha, però en aquell moment era un punt... no era agressiu però... hi havia moltes ganes de fer castells grans i les dos colles estaven molt bé. Aquell any ja ho vam tocar sense els grallers vells. La colla ja, la Colla Vella ja havia consolidat una escola i ja érem deu o dotze, i ja tocàvem, i tocàvem tal i com ens n'havien ensenyat.

Anys més tard, com va variant aquesta partitura?

Va variant perquè, diguéssim, el que arranja o el que ensenya no... no se n'adona compte de que, de que ho està transformant, no? A vegades, o sigui, quan es toca un castell, si el castell no tira amunt, si s'encalla, les gralles no han de continuar, ha de continuar el timbal, no? Això, d'alguna manera, això ens ho havien ensenyat, però ara no. Ara és tot molt mecànic perquè així entren tots alhora, i és... és una mica com soso, no? O sigui, no s'acompanya el ball. Hi ha alguna colla que encara ho fa una miqueta però... però no. I com ha variat? Doncs *bueno*, a mesura que van canviant la gent que va ensenyant, van transformant aquell toc. Per exemple a la Colla Vella ara, acabada l'aleta, ho fan molt lent, na... na... na... (imita el so de la gralla), per què? Perquè la part aquella és la part més difícil, la part aquella és la part més difícil i a vegades s'encallen els dits, eh? I llavors que han fet? Hi ha colles que ho fan lent, doncs en aquest cas, doncs sembla ser que ells van canviar això, fem-ho molt a poc a poc que no ens encallem i acabar lent, eh? I llavors les segones veus també, quan fan l'acompanyament de *tata tata tatatatataataaa...* n'hi ha que ho fan per dalt i n'hi ha que no, que ho fan com els vells, que feien la segona veu per baix.

Quina reivindicació faria amb relació a la música dins els castells?

Jo crec que el més important és que s'acompanyi la construcció, que es faci bé. Que no sigui tant mecànic, que no sigui una cosa *sosa*, que tingui vida, que la gent que no ho veu sàpiga que el castell.. per on va, d'alguna manera. És difícil, i amb grups de tanta gent tocant també ho és. Allavors anaven tres gralles i un timbal i era molt més fàcil, però clar, ara amb tanta gent hi ha d'anar més gralles, no? I l'altra cosa doncs que, *hòsti*, que les gralles sonin afinades i hi hagi un mínim. A veure, no cal ser excel·lents grallers, però si que ho han de, ho han de, ho han de fer, no? Mirar-se el castell... A vegades es veuen grallers que estan... els timbalers estan de cul al castell, es miren les gralles, no? I llavors sí. Respectar també una miqueta el que ens han ensenyat. O sigui el sac de gemecs es va perdre la manera de tocar, no es va conèixer ningú que..., i a l'hora de recupera'l es va recuperar de la manera que es creia, no? Però la gralla no. La gralla és un instrument de transmissió, que naltros n'hem après dels grallers vells, hem après l'afinació, que toquem sempre mig to més avall naltros, això és súper important, que a la zona de Barcelona toquen

com, com un instrument de quatre quaranta, naltros el tenim de quatre quinze, això ja ha sigut difícil mantenir-ho, però ho fa bastanta gent, llavors les inxes, pel timbre, no? Allò, recuperar aquella manera del so que té el timbre nostre i llavòrens el vibrat, no? El vibrat és súper important. Amb aquests instruments, a vegades, molta gent ens diu que naltros vibrem molt, no? La manera de tocar que fa és un vibrat, no? I clar, els instruments tradicionals és això, no? Si es toca sense vibrar és... t'envàs al clàssic, no? I *bueno*, hi ha aquestes quatre o cinc coses que és important que els grallers utilitzin i llavors seguir el timbal. El timbal també és bastant, a vegades es miren més les gralles, però hi ha timbal que són incapaços de... El timbal s'ha perdut bastant, eh? Per què? Perquè hi ha gent que sap llegir música de, de les notes, però n'hi ha que no saben seguir les partitures de timbal, no? A veure, cada vegada n'hi ha més però... En aquest concurs de castells es va veure que les gralles havien millorat, però els timbals... ja la manera de tocar..., ja no parlem de l'instrument, l'instrument n'hi ha que son desastrosos, però la manera de tocar, han canviat el ritme a l'entrada de plaça, però... per ignorància, eh? I llavòrens uns ensenyen els altres i es va perdent molt, no?

Quan comencen a aparèixer els primers grups de grallers propis de les colles?

Doncs mira això també és al vuitanta..., quan comencen a sortir les colles, la Colla Jove de Tarragona, que és de finals dels setanta, em penso. És tot en aquell moment. Llavors surten els Minyons de Terrassa... són gent una mica paral·lela a mi i aquesta gent, clar, comencen a sortir les colles i no hi havia instruments, llavors a Vilanova hi ha el Marà, el Xavi Orriols, que va començar a fer gralles, però inclús no n'hi havia i es tocaven amb dolçaines. Els Xiquets tocaven amb dolçaines, els Vernets tocaven amb dolçaines, perquè no hi havia instruments, no? Ja hi havia gent jove en aquell moment devien tenir vint-i-cinc anys, però no hi havia instruments. Llavors aquestes colles, la Jove d'aquí, els Minyons de Terrassa, Vilafranca... doncs volen tenir grallers propis, no? Que és el que va fer la Vella de Valls o la Joves de Valls també. Jo crec que totes les colles ja, quan sortia una colla nova, ja pensava que havien de tenir grallers propis, perquè primer, de grallers vells ja no n'hi havia. Ja no en quedaven.

Per acabar, la dona comença a entrar a les colles castelleres a finals dels vuitanta, principis dels noranta... En l'àmbit musical, també?

No. Mira. En el cas de la Colla Vella, la Colla Vella de Valls, quan jo vaig entrar, només podies entrar a tocar la gralla, o sigui una dona no podia fer castells. Que és el que he dit abans, que em van fer tornar la camisa. Les altres colles que naixien noves, ja eren més normal.. És com per exemple els Minyons, va sortir un grup de dones, una colla de dones, no? Després es van fusionar, però en el cas que vaig viure jo, durant aquells sis anys, o eres grallera o no podies fer res més. Hi havia alguna nena que era enxaneta eh? Perquè la necessitaven, i amb les gralles també. Però si que estàvem una miqueta també sobrevalorades, no? A veure, jo vaig portar les gralles, quan va marxar el Jaume Vidal, el mestre, em va dir, clar, jo era joveneta, i va dir: «Ho ha de portar la Roser», no? Era la que portava les gralles i els assajos i les inxes i tot. Evidentment que n'hi havia, com allò era molt masclista en aquella època, xocava que una noia, que sigués dona, i que sigués joveneta, que tirés endavant allò. Però *bueno*... ara, per sort, hem guanyat bastant.

Annex 3: Resultats dels concursos de castells de l'any 1982 i 1986

Concurs de castells de 1982

Pos.	Colla	1a ronda	2a ronda	3a ronda	4a ronda	5a ronda	6a ronda	Punts
1	Colla Vella dels Xiquets de Valls	2 de 8 f	5 de 8 (i)	4 de 8	3 de 8	4 de 9 f (c)		4.910
2	Castellers de Vilafranca	3 de 7 ps	4 de 8 (c)	2 de 8 f (c)	p de 6 (i)	p de 5		3.235
3	Xiquets de Tarragona	3 de 7 ps	2 de 7	4 de 8	p de 6 (i)	p de 5		3.000
4	Castellers de Barcelona	2 de 7	4 de 8 (c)	3 de 7 ps	3 de 8 (id)	3 de 8 (i)	p de 5	2.930
5	Nois de la Torre*	4 de 7 a	2 de 7 (i)	2 de 7 (c)	3 de 7 ps (i)	3 de 7 ps	p de 6 (i)	2.618
6	Colla Jove Xiquets de Tarragona	4 de 7 a	5 de 7	3 de 7 ps (i)	3 de 7 ps	2 de 7 (i)	p de 5 ps	2.390
7	Castellers de Sitges	5 de 7 (c)	4 de 7 a (id)	4 de 7 a (c)	2 de 7 (i)	3 de 7	p de 5	1.750
8	Nens del Vendrell	4 de 8 (id)	4 de 8 (i)	2 de 7 (c)	4 de 7 a			1.740
9	Bordegass os de Vilanova*	4 de 7 a	2 3 de 7 ps (i)	5 de 7 (id)	3 de 7	p de 6 (i)	4 de 7	1.680
10	Castellers	3 de 7	5 de 7	4 de 7 a	4 de 7 a	4 de 7	p de 5	1.560

	de Terrassa		(c)	(id)	(i)			
11	Colla de Mar de Vilanova	3 de 7	4 de 7 a (id)	4 de 7 a (c)	2 5 de 7 (i)	4 de 7	p de 5 ps	1.495
12	Castellers d'Altafulla	3 de 7	4 de 7	2 de 6	2 de 7 (i)	p de 5		1.100
12	Minyons de l'Arboç	4 de 7	2 4 de 7 a (i)	3 de 7	2 de 6	p de 5		1.100
14	Xicots de Vilafranca	2 de 6	3 de 7	p de 5	4 de 7 (c)	p de 4 ps		1.073
15	Castellers de Ribes	2 de 6	4 de 7	3 de 7 (i)	p de 5 (i)	p de 5 (c)		775
15	Xiquets de Reus	4 de 7 (c)	2 de 6	3 de 6 ps	2 3 de 7 (i)	p de 5 ps (c)		775
17	Colla Jove de Vilanova	2 de 6	p de 5	3 de 7 (i)	3 de 6 ps	p de 4		590
18	Brivalls de Cornudella	2 de 6	5 de 6	3 de 7 (id)	3 de 7 (i)	4 de 6 a		475
19	Castellers de Granollers	2 p de 5 (i)	3 3 de 6 (i)	p de 4				0
20	Colla Joves Xiquets de Valls	2 5 de 8 (i)	4 de 8	4 de 8 a (i)				Desq.

*Els Nois de la Torre i els Bordegassos de Vilanova van descarregar el p de 5 en la 7a ronda.

Concurs de castells de 1986

Pos.	Colla	1a ronda	2a ronda	3a ronda	4a ronda	5a ronda	6a ronda	Punts
1	Colla Vella dels Xiquets de Valls	2 de 8 f	5 de 8	3 de 8	3 de 9 f (c)			5.700
2	Colla Joves Xiquets de Valls	2 de 8 f (c)	5 de 8 (i)	4 de 8	3 de 8	4 de 9 f (c)		4.822
3	Castellers de Vilafranca	2 de 8 f (i)	2 de 8 f (c)	3 de 8	4 de 9 f (i)	4 de 8		3.710
4	Xiquets de Tarragona	4 de 8	2 de 7	3 de 7 ps	3 de 8 (c)			3.320
5	Colla Jove Xiquets de Tarragona	4 de 8 (c)	2 de 7	5 de 7	p de 6 (i)	p de 6 (i)		2.830
6	Xiquets de Reus	4 de 7 a	5 de 7	2 de 7 (i)	2 de 7 (c)			2.433
7	Castellers de Barcelona	3 de 7 ps	5 de 7	4 de 7 a				2.400
8	Castellers de Terrassa	3 de 7	5 de 7	3 de 7 ps (i)	3 de 7 ps (i)	4 de 7		1.700
9	Xicots de	4 de 7 a	3 de 7	5 de 7	4 de 7	5 de 7		1.595

	Vilafranca			(i)		(i)		
10	Nois de la Torre*	4 de 7 a (i)	4 de 7 a	2 de 7 (i)	3 de 7	2 de 7 (i)	4 de 7	1.585
11	Castellers d'Altafulla	3 de 7	4 de 7	2 de 6				1.100
12	Nens del Vendrell	3 de 7	4 de 7 a (i)	4 de 7 a (i)	4 de 7	2 de 7 (i)		900
13	Castellers de Castelldefels	2 de 6	4 de 7 (i)	4 de 7	3 de 7 (i)	4 de 6 a	3 de 7 (i)	720
14	Colla Jove de Vilanova	3 de 7 (id)	3 de 7 (i)	2 de 6	3 de 6 ps	4 de 6 a (id)		400

*Els Nois de la Torre també van fer dos intents de p de 6 en la 7a i 8a ronda.